

УДК 657.1.011.56
UDC 657.1.011.56

ВИКОРИСТАННЯ ПРОГРАМНИХ ПРОДУКТІВ В СИСТЕМІ АВТОМАТИЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Антоненко Н.В., Національний транспортний університет, Київ, Україна
Хоменко В.С., Національний транспортний університет, Київ, Україна

THE USAGE OF SOFTWARE PROGRAMS IN THE SYSTEM OF ACCOUNTING AUTOMATION

Antonenko N.V., National Transport University, Kiev, Ukraine
Khomenko V.S., National Transport University, Kiev, Ukraine

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРОГРАММНЫХ ПРОДУКТОВ В СИСТЕМЕ АВТОМАТИЗАЦИИ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА

Антоненко Н.В., Национальный транспортный университет, Киев, Украина
Хоменко В.С., Национальный транспортный университет, Киев, Украина

Постановка проблеми. На сьогоднішній день важко собі уявити підприємство, яке б не використовувало програмне забезпечення для ведення бухгалтерського обліку. Застосування комп'ютерних технологій в обліковому процесі на підприємстві, установі чи організації слугує підвищенню продуктивності праці бухгалтерів, підвищує точність та оперативність обробки інформації, допомагає приймати об'єктивні управлінські та фінансові рішення. Автоматизація бухгалтерського обліку надає можливість підприємству заощадити кошти та час.

На світовому ринку програмного забезпечення бухгалтерського обліку виникають одна за одною компанії, які пропонують безліч програм, спрямованих на автоматизацію облікового процесу. Деякі програми доступні для користувачів і на українському ринку інформаційних послуг. Надати перевагу конкретному програмному продукту буває досить складно, але ще складніше пристосуватися до вимог чинного законодавства та особливостей облікової політики певного підприємства. Проте, не звертаючи увагу на серйозні відмінності програм, усі вони мають спільну задачу: складання фінансової звітності на основі первинних документів. Ключове значення при пошуку програми має розмір підприємства. При виборі оптимального програмного продукту для бухгалтерії слід звернути увагу на класифікацію бухгалтерських програм (рис. 1).

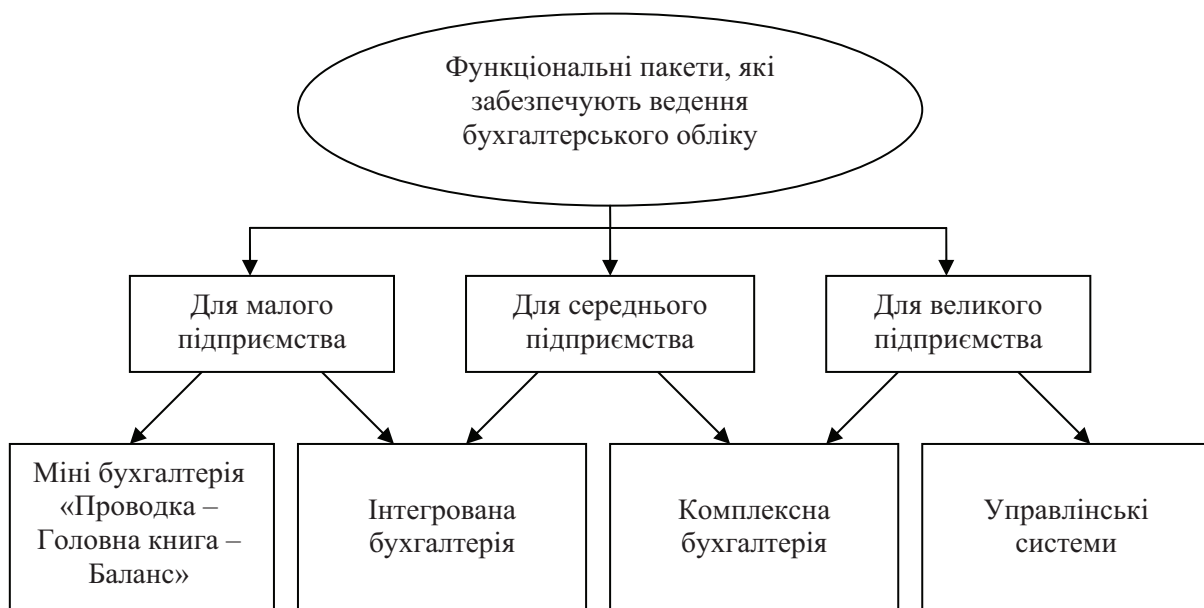

Рисунок 1 – Класифікація програмного забезпечення для ведення бухгалтерського обліку за категоріями користувачів

Якщо при використанні програмного забезпечення не враховувати розмір підприємства, то це може призвести до зайвих фінансових витрат з боку керівництва малого підприємства. Чим меншим за розміром є підприємство, тим відносно простішою є організація на ньому бухгалтерського обліку і, відповідно, вартість програмного забезпечення для такого підприємства буде нижчою, ніж для великого підприємства. При використанні малим підприємством програм, розроблених для великих та середніх підприємств, фінансові витрати будуть невідповідно високі, але автоматизація можлива. В той же час, якщо на великому чи середньому за розміром підприємстві почати використовувати програму, що розроблена для малого бізнесу, то автоматизувати на таких підприємствах бухгалтерський облік практично неможливо.

В Україні найбільш поширеними програмами автоматизації обліку є: «1С: Бухгалтерія для України 8.3», «Парус-Бухгалтерія», «Фінанси без проблем», «Fin Expert», «БЕСТ», «Акцент», «Галактика», «SAP» та інші. Кожна з цих програм має свої переваги та недоліки. І з якою саме програмою працювати – користувач вибирає сам, в залежності від своїх уподобань та фінансових можливостей.

Для максимально зручного та ефективного використання майже всі програми, які призначені для автоматизації процесів діяльності підприємства, можна налаштувати з урахуванням специфіки та умов роботи певного підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В процес впровадження автоматизації бухгалтерського обліку вагомий внесок зробили відомі зарубіжні та вітчизняні вчені, зокрема такі, як: Завгородній В.П., Височан О.С., Шмігель О.Д., Кузьмінський Ю.А., Нарібаєв К.Н., Барановський М.Т., Писаревська Т.А., Загородиш А. Г., Островський О.М., Володько Л.П., Заремба О.А., Таранов А.В., Рожнов В.С., Бутинець Ф. Ф., Гільде Е.К., Водопалова Н.В., Загородній А.Г., Шквір В. Д., Соколов Я.В., Семенова В. К., Даллас К.Е., Івахненко С.В., Чистов Д.В., Ісаков В.І., Подольський В.І. та інші вчені-економісти.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Сучасна економічна ситуація в Україні потребує від суб'єктів господарської діяльності прийняття ефективних та своєчасних управлінських рішень, достовірну та об'єктивну інформацію для яких надає бухгалтерський облік. Успішне прийняття управлінських рішень можливе лише при використанні програмних продуктів в обліковому процесі на підприємстві.

Мета статті. Основною метою написання статті є дослідження сучасного стану інформаційних технологій та програмних продуктів для ведення автоматизованого бухгалтерського обліку на підприємстві. Автор ставить собі за мету провести порівняльний аналіз популярних на сьогоднішній день програмних продуктів: таких, як «1С: Бухгалтерія для України 8.3» та «Парус-бухгалтерія».

Виклад основного матеріалу. Сучасний рівень розвитку комп'ютеризації призвів до можливості автоматизованої обробки первинних документів, ведення рахунків, формування податкової та фінансової звітності за допомогою комп'ютерних програм. Програмні продукти автоматизації бухгалтерського обліку дозволяють керівництву підприємства оперативно отримувати інформацію з усіх питань, які пов'язані з діяльністю підприємства та своєчасно приймати управлінські рішення. На ринку бухгалтерських програм представлено широкий вибір фірм-розробників, які пропонують автоматизувати бухгалтерський облік. Найбільш популярними на сьогодні серед споживачів є програмні продукти «Парус – бухгалтерія» і «1С: Бухгалтерія для України 8.3». Фірма «1С» та «Корпорація ПАРУС» є лідерами за тиражем продажів та займають значне місце на ринку програмних продуктів, що призначені для автоматизації облікових процесів.

«1С: Бухгалтерія для України 8.3» – це універсальна програма домашнього та ділового призначення для автоматизації бухгалтерського обліку. Дана програма дозволяє автоматизувати, практично, усі господарські операції на підприємстві: облік товарів та послуг; облік валютних операцій; розрахунки з постачальниками та покупцями; облік виробництва продукції; операції по касі та банку; розрахунки з підзвітними особами; розрахунки з бюджетом; операції з основними засобами та нематеріальними активами; облік матеріалів; нарахування ПДФО, облік розрахунків по заробітній платі з працівниками та інші операції. Крім вищезазначеного, розробники програми «1С: Бухгалтерія для України 8.3» пропонують для автоматизації обліку кадрів конфігурацію 1С: «Зарплата і кадри для України 8.3» (рис. 2).

Працювати в програмі «1С: Бухгалтерія для України 8.3» можна, практично, відразу після її встановлення на комп'ютер. Програма легко освоюється – вона цілком доступна для вивчення навіть не підготовленому (в плані комп'ютерної грамотності) бухгалтеру.

Програма «Парус – Бухгалтерія», як правило, використовується для автоматизації облікових процесів бюджетних установ.

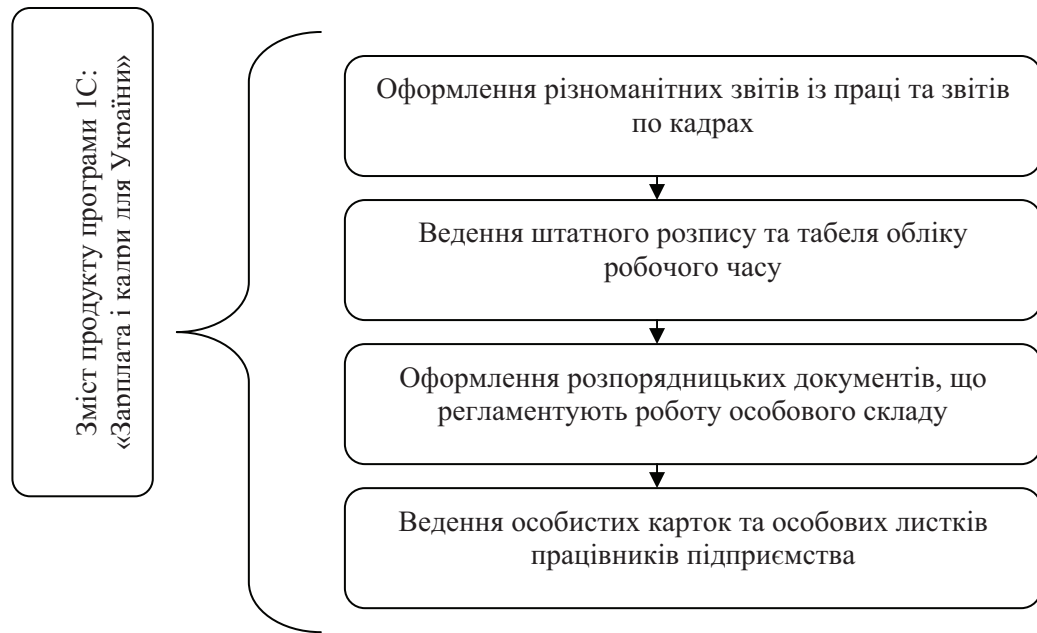

Рисунок 2 – Зміст програмного продукту програми 1С: «Зарплата і кадри для України»

Платформі «Парус – Бухгалтерія» притаманні такі риси:

- простий та зрозумілий інтерфейс;
- можливість автоматизації бюджетних установ поетапно в окремих підрозділах;
- інтеграція із стандартними програмними продуктами Windows;
- поєднання управлінських та облікових можливостей з Web-технологіями.

Програма дозволяє отримувати регламентовані звіти та стандартну бухгалтерську звітність. Формує достовірну та повну інформацію про фінансово-господарську діяльність для надання її зовнішнім та внутрішнім контрагентам і користувачам.

Кожний програмний продукт має свої переваги та недоліки щодо вартості придбання, обслуговування, функціональних можливостей, сфери застосування. І для того, щоб надати пріоритет певній програмі, потрібно провести аналіз лідируючих бухгалтерських програм на ринку України [7, 8].

Таблиця 1 – Порівняльна характеристика лідируючих бухгалтерських програмних продуктів з позиції користувачів

Технічна характеристика	Програмні продукти	
	Парус - бухгалтерія	1С: Бухгалтерія для України 8.3
Ведення обліку за декількома юридичними особами	-	+
Можливість зміни документів	-	+
Розподіл записів на господарські операції	+	+
Набір довільної звітності	-	+
Застосування типових господарських операцій	+	+
Набір стандартної звітності	+	+
Самостійне налаштування типових господарських операцій	+	+
Наявність типових документів	+	+
Найменування рахунків у літературному і цифровому вигляді	+	+
Введення вручну господарських операцій	+	+
Переміщення аналітичних об'єктів з однієї групи в іншу	+	+

Отже, всі бухгалтерські програми мають свої особливості, але загальна мета в них спільна – автоматизація бухгалтерського обліку на підприємстві. З наведеної порівняльної характеристики

організації та підприємства зможуть обрати для себе програму в залежності від своїх потреб та фінансових можливостей.

Висновки. Автоматизація бухгалтерського обліку прискорює опрацювання первинних документів – при цьому полегшує роботу бухгалтера та економить час. Вдало вибране та ефективно налаштоване програмне забезпечення бухгалтерського обліку дозволить максимально результативно управляти підприємством в цілому та системою бухгалтерського обліку зокрема. При працевлаштуванні на високооплачувану роботу в більшості випадків обов'язковою умовою є знання бухгалтерських програм. Адже застосування бухгалтерських програм на підприємстві забезпечує його оперативність, оскільки в будь-який момент часу можна контролювати стан рахунків, зобов'язань та активів підприємства. Сучасний керівник організації (підприємства) не дозволить собі прийняти важливе управлінське рішення, не маючи правдивої, своєчасної, повної інформації, яку можна отримати з автоматизованої системи ведення бухгалтерського обліку.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Програмний продукт «1С:Підприємство» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.1c.ru/ukraina/>
2. Євдокимов В.В. Особливості впровадження комп'ютерних систем бухгалтерського обліку на великих підприємствах [Електронний ресурс] / В.В. Євдокимов // Міжнародний збірник наукових праць. – 2009.- № 1(13). – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ptmbo/2009_1/stat20.pdf. Заголовок з екрану.
3. Пророчук Ж. А. Роль програмного забезпечення в управлінні підприємством / Ж.А. Пророчук, А. Журавльова // Современные информационные технологии. – 2010. – № 1. – С. 18–20.
4. Городянська Л. Особливості технічного забезпечення системи бухгалтерського обліку / Л. Городянська // Бухгалтерський облік і аудит. Науково-практичний журнал. – 2009. – №10 – С.17–22.
5. Клименко, О. В. Інформаційні системи і технології в обліку : навчальний посібник / О.В. Клименко. – К.: Центр учбової літ-ри, 2008. – 320 с.
6. Семеренко М. М. Автоматизація обліку на підприємствах малого і середнього бізнесу / М.М. Семеренко, О. К. Фокін, С.В. Сковородько // Соціум. Наука. Культура, Економіка. – 2008. – № 3. – С. 23–25.
7. 1С: Предприятие 8.2. Практическое пособие разработчика. Примеры и типовые приемы / М.Г.Радченко — С.-Пб. : 1С-Паблишинг, 2009. — 876 с.
8. Мастер 1С [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://programna1c.narod.ru/docs.html>. Заголовок с экрана.

REFERENCES

1. Prohramnyy produkt «1С: Pidpryyemstvo» [Electronic resource]. – Retrieved from: <http://www.1c.ru/ukraina/>. (Ukr)
2. Yevdokymov V.V. Osoblyvosti vprovadzhennya komp'yuternykh system bukhhalters'koho obliku na velykykh pidpryyemstvakh [Electronic resource] / V.V. Yevdokymov // Mizhnarodnyy zbirnyk naukovykh prats'. – 2009.- no. 1(13). – Retrieved from: www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ptmbo/2009_1/stat20.pdf. Subject of the screen. (Ukr)
3. Prorochuk ZH. A. Rol' prohramnoho zabezpechennya v upravlinni pidpryyemstvom / ZH. A. Prorochuk, A. Zhuravl'ova // Sovremennye ynformatsyonnye tekhnolohyy. –2010. – no. 1. – p. 18–20. (Ukr)
4. Horodyans'ka L. Osoblyvosti tekhnichnoho zabezpechennya systemy bukhhalters'koho obliku / L. Horodyans'ka // Bukhhalters'kyu oblik i audyt. Naukovo- praktychnyy zhurnal. – 2009. – no.10 – p.17–22. (Ukr)
5. Klymenko, O. V. Informatsiyini systemy i tekhnolohiyi v obliku: navchal'nyy posibnyk / O. V. Klymenko. – K.: Tsentr uchbovoyi lit-ry, 2008. – 320 p. (Ukr)
6. Semerenko M. M. Avtomatyzatsiya obliku na pidpryyemstvakh maloho i seredn'oho biznesu / M. M. Semerenko, O. K. Fokin, S. V. Skovorod'ko // Sotsium. Nauka. Kul'tura, Ekonomika. – 2008. – no. 3. – p. 23–25. (Ukr)
7. 1С: Predpriyatie 8.2. Prakticheskoe posobie razrabotchika. Primeryi i tipovyie priemyi / M.G.Radchenko — S.-Pb. : 1С-Pabliishing, 2009. — p. 876. (Ukr)
8. Master 1S [electronic resource]. Access: <http://programna1c.narod.ru/docs.html>. Subject of the screen. (Rus)

РЕФЕРАТ

Антоненко Н.В. Використання програмних продуктів в системі автоматизації бухгалтерського обліку. / Н.В.Антоненко, В.С. Хоменко // Вісник Національного транспортного університету. Серія «Економічні науки». Науково-технічний збірник. – К. : НТУ, 2016. – Вип. 3 (36).

У статті проведено аналіз сучасного стану інформаційних технологій та програмних продуктів для ведення автоматизованого бухгалтерського обліку.

Об'єкт дослідження - програмні продукти, а саме «Бухгалтерія для України 8.3» та «Парус-бухгалтерія», які сприяють оптимальному рішенню при веденні автоматизованого бухгалтерського обліку на підприємстві чи організації.

Мета дослідження - провести порівняльний аналіз найбільш популярних на сьогоднішній день бухгалтерських програмних продуктів.

Автоматизація бухгалтерського обліку дозволяє підприємству економити кошти та час. Автоматизований облік надає повну та достовірну інформацію про фінансово-господарську діяльність, дозволяючи приймати об'єктивні управлінські та фінансові рішення. Застосування бухгалтерських програм на підприємстві дає широкі можливості для відображення будь-яких господарських операцій та документів в бухгалтерському обліку за допомогою бухгалтерських проводок. У комп'ютері без жодних зусиль формуються всі звітні та первинні документи. В Україні найбільшим попитом серед бухгалтерських програм користуються такі програмні продукти, як «1С: Бухгалтерія для України 8.3» та «Парус – Бухгалтерія». Ці програмні продукти мають багато спільних характеристик, які спрямовані на автоматизацію облікових процесів.

В статті проаналізовано можливості сучасних програмних продуктів. І зазначено, що при виборі оптимальної програмної системи для бухгалтерії слід приділити увагу класифікації бухгалтерських програм.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: АВТОМАТИЗАЦІЯ ОБЛІКУ, ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, КЛАСИФІКАЦІЯ ПРОГРАМНИХ ПРОДУКТІВ, АВТОМАТИЗАЦІЯ, ОБЛІК, ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА ОБЛІКУ.

ABSTRACT

Antonenko N.V., Khomenko V.S. Using software to automate accounting system. Visnyk National Transport University. Series «Economic sciences». Scientific and Technical Collection. – Kyiv: National Transport University, 2016. – Issue 3 (36).

The article analyzes the current state of information technology and software products for the maintenance of automated accounting.

Research object - software, namely "1C: Accounting for Ukraine 8.3" and "Sail-Accounting" that contribute to optimal solutions in the management of automated accounting at the enterprise or organization.

The aim - to conduct a comparative analysis of the most popular to date accounting software.

Automation of accounting allows the company to save money and time. Automated provide complete and accurate information on financial and economic activities, allowing management to make objective and financial decisions. The use of accounting software gives the company ample opportunity to display any business transactions and accounting documents by means of accounting entries. In the computer without any difficulty forming all reporting and primary documents. In Ukraine, the greatest demand among accounting software used by software such as "1C: Accounting for Ukraine 8.3" and "Sail - Accounting." These software products have many common features aimed at automating accounting processes.

The article analyzes the possibilities of modern software. I noted that in choosing the optimal software system for accounting classification should be given to accounting software.

KEY WORDS: AUTOMATION OF ACCOUNTING, ACCOUNTING SOFTWARE, CLASSIFICATION SOFTWARE, AUTOMATION, ACCOUNTING, INFORMATION SYSTEMS ACCOUNTING.

РЕФЕРАТ

Антоненко Н.В. Использование программных продуктов в системе автоматизации бухгалтерского учета. / Н.В. Антоненко, В.С. Хоменко // Вестник Национального транспортного университета. Серия «Экономические науки». Научно-технический сборник. – К. : НТУ, 2016. – Вип. 3 (36).

В статье проведен анализ современного состояния информационных технологий и программных продуктов для ведения автоматизированного бухгалтерского учета.

Объект исследования - программные продукты, а именно «1С: Бухгалтерия» и «Парус-Бухгалтерия», которые способствуют оптимальному решению при ведении автоматизированного бухгалтерского учета на предприятии, организации.

Цель исследования - провести сравнительный анализ наиболее популярных на сегодняшний день бухгалтерских программных продуктов.

Автоматизация бухгалтерского учёта позволяет предприятию экономить средства и время. Автоматизированный учёт предоставляет полную и достоверную информацию о финансово-хозяйственной деятельности, позволяя принимать объективные управленческие и финансовые решения. Применение бухгалтерских программ на предприятии предоставляет широкие возможности для отражения любых хозяйственных операций и документов в бухгалтерском учёте с помощью бухгалтерских проводок. В компьютере без усилий формируются все отчётные и первичные документы. В Украине наибольшим спросом среди бухгалтерских программ пользуются такие программные продукты, как «1С: Бухгалтерия для Украины 8.3» и «Парус - Бухгалтерия». Эти программные продукты имеют много общих характеристик, направленных на автоматизацию учётных процессов.

В статье проанализированы возможности современных программных продуктов. И отмечено, что при выборе оптимальной программной системы для бухгалтерии следует уделить внимание классификации бухгалтерских программ.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: АВТОМАТИЗАЦИЯ УЧЕТА, ПРОГРАММНОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА, КЛАССИФИКАЦИЯ ПРОГРАММНЫХ ПРОДУКТОВ, АВТОМАТИЗАЦИЯ, УЧЕТ, ИНФОРМАЦИОННАЯ СИСТЕМА УЧЕТА.

АВТОРИ:

Антоненко Надія Василівна, Національний транспортний університет, старший викладач кафедри фінансів, обліку і аудиту, e-mail: nadejda2006@ua.fm, тел. +380963142206, Україна, 01010, м. Київ, вул. Михайла Омеляновича-Павленка, 1, к. 424.

Хоменко Вікторія Сергіївна, Національний транспортний університет, магістрант факультету менеджменту, логістики та туризму із спеціальності 6.030509 «Облік і аудит», e-mail: homenko_viktoria@rambler.ru, тел. +380984802951, Україна, 000010 Україна, 01010, м. Київ, вул. Михайла Омеляновича-Павленка, 1.

AUTHORS:

Antonenko Nadiia, National Transport University, senior lecturer department of finance accounting and audit, e-mail: nadejda2006@ua.fm, tel. +380963142206 Ukraine, 01010, Kyiv, Michael Omelyanovich-Pavlenko str. 1, of. 424.

Homenko Viktoria, National Transport University, graduate faculty of management, logistics and tourism, specialty 6.030509 "Accounting and auditing", e-mail: homenko_viktoria@rambler.ru, tel. +380984802951, Ukraine, 01010, Kyiv, Michael Omelyanovich-Pavlenko str. 1.

АВТОРЫ:

Антоненко Надежда Васильевна, Национальный транспортный университет, старший преподаватель кафедры финансов, учёта и аудита, e-mail: nadejda2006@ua.fm, тел. +380963142206, Украина, 01010, г. Киев, ул. Михаила Омеляновича-Павленко, 1, к. 424.

Хоменко Виктория Сергеевна, Национальный транспортный университет, магистрант факультета менеджмента, логистики и туризма специальности 6.030509 «Учет и аудит», e-mail: homenko_viktoria@rambler.ru, тел. +380984802951, Украина, 000010 Украина, 01010, г. Киев, ул. Михаила Омеляновича-Павленко, 1.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Потій В.З., доктор економічних наук, професор кафедри корпоративних фінансів і контролінгу, Київський національний економічний університет ім. В.Гетьмана, Київ, Україна.

Воркут Т.А., доктор технічних наук, професор, Національний транспортний університет, зав. кафедрою транспортного права та логістики, Київ, Україна.

REVIEWER:

Potii V.Z., Ph.D., Economics (Dr.), professor of the department of corporate finance and controlling, Kyiv National Economic University by V. Hetman, Kyiv, Ukraine.

Vorkut T.A., Ph.D., Engineering (Dr.), professor, National Transport University, head of department of transport law and logistics, Kyiv, Ukraine

УДК 336.1
UDC 336.1

БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА ЯК БАЗОВА СКЛАДОВА ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ

Бабич Л.М., кандидат економічних наук, Національний транспортний університет, Київ, Україна

BUDGETS AS BASIC COMPONENTS OF FINANCIAL PLANNING

Babych L.M., Ph.D., National Transport University, Kyiv, Ukraine

БЮДЖЕТНАЯ ПОЛИТИКА КАК БАЗОВАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ ФИНАНСОВОГО ПЛАНИРОВАНИЯ

Бабич Л.Н., Национальный транспортный университет, Киев, Украина

Постановка проблеми. Однією із найважливіших якісних характеристик бюджету є його реалістичність, що досягається за умов розробки головного фінансового плану на основі необхідних, створених державою, економічних, правових та організаційних засад щодо оптимізації розподільчих процесів між ланками бюджетної системи у взаємозв'язку із удосконаленням організації бюджетного процесу. Саме такі завдання сьогодні і мають вирішуватись бюджетною політикою як системою науково-обґрунтованих і законодавчо визначених засад та заходів щодо удосконалення взаємодії між різними складовими бюджету, збалансування його параметрів з урахуванням бюджетних пріоритетів та необхідного ресурсного забезпечення виконання державою та місцевими органами влади своїх функцій.

Враховуючи, що бюджетна політика трансформується через реалізацію її головної мети – забезпечення гідного життєвого рівня населення – і досягається з урахуванням стратегічних завдань економічної політики країни, очевидно, що варто постійно проводити пошук нового, більш поглибленого обґрунтування її змісту і ролі, базуючись на тому, що у кожній країні розробка напрямів і завдань бюджетної політики, як правило, пов'язується із формуванням в рамках регламенту бюджетного процесу щодо етапів фінансового планування власного бюджетного фонду країни, а завдяки централізації відповідних коштів у даному фонді – врешті, створюється фінансове забезпечення для постійного пошуку механізмів подальшого розвитку притаманній саме цій країні моделі фінансових відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Про важливість дослідження засад бюджетної політики неодноразово зазначалось у наукових працях Василика О.Д. і Павлюк К.В. [10], Федосова В.М., Юрія С.І. [8] та інших. Значним є науковий доробок українських вчених, які досліджують проблеми розробки ефективної бюджетної політики: Бабич Л.М. [7], Варналій З.С. [9], Єрмошенко М.М., Єрохін С.А. [11], Фрич А.О. [13], та багато інших. Так, відомий фахівець з фінансів О.Д. Василик в свій час підкреслював, що "науковий підхід до розробки бюджетної політики, знання і вивчення всіх чинників передбачають її відповідність законам суспільного розвитку, постійне врахування теоретичних положень і висновків бюджетної теорії. Порушення ж цієї важливої вимоги призводить до великих втрат в економіці" [10, с.54].

Метою даної наукової роботи є вивчення ключових засад сучасної бюджетної політики та окреслення шляхів щодо підвищення її ролі як невід'ємного базису фінансового планування у складанні реалістичних бюджетів з акцентом на ключові пріоритети розвитку, що, врешті, разом слугуватиме підґрунтям у поетапному формуванні бюджетної моделі держави.

Виклад основного матеріалу. В Україні розробка бюджетної політики проводиться відповідно до положень Бюджетного кодексу України, прийнятому у 2001 році, а в останній час – дещо оновленому – у зв'язку з внесенням, переважно у 2010 році, і в наступних роках ряду змін та доповнень. Проте, на сьогодні Бюджетний кодекс – вже не можна охарактеризувати як єдиний комплексний документ з питань бюджету, адже він доповнюється положеннями чинних законів, що, передусім, визначають формування доходів зведеного бюджету – це Податковий кодекс України; регулюють міжбюджетні відносини на різних рівнях бюджетної системи. – зокрема це Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" та інші; а також регламентують бюджетний процес – це Закон України «Про Регламент Верховної Ради України» [1;2;4;12].

Базовим же підґрунтям щодо розробки бюджетної політики в Україні поки залишається, ст. 33 Бюджетного кодексу України, відповідно до якої Міністерство фінансів України спільно з іншими центральними органами виконавчої влади розробляє проект Основних напрямків бюджетної політики на наступний бюджетний період, який незмінно має ґрунтуватися на основних показниках економічного та соціального розвитку та на основних завданнях бюджетної політики. Серед останніх, зокрема, зазначені завдання щодо граничного обсягу дефіциту (профіциту) державного бюджету, частки прогнозного річного обсягу валового внутрішнього продукту, що перерозподіляється через зведений бюджет України, граничного обсягу державного боргу і граничного обсягу надання державних гарантій, встановлення розміру мінімальної заробітної плати, прожиткового мінімуму та рівня його забезпечення, а таких загального обсягу державних капітальних вкладень, тощо. По суті, ці головні параметри бюджетної політики вибудовуються на основі завдань Державної програми економічного і соціального розвитку України, щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України, Програми діяльності Кабінету Міністрів та інших державних програм, зокрема, Стратегії сталого розвитку «Україна — 2020», ґрунтуються також на положеннях програм співпраці з МВФ та з іншими міжнародними фінансовими організаціями і в подальшому у вигляді критеріальних показників – індикаторів трансформуються у проекті Державного бюджету України на наступний бюджетний рік.

Досвід показує, що щорічна розробка документів стосовно Основних напрямів бюджетної політики, або так званих бюджетних резолюцій стала необхідною правовою базою, що впродовж більш ніж двох десятиліть забезпечувала вихідні умови і правила реалізації поступово запроваджуваних перетворень у бюджетній політиці України, сприяла удосконаленню процесів формування, розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів через бюджетну систему. У цих документах, як правило, розставлялися основні акценти стосовно джерел формування доходів, визначалися основні орієнтири бюджетних витрат в контексті завдань бюджетної політики та окремі напрямки щодо їх реалізації.

Водночас в останні роки мали місце окремі випадки, коли документи щодо бюджетної політики не проходили всі етапи формування і процедури затвердження, зокрема, йдеться про 2015 та 2016 роки, за яких вони та і не набули статусу Постанови Верховної Ради «Про основні напрями бюджетної політики на відповідний рік», зупинившись лише на стадії затверджених Кабміном відповідних проектів [5,6]. З одного боку, це можна пояснити певним послабленням через ведення військових дій на Сході країни уваги вищого законодавчого органу щодо бюджетної політики країни, а з іншого – як вважають окремі фахівці, не повною відповідністю змісту зазначеного документу сучасним вимогам щодо розробки проектів бюджетів [9, с.107].

Таким чином, з різних причин, але ж виникла необхідність подальшого удосконалення чинних документів щодо бюджетної політики як з точки зору їх формату та структури, так і включення до них додаткових положень, в тому числі і розширення кола показників індикаторів, що визначатимуть орієнтири бюджетної політики на перспективу[7]. Зокрема, йдеться про основні критеріальні показники, які мають слугувати орієнтирами успішної бюджетної політики у фінансовому забезпеченні національних інтересів та основних функцій держави, їх перелік наводиться у таблиці 1.

Таблиця 1 – Критеріальні показники-індикатори успіху бюджетної політики України

№ п/п	Показники	Частка у ВВП, %
1	Дефіцит сектору загальнодержавного управління	$\geq 3,0$
2	Частка перерозподілу ВВП через зведений бюджет	$\leq 30,0$
3	Частка доходів місцевих бюджетів у доходах зведеного бюджету,	$\leq 40,0$
4	Державний і гарантований державою борг	$\geq 60,0$
5	Частка податкового навантаження у ВВП	$\leq 20,0$
6	Частка надходжень від прямих податків у ВВП	$\leq 10,0$
7	Частка інвестиційних видатків зведеного бюджету у ВВП	$\leq 5,0$
8	Частка видатків державного бюджету на фінансування науки у ВВП	$\leq 1,7$

Як показав досвід останніх років, при розробці бюджетної політики урядом враховувались переважно перші три показники-індикатори, виходячи із необхідності: дотримання рівня дефіциту бюджету щодо вимог міжнародних фінансових організацій при обґрунтуванні можливості надання кредитів своїми коштами; забезпечення тенденції з поступового(на відміну від провідних європейських країн) зменшення частки перерозподілу ВВП через доходи зведеного та державного

бюджету, а також просування завдань бюджетної децентралізації з розширення повноважень місцевих органів щодо формування ресурсної бази доходів місцевих бюджетів. Решта ж показників-індикаторів і особливо ті, що торкаються проблем фінансової безпеки, а саме – критичної межі державного боргу, яку вже «подолано», адже борг на сьогодні сягнув 70% від ВВП; окремих аспектів податкового навантаження, інвестицій в інновації, в наукову сферу, чітко не оговорювались ні у програмних документах, ні у бюджетних резолюціях. Врешті, склалась тенденція зменшення частки податкового навантаження, як результат зниження (крім видатків на оборону) державних видатків у обсягах ВВП, в тому числі і на фінансування інвестицій, та наукових досліджень. І, хоча, як і раніше визнається, що наука – це унікальний компонент не лише гуманітарної сфери, а і економіки країни в цілому, а, отже, рівень бюджетної підтримки щодо фінансування науки – це інвестиція в економічне завтра України, частка видатків державного бюджету на фінансування науки щодо ВВП складає лише 0,2–0,3% замість мінімального рівня 1,7%, як це передбачено чинним законодавством [3]. Звідси висновок: щорічне обґрунтування на зразок розвинених європейських країн параметрів показників-індикаторів розподільчих і перерозподільчих процесів через складові бюджету з акцентом щодо зростання податкових надходжень переважно від прямого оподаткування, пріоритетного державного фінансування інноваційних процесів, оптимізації збалансування бюджету разом із поступовим зменшенням боргових зобов'язань, тощо, має слугувати орієнтирами з основних завдань бюджетної політики в контексті побудови фінансової моделі України. Що ж стосується, зокрема, бюджетних витрат на науку та на реалізацію державних інноваційних проєктів то такі витрати варто визнати першим контрольним виміром курсу на інноваційний розвиток держави. Зрозуміло, що забезпечити фінансування науки в повному обсязі за рахунок державного бюджету, коли значна частина видатків виділяється сьогодні на оборону, поки ще не видається реальним, проте необхідно невідкладно створювати умови для відліку нормального фінансування вітчизняної фундаментальної та прикладної науки. Ігнорування ж цих завдань в поєднанні з інвестиційною складовою можна вважати суттєвим фактором ризику щодо формування реалістичних бюджетів принаймні у найближчому періоді, адже обмеженість бюджетних інвестицій у ці важливі напрями не забезпечить належного зростання темпів розвитку економіки України і негативно впливатиме на її конкурентоспроможність[13].

Таким чином, такі провідні складові економічному розвитку як наукова сфера та інноваційно-інвестиційні процеси, вимагають все більшої уваги і достойного фінансового забезпечення з боку держави, що і слід розглядати одним з чи не найголовніших пріоритетів сучасної бюджетної політики. До інших, не менш важливих складових, що надають поштовх у розвитку економіки і соціальної сфери, неодмінно слід відносити пріоритетне забезпечення коштами бюджетного фонду держави малого і середнього бізнесу у формуванні доданої вартості, додаткових робочих місць, гідного рівня оплати праці, податкових надходжень до бюджетів тощо, а подруге, фінансове забезпечення реформ у медичній галузі як основи проведення соціальної політики країни.

Принагідно зазначити, що Бюджетним Кодексом не передбачені положення щодо розробки і відображення пріоритетів як системи першочергових заходів у сфері бюджету на відповідний період. З метою усунення цього недоліку чинного бюджетного законодавства, пропонується у ч.4 ст.33 п.3 висвітлити у такій редакції: «пріоритети бюджетної політики», а наступні за ним пункти подати у новій послідовності. При цьому важливо враховувати, що формування пріоритетів бюджетної політики повинно відповідати наступним вимогам:

- метою пріоритетів має бути вирішення найскладніших і найгостріших проблем економічного розвитку країни лише за рахунок бюджетних коштів;
- пріоритети мають бути кількісно обмеженими, щоб запобігати розпорошенню наявних бюджетних ресурсів, мати чіткий кількісний орієнтир;
- пріоритети бюджетної політики повинні мати довгостроковий характер і щорічно уточнюватися у період розробки бюджету на наступні періоди;
- реалізація пріоритетів має передбачати наступність і послідовність – у разі недосягнення мети у поточному бюджетному році завдання мають продовжуватись з урахуванням нових економічних обставин на наступні періоди;
- обрахованість пріоритетів бюджетної політики здійснюється у вигляді кошторису до кожної бюджетної програми;
- пріоритети бюджетної політики мають визначатись у складі основних напрямів бюджетної політики на наступні бюджетні періоди, відповідати засадам фінансового планування економічного і соціального розвитку України на довгостроковий період і визначатись в законі про Державний бюджет України на відповідний рік [11, с. 22].

З урахуванням сучасного стану економіки, можна було б виділити наступні, на наш погляд, актуальні на сьогодні пріоритети сучасної бюджетної політики, які доцільно було б обґрунтувати відповідними розрахунками при формуванні проекту постанови про Основні напрями бюджетної політики на 2018 рік з подальшим включенням до проекту бюджету:

- державна фінансова підтримка інноваційного розвитку економіки шляхом забезпечення якісно нової науково-технічної бази для середньої і вищої освіти, розвитку науки та інноваційної діяльності;
- державна фінансова підтримка розвитку малого і середнього бізнесу;
- державна фінансова підтримка щодо запровадження реформ у сфері охорони здоров'я.

В цілому ж реалізація цих та інших завдань бюджетної політики потребує також визначення якісних та кількісних індикаторів, за якими можна вимірювати відповідність щодо реалістичності їх виконання і паралельно оцінювати з цих питань діяльність Уряду у часі, що нерозривно пов'язана з регламентними процедурами, визначеними бюджетним законодавством стосовно бюджетного процесу[9]. В даному аспекті у пунктах 1-3 ст. 33 Бюджетного Кодексу зокрема йдеться про те, що Міністерство фінансів України має подавати проект Основних напрямків бюджетної політики на наступний бюджетний період на розгляд до Кабінету міністрів України не пізніше 20 березня року, що передуює плановому, який у свою чергу, має схвалити цей документ не пізніше 1 квітня року, що передуює плановому, і у триденний строк подати до Верховної Ради України, яка не пізніше 30 квітня має даний документ розглянути і затвердити відповідною постановою[1,4].

Як показав досвід фінансового планування в Україні, строки прийняття Верховною Радою Закону України "Про державний бюджет", вимоги до яких на сьогодні визначаються Регламентом Верховної Ради України, безумовно мають узгоджуватись із визначеною датою прийняття Постанови Верховної Ради "Про основні напрями бюджетної політики", але першочергово – із строками затвердження Державної програми економічного і соціального розвитку України на плановий період, що, в свою чергу, є підґрунтям щодо реалістичних бюджетних показників в системі фінансового планування.

Для проведення ефективної роботи в контексті реалізації завдань бюджетної політики залишається актуальним питання щодо поновлення в чинній редакції Бюджетного кодексу України 11-го принципу щодо побудови бюджетної системи, який визначає забезпечення дисциплінарної відповідальності всіх учасників бюджетного процесу за виконання своїх обов'язків і повноважень, а також, бюджетних призначень відповідно до закону про державний бюджет та рішень про місцеві бюджети. Такий принцип варто було б не лише зберегти з огляду на необхідність дотримання фінансової дисципліни серед усіх розпорядників бюджетних коштів та розробників завдань і напрямів бюджетної політики країни, а і доповнити його зміст контрольними діями з метою посилення відповідальності за прийняті рішення щодо виконання затверджених у фінансовому плані країни заходів та показників.

До інших важливих умов, що забезпечуватимуть ефективну реалізацію завдань бюджетної політики, необхідно віднести також забезпечення прозорості усього бюджетного процесу, що передбачає відкритість, правдивість і точність використовуваної інформації. Саме тільки за дотримання цих правил, як вважають провідні фахівці, можливо змінити фінансову дисципліну і порядок[8, с.54].

Таким чином, не можна не враховувати, що формування і реалізація тих чи інших завдань бюджетної політики, як провідної складової в системі фінансового планування, слід розглядати в контексті бюджетного процесу, за відповідних етапів якого має відбуватися всебічне науково-методичне обґрунтування прогностичних індикаторів бюджетної політики держави на базі розроблених на перспективу макропоказників економічного і соціального розвитку, а далі – всіх складових проекту Державного бюджету на відповідний плановий рік разом з індикативними показниками Прогнозу Державного бюджету України на наступні за плановим два бюджетні періоди. Звідси-не важно проте до висновку, що бюджетна політика має розроблятися не лише на середньостроковий, а і на довгостроковий період як бюджетна стратегія, оскільки бюджетну політику слід вбачати як діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування, що пов'язана з визначенням стратегічної мети, напрямів, завдань і пріоритетів розвитку бюджетних відносин, досягнення яких забезпечується за допомогою засобів бюджетної тактики. Це означає, що технологія розробки бюджетної політики повинна бути тісно пов'язана з Концепцією економічного і соціального розвитку України на довгострокову перспективу, що потребує обґрунтування арсеналу важелів бюджетного впливу на хід її реалізації з відповідним відображенням у чинному бюджетному законодавстві. В зв'язку з цим, видається можливим на зразок таких країн, як наприклад, Швейцарія, Німеччина,

Франція, обґрунтувати в Конституції України основні засади щодо побудови бюджетної політики на довгостроковий період, що були б зорієнтовані на взаємоузгодження технології розробки бюджетної політики із Концепцією економічного і соціального розвитку України [7]. Зрозуміло, що тут неможливо обійтись чинними засадами планування і бюджетної політики, а слід і надалі поглиблювати дослідження в аспекті більш детального вивчення всіх аспектів фінансового планування у взаємозв'язку з системою прогнозування економічного і соціального розвитку країни.

Висновки та пропозиції. Таким чином, на сьогодні у системі засад формування напрямів та завдань бюджетної політики України є вже значний арсенал засобів фінансового планування, за допомогою яких можна здійснювати управління в бюджетній сфері, спираючись на відповідні прогнозні розрахунки. Однак через відсутність активної позиції з боку держави щодо подальшого розвитку засад бюджетної політики, неважко передбачити що, дієвим інструментом ще певний час залишатиметься документ «Про основні напрями бюджетної політики на відповідний рік», розробка фінансовими органами і інституціями якого забезпечуватиме підґрунтя для формування головного фінансового плану країни. На сьогодні ж варто дещо переглянути і сам зміст, і алгоритм, і терміни розробки цього важливого документу, відповідно, визнавати його позитивну роль в системі фінансового планування. Очевидно що на період до набуття чинності нового бюджетного законодавства (якщо таке буде створено) постанову «Про основні напрями бюджетної політики» варто розглядати як першооснову щодо обґрунтування пріоритетних бюджетних завдань і основних критеріальних показників-індикаторів на плановий період, виходячи із тих передбачуваних напрямів, що попередньо визначаються стратегічними документами розвитку економіки на перспективу – це, з одного боку, а з іншого – в контексті логічного взаємозв'язку і взаємодії процесів щодо системи фінансового планування і прогнозування. З урахуванням того, що у провідних розвинених країнах планування бюджету здійснюється на багаторічній основі, а далі бюджетні показники підлягають щорічному перегляду, доцільно і в Україні формувати параметри бюджетної політики як на середньострокову (на 3 роки), так і довгострокову (на 5 і більше років) перспективу, базуючись на бюджетній стратегії, що розроблятиметься, наприклад, на період 10,20 і більше років.

Важливим і дієвим кроком на шляху до практичного застосування бюджетної стратегії стало б довгоочікуване прийняття Закону України «Про державне стратегічне планування». Проте, для більш поглибленого обґрунтування планових завдань бюджетної політики як базової складової фінансового планування та прогнозування, варто було б, спираючись на проект вказаного закону, розробити законопроект щодо засад формування єдиної бюджетної політики, ключові положення якого відобразити у Конституції України і на цій основі створити «Концепцію бюджетної політики на довгостроковий період».

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Бюджетний кодекс України № 763-VII від 01.09.2016р.
2. Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" № 28097 від 21.05.1997року.
3. Закон України "Про наукову і науково-технічну діяльність" № 848-VIII від 2015 року.
4. Закон України «Про Регламент Верховної Ради України» № 1861-VI від 10.02.2010р.
5. Проект Постанови Верховної Ради України «Про Основні напрями бюджетної політики на 2015 рік», Розпорядження КМУ «Про схвалення проекту основних напрямів бюджетної політики на 2015 рік» від 16 квітня 2014р. № 385-р.
6. Проект Постанови Верховної Ради України «Про Основні напрями бюджетної політики на 2016 рік», Розпорядження КМУ «Про схвалення проекту основних напрямів бюджетної політики на 2016 рік» від 09 квітня 2015р. № 2623-р.
7. Бабич Л.М. Особливості формування сучасної бюджетної політики //Актуальні проблеми економіки, 1(139) 2013, с. 133-142.
8. Бюджетна система: підручник / за наук.ред. В.М.Федосова, С.І.Юрія. – К.: Центр учб.лит-ри. Тернопіль. Економ.думка, 2012. – 871с.
9. Варналій З.С. Бюджетний процес в Україні: стан та проблеми інституційного забезпечення [монографія]/З.С.Варналій та ін.- Полтава: Полавський НТУ, 2014-271с.
10. Василик О.Д. Бюджетна система України: [підручник]/ О.Д.Василик, К.В.Павлюк. – К.: Центр навчальної літератури, 2004.-544с.
11. Засади формування бюджетної політики держави: Наук.монографія / М.М.Єрмошенко, С.А. Єрохін, Л.М. Бабич та ін. / За наук.редакцією д.е.н., проф. М.М. Єрмошенка. – К.: НАУ, 2003. – 284с.
12. Податковий кодекс: про всі зміни/(Андрусь О., Войтенко Т., Кавторєва Я. та ін.) – Х: Фактор, 2011. – 160с.

13. Фрич А.О., Кіндратяк У.Т. Особливості бюджетної політики в умовах інтеграційних перетворень// Науковий вісник Херсонського державного університету, Випуск 10, ч.2, 2015. С.154-158.

REFERENCES

1. The Budget Code of Ukraine № 763 from 01.09.2016r-VII. (Ukr)
2. Law of Ukraine "On the State Budget of Ukraine for 2016" number 928-VII of 25.12.2015r. (Ukr)
3. The Law of Ukraine "On scientific and technical activity" № 848-VIII of 2015. (Ukr)
4. The Law of Ukraine "On the Verkhovna Rada of Ukraine» № 1861-VI dated 10.02.2010r. (Ukr)
5. Draft Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine "On budget policy guidelines for 2015," CMU "On approval of the draft budget policy guidelines for 2015" dated 16 April 2014. № 385-p. (Ukr)
6. Draft Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine "On budget policy guidelines for 2016," CMU "On approval of the draft budget policy guidelines for 2016" dated 9 April 2015. № 2623-p. (Ukr)
7. Babich L.M. Features of the formation of the modern fiscal policy // Actual problems of Economics, 1 (139) 2013, p. 133–142. (Ukr)
8. The budget system: the textbook / under nauk.red. V.M.Fedosova, S.I.Yuriya. – K .: Center uchb.lyt-ri. Ternopil. Ekonom.dumka, 2012. – 871s. (Ukr)
9. Varnaliy Z.S. The budget process in Ukraine: state and problems of institutional support [monograph]/ Z.S.Varnaliy and inshi.– Poltava: Polavsky NTU, 2014 –271s. (Ukr)
10. Vasylyk O.D. The budget system of Ukraine [textbook] / O.D.Vasylyk, K.V.Pavlyuk. – K .: Center of educational literature, 2004.-544p. (Ukr)
11. The principles of forming the state budget policy: Nauk.monohrafiya / M.M.Yermoshenko, SA Erokhin, L.M. Babich and others. / By nauk.redaktsiyeyu Economics, Professor. M.M. Yermoshenko. – K.: NAU, 2003. – 284s. (Ukr)
12. Frych A.A., Kindratyak U.T. Features fiscal policy in terms of integration transformations // Scientific Bulletin of Kherson State University, Volume 10, Part 2, 2015. S.154-158. (Ukr)

РЕФЕРАТ

Бабич Л.М. Бюджетна політика як базова складова фінансового планування / Л.М. Бабич // Вісник Національного транспортного університету. Серія «Економічні науки». Науково-технічний збірник. – К. : НТУ, 2016. – Вип. 3 (36).

Стаття присвячена обґрунтуванню наукових та організаційних підходів щодо формування бюджетної політики в контексті стратегічних завдань економічного і соціального розвитку.

Об'єкт дослідження – нормативно-правове забезпечення бюджетної політики держави в системі фінансового планування.

Мета роботи – окреслення шляхів щодо підвищення ролі бюджетної політики як невід'ємного базису фінансового планування у складанні реалістичних бюджетів.

Метод дослідження – теоретичне обґрунтування процесів фінансового планування.

Завдання щодо формування реалістичних бюджетів вимагають обґрунтування планових параметрів бюджету на всіх стадіях фінансового планування, починаючи з основних прогнозних макроекономічних показників та критеріальних індикаторів бюджетної політики. В статті узагальнені питання ролі і місця бюджетної політики в системі фінансового планування, запропоновано систему критеріальних показників-індикаторів щодо оцінки успіху бюджетної політики. Запропоновано також запровадження змін до чинного бюджетного законодавства та розробка окремих законодавчих документів.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА, БЮДЖЕТНЕ ЗАКОНОДАВСТВО, КРИТЕРІАЛЬНІ ПОКАЗНИКИ-ІНДИКАТОРИ УСПІХУ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ, ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ.

ABSTRACT

Babich LM. Fiscal policy as a basic component of financial planning. Visnyk National Transport University. Series «Economic sciences». Scientific and Technical Collection. – Kyiv: National Transport University, 2016. – Issue 3 (36).

The article is devoted to scientific justification and organizational approaches to the formation of the budget policy in the context of the strategic objectives of economic and social development.

Object of study – regulatory support of fiscal policy in the financial planning.

Purpose – to outline ways to increase the role of fiscal policy as an integral basis of financial planning in drafting realistic budgets.

The method of research - theoretical basis of financial planning processes.

The task of forming realistic budgets require justification of planned budget parameters at all stages of financial planning, from the main forecasting macroeconomic indicators and indicators of fiscal policy criterion. The article summarized question the role and place of fiscal policy in the financial planning, the system of criterion performance indicator to assess the success of fiscal policy. An introduction of amendments to the current budget legislation and the development of specific legal instruments.

KEYWORDS: FISCAL POLICY, BUDGET LEGISLATION CRITERIA INDICATORS INDICATORS OF SUCCESS-BUDGET POLVITYKY, FINANCIAL PLANNING.

РЕФЕРАТ

Баби́ч Л.М. Бюджетная политика как базовая составляющая финансового планирования / Л.Н. Баби́ч // Вестник Национального транспортного университета. Серия «Экономические науки». Научно-технический сборник. – К. : НТУ, 2016. – Вып. 3 (36).

Статья посвящена обоснованию научных и организационных подходов по формированию бюджетной политики в контексте стратегических задач экономического и социального развития.

Объект исследования- нормативно-правовое обеспечение бюджетной политики государства в системе финансового планирования

Цель работы – обозначение направлений в контексте повышения роли бюджетной политики как неотъемлемого базиса финансового планирования в формировании реалистических бюджетов.

Метод исследования – теоретическое обоснование процессов финансового планирования.

Задачи формирования реалистических бюджетов требуют обоснования плановых параметров бюджета на всех стадиях финансового планирования, начиная с основных прогнозных макроэкономических показателей и критериальных индикаторов бюджетной политики. В статье обобщены вопросы роли и места бюджетной политики в контексте системы финансового планирования, предложено систему критериальных показателей по оценке успешности бюджетной политики, а также внесение изменений в действующее бюджетное законодательство и разработка отдельных новых законодательных документов.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: БЮДЖЕТНАЯ ПОЛИТИКА, БЮДЖЕТНОЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВО, КРИТЕРИАЛЬНЫЕ ПОКАЗАТЕЛИ-ИНДИКАТОРЫ УСПЕХА БЮДЖЕТНОЙ ПОЛИТИКИ, ФИНАНСОВОЕ ПЛАНИРОВАНИЕ.

АВТОР:

Баби́ч Людмила Миколаївна, кандидат економічних наук, доцент, Національний транспортний університет, доцент кафедри «Фінанси, облік і аудит», e-mail: fin2006@ukr.net, тел.. +380972727535, Україна 01010, м. Київ, вул.. Суворова 1, к. 424

AUTHOR:

Lyudmila Babych, PhD, Associate Professor, National Transport University, Associate Professor of "Finance, accounting and audit», e-mail: fin2006@ukr.net, tel. 380 972 727 535, Ukraine 01010, m. Kyiv, str .. Suvorov 1, k. 424.

АВТОР:

Баби́ч Людмила Николаевна, кандидат экономических наук, доцент, Национальный транспортный университет, доцент кафедры «Финансы, учет и аудит», e-mail: fin2006@ukr.net, тел .. +380972727535, Украина 01010, г.. Киев, ул. Суворова 1, к. 424

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Терещенко О.О. доктор економічних наук, професор, завідувач кафедрою корпоративних фінансів і контролінгу ДВНЗ «Київський національний університет ім. Вадима Гетьмана», м. Київ, Україна.

Гречан А.П., доктор економічних наук, професор, Національний транспортний університет, професор кафедри «Економіки», м. Київ, Україна

REVIEWER:

Tereshchenko O.O., ekonomichnih Doctor of Sciences, Professor, Dept. of corporative zaviduvach finansiv i kontrolingu DVNZ "Kievskiy natsijnalny University im. Vadyma Hetman" m. Kyiv, Ukraine.

Grechan A.P., Doctor of Economics, professor, National Transport University, Professor of "Economics", m. Kyiv, Ukraine

УДК 338.47
UDC 338.47

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АВТОСЕРВІСУ

Бідняк М.Н., доктор технічних наук, завідувач кафедри менеджменту, НТУ, м. Київ, Україна.

Городецький М.Я., Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль, Україна.

METHODICAL BASES OF INCREASE OF COMPETITIVENESS OF THE SERVICE CENTERS

Bidnyak M.N., PhD, NTU, Kyiv, Ukraine.

Gorodetsky M.Y., Ternopil national economic University, Ternopil, Ukraine.

МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ АВТОСЕРВИСА

Бедняк М.Н., доктор технических наук, заведующий кафедрой менеджмента, НТУ, м. Киев,

Украина

Городецкий Н.Я., Тернопольский национальный экономический университет, г. Тернополь, Украина.

Постановка проблеми. Характерною особливістю сучасного стану автотранспортної галузі є інтенсивний розвиток автосервісу як складової автотранспортної галузі. Це пов'язано з суттєвим збільшенням автомобілів різних моделей і модифікацій в першу чергу європейського виробництва.

В зв'язку з цим виникає проблема обслуговування і ремонту рухомого складу як вантажних так і легкових автомобілів. Тому поява станцій технічного обслуговування є закономірним явищем на ринку транспортних послуг.

Слід зазначити, що в умовах постіндустріального суспільства такі особливості сфери послуг, як високий динамізм, територіальна сегментація й локальний характер, висока швидкість обороту капіталу внаслідок короткого виробничого циклу, їхня висока чутливість до ринкової кон'юнктури у зв'язку з неможливістю транспортувати й складування послуги, у процесі надання послуг відбувається особистий контакт виробника і споживача, індивідуальність і нестандартність надаваних послуг, висока диференціація продукту в одній галузі, невідповідність інформації у виробника і споживача.

Таким чином, сфера послуг визначається такими основними чинниками:

- економічними (зміна доходів населення, рівень цін, інфляція);
- науково-технічними;
- психологічними (суспільна думка, споживчі переваги, сприйнятливість споживачів до реклами);
- соціально-демографічними (динаміка народжуваності і смертності, міграції населення) та іншими [1].

Транспортні послуги, зберігаючи загальні властивості послуг, приймають специфічний вид відносин обміну з урахуванням діяльності по переміщенню в просторі і часі вантажів і пасажирів, виконанню операцій по їх підготовці до переміщення та здачі одержувачу. Асортимент транспортних послуг широкий і зростає разом з попитом. Однак попит послуги багато в чому властивостями послуги, кон'юктурою ринку, і обумовлює специфічні особливості виробництва та реалізації послуг [2].

Аналіз останніх досліджень та виділення невирішених частин загальної проблеми. Дослідження ринку транспортних послуг достатньо розповсюджені і пов'язані з виникненням ринкових відносин на транспорті. Серед наукових праць в цьому напрямку можна відзначити роботи Бережного В. І., Бойко О.В., Чернявської Т.А., Фатюха Н.Г. та інших [3-5]. Поважно ставлячись до результатів наукового пошуку цих авторів, все ж таки автор статті бажає висловити власну точку зору на питання вирішення проблем функціонування та розвитку регіонального ринку транспортних послуг [2].

Метою даної роботи є визначення структури автотранспортного сервісного комплексу та напрямків розвитку автотранспортного комплексу

Основна частина. Найбільш поширеною організаційною формою є поєднання продажу автомобілів їх обслуговування та продаж аксесуарів і комплектуючих які представляють як окремі бізнес - одиниці в складі окремої станції технічного обслуговування. Тобто СТО складається з трьох бізнес – одиниць: салон по продажу автомобілів; станція технічного обслуговування; магазин по продажу запасних частин та аксесуарів. Це формує організаційну структуру сучасного комплексу (рис. 1)

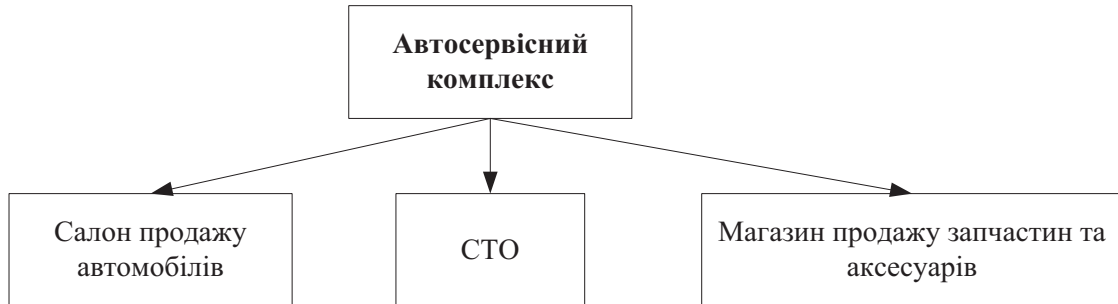

Рисунок 1– Структура автосервісного комплексу

Інколи до цього комплексу входить заправка автомобілів як паливом так і мастильними матеріалами. В сучасних умовах це най поширена організаційна форма функціонування комплексів досить багатому є ускладнюється конкурентна боротьба між ними.

До факторів, що визначають стан авто сервісного комплексу слід віднести:

- виробничий потенціал;
- виробничі ресурси;
- фінансовий стан комплексу;
- зв'язки з клієнтами;
- зв'язки з постачальниками запасних частин та аксесуарів;
- інформація про клієнтів;
- розуміння потенційних змін в економіці і в законодавчих базах.

Виробничі потужності можливо описати такою множиною характеристик

$$- \text{ПК}(\tau_n) = [T(\tau_n), V(\tau_n), I(\tau_n), F(\tau_n), K(\tau_n), C(\tau_n)] \quad (1)$$

- де $T(\tau_n)$ – множина видів автомобілів які можуть продаватись і обслуговуватись на авто сервісному комплексі;
- $V(\tau_n)$ – множина потенційних обсягів робіт;
- $I(\tau_n)$ – множина інтенсивність продажів автомобілів в салоні;
- $F(\tau_n)$ – множина інтенсивність появи автомобілів на обслуговуванні та ремонті;
- $K(\tau_n)$ – множина характеристика продажу, обслуговування та ремонту автомобілів;
- $C(\tau_n)$ – множина фінансових характеристик як продажу автомобілів так і заявок на обслуговування та ремонт.

Весь цей набір факторів впливає на вибір тактики функціонування і стратегії розвитку авто сервісного комплексу. Блок – схема алгоритму визначення напрямків розвитку автотранспортного комплексу приведена на рис.2

Взагалі всі виробничі процеси починаються з використання існуючих методів аналізу. SWOT – аналіз дає можливість визначити не тільки переваги свою комплексу, але і визначити можливості, загрози та ризики. З нашої точки зору це один із методів який дає можливість більш об'єктивно отримати необхідну інформацію про стан функціонування авто сервісного комплексу та його окремих бізнес - одиниць (блок 2).

Оцінювання своїх виробничих можливостей залежить від ряду факторів (блок 3). В першу чергу це і види автомобілів які можуть продаватись і обслуговуватись на СТО, потенційні обсяги робіт на автосервісному комплексі, інтенсивність продаж в салоні, інтенсивність появи автомобілів на обслуговування та ремонт, характер видів робіт по обслуговуванні та ремонті і ряд інших.

Рисунок 2 – Блок-схема алгоритму визначення напрямків розвитку автотранспортного комплексу

Потік заявок на обслуговування та ремонт автомобілів можемо описати множиною характеристикою:

$$Пз(\tau m) = [A(\lambda m), D(\lambda m), I(\lambda m), U(\lambda m), F(\lambda m)] \quad (2)$$

де $A(\lambda m)$ – множина моделей автомобілів, що реалізуються на автосервісному комплексі;

$D(\lambda m)$ – множина обсягів продаж як автомобілів так і обсягу робіт;

$I(\lambda m)$ – множина інтервалів надходження автомобілів і запчастин на реалізацію та ремонт;

$U(\lambda m)$ – множина характеристика видів обслуговування та ремонту автомобілів;

$F(\lambda m)$ – множина фінансових характеристик заявок.

Кожний вид робіт можна представити множиною слідуючих характеристик:

$$U(\lambda m) = [\lambda i(u_i), \beta(u_i), V(u_i)] \quad (3)$$

де $\lambda i(u_i)$ – періодичність i -го виду робіт;

$\beta(u_i)$ – трудомісткість u_i – виду робіт;

$V(u_i)$ – технологічні вимоги до виконання i -го виду робіт.

Серед обмежень при обґрунтуванні стратегії розвитку необхідно враховувати наявність автомобілів модель яка може обслуговуватись на авто сервісному комплексі в регіоні.

Оцінка конкурентоспроможності автотранспортного комплексу передбачає розрахунок відповідних коефіцієнтів. Числові значення коефіцієнтів автосервісного комплексу стандартизуються у співвідношенні еталонної бізнес – одиниці за формулою

$$X_{ij} = \frac{a_{ij}}{a_{ie}} \quad (4)$$

X_{ij} – коефіцієнт і-їо бізнес - одиниці j-го автосервісного комплексу.

де a_{ij} – коефіцієнт і-го показника j –ї бізнес – одиниці;

a_{ie} – числове значення і-го показника еталонної бізнес - одиниці.

Тоді для авто сервісного комплексу в цілому значення коефіцієнта конкурентоспроможності визначається по формулі.

$$R_j = \sqrt{(1 - X_{1j})^2 + (1 - X_{2j})^2 + \dots + (1 - X_{nj})^2} \quad (5)$$

де R_j – коефіцієнт конкурентоспроможності для авто сервісного комплексу в цілому ($i = 1, 2, 3, \dots, n$) кількість бізнес – одиниць в складі авто сервісного комплексу (блоки 4, 5, 6).

Слід звернути увагу, що діяльність автосервісного комплексу на ринку транспортних послуг в основному залежить від правильно обраної стратегії розвитку та вмілої її реалізації.

На цьому етапі важливо вибрати правильну модель (блок 8) визначити критерії оптимальності (блок 9) та визначити оптимальну стратегію (блок 10).

Підсумовуючи визначене слід зауважити, що конкретні переваги автосервісного комплексу – це спрямування стратегій всіх бізнес – одиниць, які входять до складу комплексу, повинні бути направлені на високу якість послуг, що дає переваги у менеджменті, маркетингу, швидкого реагування на запити споживачів та наданням нових видів послуг.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. <http://www.studfiles.ru/preview/5010168/>
2. Кірдіна О. Г. Регіональний ринок транспортних послуг: проблеми функціонування та завдання регулювання / О. Г. Кірдіна. // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2012. – С. 43–48.
3. Бойко О.В. Потенціал ринку транспортних послуг як об'єкт наукових досліджень [Електронний ресурс] // О.В. Бойко, І.В. Дідовець. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vcndtu/2010_41/13.htm.
4. Чернявська Т.А. Методологічні аспекти державного регулювання ринку транспортних послуг / Т.А Чернявська // Науковий збірник ДІРСП, 2010. – С. 302-307.
5. Фатюха Н.Г. Система показників ринку транспортних послуг [Електронний ресурс] / Н.Г. Фатюха // Економічний простір. – 2009. – № 2. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekpr/2009_32/Zmist/13PDF.pdf.

REFERENCES

1. <http://www.studfiles.ru/preview/5010168/>
2. Kirdina E. G. REGIONAL TRANSPORT SERVICE MARKET: problems of FUNCTIONING AND REGULATORY CHALLENGES. Journal of transport Economics and industry. 2012. P. 43-48. (Ukr)
3. Boiko A.V. The potential of the market of transport services as an object of scientific research . Mode of access: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vcndtu/2010_41/13.htm. (Ukr)
4. Chernyavskaya T. A. Methodological aspects of state regulation of the market of transport services. Scientific collection of DIRS, 2010. – P. 302-307. (Ukr)
5. Fatuha N. G. The system of indicators of the market of transport services. Economic space. 2009. - No. 2. – Mode of access: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekpr/2009_32/Zmist/13PDF.pdf. (Ukr)

РЕФЕРАТ

Бідняк М.Н. Методичні засади підвищення конкурентоспроможності підприємств автосервісу / М.Н. Бідняк, М.Я. Городецький, // Вісник Національного транспортного університету. Серія «Економічні науки». Науково-технічний збірник. – К. : НТУ, 2016. – Вип. 3 (36).

В статті представлено методичний підхід підвищення конкурентоспроможності автосервісного комплексу. Наведені основні складові автосервісного комплексу.

Об'єктом дослідження – автосервісний комплекс України

Метою статті встановити зв'язок основних складових автосервісного комплексу України, виявити фактори впливу на його розвиток.

Методи дослідження - порівняльно-описовий, системно-структурний

Поява великої кількості автомобілів на дорогах України призводить до встановлення сервісних підприємств, які забезпечують обслуговування, ремонт та продажу їх. Це призводить до конкуренції на ринку підприємств автосервісу.

В статті встановлені фактори, які встановлюють певні умови на діяльність автосервісного комплексу. Весь цей набір факторів впливає на вибір тактики функціонування і стратегії розвитку автосервісного комплексу та оцінювання своїх виробничих можливостей. В першу чергу це і види автомобілів які можуть продаватись і обслуговуватись на СТО, потенційні обсяги робіт на автосервісному комплексі, інтенсивність продаж в салоні, інтенсивність появи автомобілів на обслуговування та ремонт, характер видів робіт по обслуговуванні та ремонті і ряд інших. В статті запропонована блок – схема алгоритму визначення напрямків розвитку автотранспортного комплексу, яка розкриває всі етапи виконання дій, що забезпечать вибір певної стратегії для подальшого функціонування підприємства.

Результати статті можуть бути використані у виробничій діяльності підприємств автосервісного комплексу України.

Прогнозні припущення щодо розвитку об'єкту дослідження - поук оптимальних шляхів підвищення конкурентоспроможності підприємств автосервісу.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: АВТОСЕРВІСНИЙ КОМПЛЕКС, СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ АВТОСЕРВІСУ, КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ АВТОСЕРВІСУ, БІЗНЕС – ОДИНИЦІ АВТО СЕРВІСНОГО КОМПЛЕКСУ, КОЕФІЦІЄНТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ.

ABSTRACT

Bidnjak M.N., Gorodetsky M.Y. Methodological bases of increase of competitiveness of the enterprises of car service. Visnyk National Transport University. Series «Economic sciences». Scientific and Technical Collection. – Kyiv: National Transport University, 2016. – Issue 3 (36).

The article presents methodical approaches to increase of competitiveness of the service center complex. The main components of the service center complex.

The object of the research – car complex of Ukraine

The purpose of this paper to communicate the key components of car complex, to identify the factors influencing its development.

Research methods - comparative-descriptive, system-structural

The emergence of a large number of cars on the roads leads to the establishment of service companies that provide maintenance, repair and selling them. This leads to a competitive market of service centers.

In article the factors which set certain conditions on the activities of the service center complex. This whole set of factors affects the choice of tactics of operation and development strategy of auto complex and evaluation of its production capacity. First and foremost is the types of cars that can be sold and serviced in the workshop, the potential volume of work on avtoservisne complex, the intensity of the sale in the salon, the intensity of the appearance of the car maintenance and repair, the nature of the types of maintenance and repair and several others. In the article the block diagram of algorithm for determining the directions of development of motor transport, which covers all stages of the implementation of actions that will ensure the selection of a strategy for further functioning of the enterprise.

The results of this paper can be used in the production activity of the enterprises of car industry of Ukraine.

Forecast assumptions about the object of study - offers basic accommodation for the best ways of improving the competitiveness of the service centers.

KEYWORDS: CAR COMPLEX, THE DEVELOPMENT STRATEGY OF THE SERVICE STATION, THE COMPETITIVENESS OF THE SERVICE STATION, THE BUSINESS UNIT AUTO SERVICE COMPLEX, FACTOR OF COMPETITIVENESS.

РЕФЕРАТ

Бедняк М.Н. Методические основы повышения конкурентоспособности предприятий автосервиса / М.Н. Бедняк, Н.Я. Городецкий, // Вестник Национального транспортного университета. Серия «Экономические науки». Научно-технический сборник. – К. : НТУ, 2016. – Вып. 3 (36).

В статье представлен методический подход повышения конкурентоспособности автосервисного комплекса. Приведены основные составляющие автосервисного комплекса.

Объектом исследования – автосервисный комплекс Украины

Целью статьи установить связь основных составляющих автосервисного комплекса, выявить факторы влияния на его развитие.

Методы исследования - сравнительно-описательный, системно-структурный

Появление большого количества автомобилей на дорогах приводит к установлению сервисных предприятий, которые обеспечивают обслуживание, ремонт и продажи их. Это приводит к конкуренции на рынке предприятий автосервиса.

В статье выделены факторы, которые устанавливают определенные условия на деятельность автосервисного комплекса. Весь этот набор факторов влияет на выбор тактики функционирования и стратегии развития автосервисного комплекса и оценивания своих производственных возможностей. В первую очередь это и виды автомобилей, которые могут продаваться и обслуживаться на СТО, потенциальные объемы работ на автосервисному комплексе, интенсивность продажу в салоне, интенсивность появления автомобилей на обслуживание и ремонт, характер видов работ по обслуживанию и ремонту и ряд других. В статье предложена блок – схема алгоритма определения направления развития автотранспортного комплекса, которая раскрывает все этапы выполнения действий, которые обеспечат выбор определенной стратегии для дальнейшего функционирования предприятия.

Результаты статьи могут быть использованы в производственной деятельности предприятий автосервисного комплекса Украины.

Прогнозные предположения относительно развития объекта исследования - поиск оптимальных путей повышения конкурентоспособности предприятий автосервиса.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: АВТОСЕРВИСНЫЙ КОМПЛЕКС, СТРАТЕГИИ РАЗВИТИЯ АВТОСЕРВИСА, КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ АВТОСЕРВИСА, БИЗНЕС – ЕДИНИЦЫ АВТО СЕРВИСНОГО КОМПЛЕКСА, КОЭФФИЦИЕНТА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ.

АВТОРИ:

Бідняк Михайло Несторович, доктор технічних наук, професор, Національний транспортний університет, завідувач кафедри «Менеджменту» Національного транспортного університету, e-mail: Ket13@ukr.net, тел. +380442808438, Україна, 01010, м. Київ, вул. Суворова, 1, к. 240.

Городецкий М.Я., аспирант, Тернопільський національний економічний університет, e-mail: Komea@ukr.net, тел. +380675406475, м. Тернопіль, вул. Львівська 11, Україна.

AUTHOR:

Bidnyak Michael N., Ph.D., Engineering (Dr.), professor, National Transport University, head of Department of management, National Transport University, e-mail: ket13@ukr.net, tel. +3804428438, Ukraine, 01010, Kyiv, Suvorova str. 1, of.240.

Gorodetsky, Nikolai I., post-graduate student, Ternopil national economic University, e-mail: Komea@ukr.net, tel. +380675406475, Ternopil, 11 Lvovskaya str., Ukraine.

АВТОРЫ:

Бедняк Михаил Несторович, доктор технических наук, профессор, Национальный транспортный Университет, заведующий кафедрой менеджмента, Национальный транспортный Университет, E-mail: ket13@ukr.net тел. +3804428438, Украина, 01010, Киев, ул. Суворова. 1, оф.240.

Городецкий Николай. Ярославович, аспирант, Тернопольский национальный экономический университет, e-mail: Komea@ukr.net, tel. +380675406475, ул. Львовская 11, г.Тернополь, Украина.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Гречан А.П., доктор економічних наук, професор, Національний транспортний університет, Київ, Україна.

Бойко М. Г., доктор економічних наук, професор, Київський національний торгово-економічний університет, м. Київ, Україна.

REVIEWER:

Grezan., Ph.D., Economic (Dr.), professor, National Transport University, Kyiv, Ukraine.

Boyko., Ph.D, Economic (Dr.), professor, Kyiv national trade economic University, Kiev, Ukraine.

УДК 005.21
UDC 005.21

ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОМ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Бондаренко Є.В., доктор економічних наук, професор, Національний транспортний університет, Київ, Україна

Яценко І.В., кандидат економічних наук, доцент, національний транспортний університет, Київ, Україна

ORGANIZATION OF MANAGEMENT OF MARKETING ON ENTERPRISE

Bondarenko E.V., Doctor of Economics, professor, National Transport University, Kyiv, Ukraine

Yatsenko I.V., PhD, Associate Professor, National Transport University, Kyiv, Ukraine

ОРГАНИЗАЦИЯ УПРАВЛЕНИЯ МАРКЕТИНГОМ НА ПРЕДПРИЯТИИ

Бондаренко Е.В., доктор экономических наук проф. Национальный транспортный университет, Киев, Украина

Яценко И.В., кандидат экономических наук, доцент, национальный транспортный университет, Киев, Украина

Постанова проблеми. Вирішення питань організації управління маркетинговим відділом на підприємстві, на даному етапі розвитку економіки ця тема найбільш актуальна.

Аналіз останніх досліджень.

Вагомий внесок в дослідження проблеми організації управління маркетингом на підприємстві зробили такі вчені, як Войчак А. В., Дайян А., Бунерель Ф., Б.М. Энис, М. Бейкера.

Метою написання статті є покращення організації управління маркетингом на підприємстві.

Постановка задачі. Задача полягає в доцільності окремого економічного висвітлення ключової концепції процесу маркетингу, що займає не мало важливе місце на підприємстві при плануванні і оцінюванні ефективності результатів підприємства, для подальших наукових розробок цього явища.

Виклад основного матеріалу.

На теренах України діють такі чотири типові організаційні структури маркетингу (категоризація згідно зі ставленням первинності тих, чи інших функцій):

перша — маркетинг як функція розподілу, коли продаж продукції підприємства не є проблематичним, а маркетинг обмежується завданнями розподілу з максимальним для виробника ефектом. У цьому разі головну роль відіграє відділ продажу (збуту), розробка асортименту продукції є обов'язком виробничого відділу та відділу головного конструктора чи головного технолога, а дослідження ринку, планування продажу, комунікації не мають великого значення;

друга — організаційна концентрація завдань маркетингу як функції продажу, котра виникає тоді, коли підприємство «відчуває подих» конкурентів і має проблеми із продажем своєї продукції. На цих підприємствах намагаються передати під керівництво відділу продажу деякі функції інших відділів та починають визнавати вагому роль маркетингу для збільшення ефективності діяльності підприємства. Тому до функцій продажу починають додавати функції (або елементи функцій) політики розробки товару, ціноутворення, персонального продажу. У складі служб маркетингу (вони ще мають назву відділів збуту) з'являються фахівці з реклами та стимулювання попиту. Але це ще тільки примітивний попередник служб маркетингу;

третя — організація спеціалізованих служб маркетингу, які є рівноправними з іншими виробничими структурами. Вони вже відповідають за розвиток продукту, за ціноутворення, персональний продаж та товаропросування. Керівництво служби маркетингу приймає рішення щодо упаковки, торгової марки, організації рекламної діяльності, діяльності з паблікрилейшнз, стимулювання продажу, організації персонального продажу, участі у виставках та ярмарках тощо. Проте й тут службу маркетингу ще зрівняно в правах з іншими службами: до неї прислухаються, але право вирішального голосу належить іншим[12];

четверта — організація такої служби маркетингу, яка бере на себе вирішення всіх питань стосовно того, яку продукцію випускати, яку знімати з виробництва, яку стратегію проводити на ринках продажу. Усі інші служби діють згідно із загальною стратегією маркетингу, тобто всі вони

функціонально є підрозділами служби маркетингу. Маркетингу підпорядковане виробництво, фінанси, постачання, розвиток виробництва тощо.

Зрозуміло, що за умов четвертої організаційної структури найбільшого значення набуває маркетингова політика комунікацій у сучасному її розумінні: рекламна діяльність, стимулювання збуту, персональний продаж (торгові агенти та комівояжери), робота з громадськістю тощо. Як відомо, маркетингові комунікації є складовою частиною маркетингу. Тому особливості організації маркетингу на підприємстві виливаються і на організацію служби маркетингової політики комунікацій.

Можна назвати такі базові організаційні структури служби маркетингу (категоризація згідно з організаційною побудовою служби, а також її співвідношенням до інших структур та підрозділів підприємства), що узагальнив у своїй праці Лук'янець Т.І. :

— функціональна організація, коли у службі маркетингу па одному рівні підпорядкування створено підрозділи: досліджень, визначення попиту, політики ціноутворення, організації продажу та політики комунікацій (ці функції можуть також виконувати окремі фахівці одноосібно). Усі вони мають однакові права стосовно налагоджування маркетингової політики комунікацій. ціноутворення тощо. Така організація нескладна, але має значні недоліки, які полягають у створенні умов для групового егоїзму, коли кожний підрозділ намагається перебрати на себе розв'язання найголовніших завдань. Відтак виникають труднощі з координацією дій та ресурсів, із розв'язуванням завдань, які перебувають на межі компетенції кількох підрозділів, дається взнаки недостатнє розуміння працівниками підрозділів мети своєї діяльності і т.п. Беручи загалом, можна сказати, що така структура вже якось реагуватиме на попит, але для вирішення серйозних проблем з комунікаціями вона не придатна;

— управління в рамках функціональної організації маркетингу в розрізі окремих продуктів, або їхніх груп. Менеджер з продукту, що є помітною особою в службах маркетингу багатьох відомих фірм, несе відповідальність за товар від запровадження його у виробництво аж до його зняття. Він координує роботу різних служб підприємства. Його діяльність оцінюється згідно з успіхом його товару на ринках. На нього покладено такі завдання: аналіз ринку, планування і контроль продукту, позиціонування продукту, пропозиції щодо поліпшення продукту за рахунок інновацій, перевірка ефективності комплексу маркетингу, у тім числі й маркетингової політики комунікацій. Менеджерів з продукту може бути підпорядковано керівництву підприємства або керівникові служби маркетингу. У разі підпорядкування керівництву підприємства такий менеджер може впливати (і то швидко!) на діяльність усіх служб підприємства;

— дивізіонні структури, коли організація служби маркетингу будується не за функціями, а за об'єктами (продуктами, клієнтами, ринками, географічними районами тощо). Така структура ліпше пристосовується до зміни умов господарювання, що дуже багато важить саме в нашій країні, ліпше забезпечує координацію та мотивацію дій усіх підрозділів, наочніше демонструє результати діяльності кожного дивізіону, забезпечує спеціалізацію окремих ланок служби маркетингу.

Сучасним розвитком цих структур є створення дивізіонів, які відповідають за певну групу не тільки основних, а й супутніх товарів; створення таких посад, як менеджер з продажу торгових марок (щось середнє між менеджером із товару й торговим агентом), менеджер товарних груп, в які об'єднано різні марки відповідно до того, в якому порядку їх виставлено на полицях універмагів та універсамів; менеджер категорій (наприклад, усі миючі засоби, що їх виробляє підприємство); менеджер конкретного ринку; менеджер із формування споживача тощо.

У зв'язку з тим, що від обраної структури буде залежати побудова служби маркетингу, її співвідношення та відносини з підприємством та його функціональними підрозділами тощо треба не тільки уважно розглянути моделі побудови інтегрованих маркетингових структур, але й розібратися у перевагах та недоліках кожної з них.

Слід знати, що на практиці існує безліч комбінацій указаних моделей (змішаних форм). Серед них товарно-ринкові, товарно-функціональні, функціонально-територіальні. функціонально-товарно-ринкові тощо.

Однією із прогресивних моделей побудови відділу маркетингу є матрична модель. Тут традиційна вертикально структуризована організація доповнюється горизонтальними зв'язками між окремими підрозділами. Така модель дає змогу зменшити вплив негативних моментів, характерних для вертикально структуризованих систем, ефективніше об'єднати окремі підрозділи відділу маркетингу, побудованого за змішаною формою.

Практично існують не тільки ці моделі, а й безліч їхніх комбінацій (змішаних форм): товарно-ринкові, товарно-функціональні, функціонально-товарно-ринкові тощо.

Крім названих стаціонарних форм побудови відділів маркетингу можуть існувати і тимчасові їх форми. Вони створюються для вирішення завдань тимчасового характеру (розроблення маркетингових стратегій, прийняття рішень щодо 4Р-маркетингу окремих продуктів підприємства тощо), складаються з однієї чи кількох груп працівників з різних підрозділів основної організації

Слід також знати, що стосовно побудови організаційних структур управління до кінці 90-х років превалювали ідеї Ф. Тейлора (пошук найкращого варіанта виконання робіт). Як альтернатива їм, виник інший підхід — «організація управління на основі гуманних відносин». Але для організації маркетингу на підприємстві найсприйнятливішою, на наш погляд, є ідея Бориса і Сталкера, які в 1961 р. запропонували підхід до організації управління «з погляду дії факторів навколишнього середовища». Згідно з цим підходом кожне підприємство повинно визначитися зі своїм місцем на відрізку між двома діаметрально протилежними моделями побудови організаційних структур відділу маркетингу.

Висновки. Таким чином, процес управління маркетингом повинен забезпечити та запустити складний багатосходинковий процес виробництва та реалізацію продукції підприємства. Також слід зазначити, однією із прогресивних моделей побудови відділу маркетингу є матрична модель.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Вовчак А.В. Маркетинговий менеджмент: Навч.-метод, посібник для самост. вивч. дисц. — К.: ШВУ, 2010. - 100 с.
2. Дайян А., Бунёрьель Ф., Ланкари др. Академия рынка. Маркетинг. — М.: Экономика, 2013.
3. Джоббер Дэвид. Принципы и практика маркетинга / Пер. с англ.: Учеб. пособие. — М.: Вильямс. 2010.
4. Даш П. Менеджмент: стратегия и тактика: Пер. с англ. / Под ред. Ю. Н. Каптуревского. — СПб.: Питер, 2009.
5. Даш П. Маркетинг, ориентированный на стоимость: Пер. с англ. / Под ред. Ю. Н. Каптуревского. - СПб: Питер, 2011.
6. Дихтль Е., Херштейн Х. Практический маркетинг. — М.: Инфра-М., 2009.
7. Друкер П.Ф. Рынок: как выйти в лидеры. Практика и принципы. — М.: Book chamber international, 2012.
8. Дугіна С.І. Маркетингова цінова політика: Навч.-метод, посібник для самост. вивч. дисц. — К.: КНЕУ, 2012. - 360 с.
9. Дж Д. Стратегический маркетинг. — М.: ЭКСПО-Прес, 2015.
10. Голубков Е.П. Маркетинг: стратегия, планы, структура. — М.: Дело, 2015.

REFERENCES

1. Voychak A.B. Marketing Management: Teach method for its self. Learn. dysts. - K.: seam, 2010. - 100 p. (Rus)
2. A. Dayan, Láncara F.. et al. Academy Marketing. - M.: Economics, 2013. (Rus)
3. Dzhobber David. Principles and Practice of Marketing / Per. c.: Textbook English.. - M.: Vylyame. 2010. (Rus)
4. Dash P. Management: Strategy and Tactics: Per. with English. / Ed. N. Kapturevskoho. - SPb.: Piter, 2009. (Rus)
5. Dash VP Marketing, oriented on The cost: Per. with English. / Ed. N. Kapturevskoho. - St. Petersburg: Piter, 2011. (Rus)
6. Dyhtl E. Hershteyn X. Virtually marketing. - M.: INFRA-M., 2009. (Rus)
7. PF Drucker Marketplace: How to Exit lyderы. The practice and principles. - M.: Book chamber international, 2012. (Rus)
8. Dugina C.I. Marketing pricing: Teach method for its self. Learn. dysts. - K.: KNEU, 2012. - 360 p. (Ukr)
9. John D. Strategic marketing. - M.: EXPO-Press, 2015. (Rus)
10. Golubkov EP Marketing: Strategy, Plans, structure. - M.: Delo, 2015. (Rus)

РЕФЕРАТ

Бондаренко Є.В. Організація управління маркетингом на підприємстві / Є.В. Бондаренко, І.В. Яценко // Вісник Національного транспортного університету. Серія «Економічні науки». Науково-технічний збірник. — К. : НТУ, 2016. — Вип. 3 (36).

Ринкові умови господарювання вимагають від працівників, спеціалістів та керівників підприємств пошуку та впровадження нових нетрадиційних підходів до управління підприємством за допомогою більш ефективної організації маркетингових підходів з метою досягнення, посилення інноваційних процесів на досягнення високих кінцевих результатів, що неможливо без рішення високоефективних маркетингових стратегій управління підприємством. Тому обрана тема статті має високу актуальність в теперішній час.

Об'єкт дослідження - організація маркетингу на підприємстві.

Мета роботи – висвітлення ключової концепції процесу організації планування маркетингу на підприємстві.

Метод дослідження – статистичний та аналітичний метод економічних показників підприємства.

Автори для досягнення мети статті – управління плануванням маркетингу на підприємстві поставили і вдало вирішили такі задачі: дослідити сучасні методи стратегічного управління маркетингу на підприємстві, визначивши особливості факторів, які впливають на організаційні процеси підприємства, оцінивши фінансову політику підприємства, встановивши взаємозв'язок підприємства з зовнішнім середовищем, запропонувавши нові напрямки підвищення ефективності управління маркетингом. Результати статті можуть бути використанні на підприємствах які використовують стратегічний маркетинг.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: СТРАТЕГІЧНИЙ МАРКЕТИНГ, ПЛАНУВАННЯ, ОРГАНІЗАЦІЯ І УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ, КОНЦЕПЦІЯ.

ABSTRACT

Bondarenko E.V., Yatsenko I.V. Organization of management of marketing on enterprise. Visnyk National Transport University. Series «Economic sciences». Scientific and Technical Collection. – Kyiv: National Transport University, 2016. – Issue 3 (36).

Market economy require workers, professionals and managers find and implement new and innovative approaches to business management through more efficient organization of marketing approaches to reach, strengthening innovation processes to achieve high end results, which is impossible without a highly efficient marketing strategies management. So the theme article is highly relevant in the present.

The object of study - the organization of marketing at the company.

Purpose - to highlight key concepts of marketing planning process at the company.

Method research - a statistical and analytical method economic impacts.

The authors of the article to an end - managing marketing plan the company successfully raised and decided the following tasks: to investigate modern methods of strategic management of marketing in business, defining features of the factors affecting organizational processes of the company, considering the financial policy of the enterprise, setting the relationship with the external company environment, offering new areas of efficiency of marketing management. The results of the article can be used in enterprises that use a strategic marketing.

KEY WORDS: STRATEGIC MARKETING, PLANNING, ORGANIZATION AND MANAGEMENT IN ENTERPRISES CONCEPT.

РЕФЕРАТ

Бондаренко Е.В. Организация управления маркетингом на предприятии / Е.В. Бондаренко, И.В. Яценко // Вестник Национального транспортного университета. Серия «Экономические науки». Научно-технический сборник. – К. : НТУ, 2016. – Вып. 3 (36).

Рыночные условия хозяйствования требуют от работников, специалистов и руководителей предприятий поиска и внедрения новых нетрадиционных подходов к управлению предприятием с помощью более эффективной организации маркетинговых подходов с целью достижения, усиление инновационных процессов на достижение высоких конечных результатов, невозможно без решения высокоэффективных маркетинговых стратегий управления предприятием. Поэтому выбранная тема статьи имеет высокую актуальность в настоящее время.

Объект исследования - организация маркетинга.

Цель работы - освещение ключевой концепции процесса организации планирования маркетинга.

Метод исследования - статистический и аналитический метод экономических показателей предприятия.

Авторы для достижения цели статьи - управление планированием маркетинга на предприятии поставили и удачно решили следующие задачи: исследовать современные методы стратегического управления маркетинга на предприятии, определив особенности факторов, влияющих на организационные процессы предприятия, оценив финансовую политику предприятия, установив взаимосвязь предприятия с внешней средой, предложив новые направления повышения эффективности управления маркетингом. Результаты статьи могут быть использованы на предприятиях использующих стратегический маркетинг.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: СТРАТЕГИЧЕСКИЙ МАРКЕТИНГ, ПЛАНИРОВАНИЕ, ОРГАНИЗАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ НА ПРЕДПРИЯТИИ, КОНЦЕПЦИЯ.

АВТОРИ:

Бондаренко Євген Валентинович, доктор економічних наук, професор, Національний транспортний університет, професор кафедри економіки, тел. +380679677813, Україна, 01010, м. Київ, вул. Суворова 1.

Яценко Ігор Володимирович, кандидат економічних наук, доцент, Національний транспортний університет, доцент кафедри економіки, тел. +380672324205, Україна, 01010, м. Київ, вул. Суворова 1.

AUTHOR:

Bondarenko Eugene V., Doctor of Economics, professor, National Transport University, Professor of Economics, tel. +380679677813, Ukraine, 01010, m. Kyiv, vul. Suvorov 1.

Yatsenko Igor, PhD, Associate Professor, National Transport University, Associate Professor of Economics, tel. +380672324205, Ukraine, 01010, m. Kyiv, vul. Suvorov 1.

АВТОРЫ:

Бондаренко Евгений Валентинович, доктор экономических наук, профессор, Национальный транспортный университет, профессор экономики, тел. +380679677813, Украина, 01010, г. Киев, ул. Суворова 1.

Яценко Игорь Владимирович, кандидат экономических наук, доцент, Национальный транспортный университет, доцент кафедры экономики, тел. +380672324205, Украина, 01010, г. Киев, ул. Суворова 1.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Боняр Світлана Михайлівна, доктор економічних наук, професор, декан економічного факультету Київської державної академії водного транспорту, Україна

Мова Віктор Васильович, доктор економічних наук, професор кафедри обліку і аудиту Київської державної академії водного транспорту, Україна

REVIEWER:

Bonyar Svitlana M., Doctor of Economics, professor, dean of the Faculty of Economics of the Kyiv State Academy of Water Transport, Ukraine

Mova Victor V., Doctor of Economics, professor of accounting and audit Kyiv State Academy of Water Transport, Ukraine

УДК 629.113.004.67:656.13

UDC 629.113.004.67:656.13

ВПЛИВ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

Гайдай Г.Г., Національний транспортний університет, м.Київ ,Україна

EFFECTS OF FOREIGN INVESTMENT ON THE ECONOMIC DEVELOPMENT OF UKRAINE

Gaidai G.G., National Transport University, Kyiv, Ukraine

ВЛИЯНИЕ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ НА ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ УКРАИНЫ

Гайдай А.Г., Национальный транспортный университет, г. Киев, Украина

Постановка проблеми. В умовах інтеграційних процесів у сучасному світі надходження іноземних інвестицій стає одним із ключових критеріїв статусу країни, успішності її входження у світове господарство. Трансформація економіки України свідчить про те, що країна не користується в повному обсязі перевагами міжнародного ринку капіталів і залишається з обмеженими обсягами залученого та вкладеного капіталу за кордон. Тому, виявлення факторів, що впливають на інвестиційний процес та вивчення процесу безпосереднього впливу іноземних інвестицій на стабілізацію національної економіки належить до актуальних завдань сучасної вітчизняної економічної науки. Саме по собі питання пошуку інвестиційних джерел в економіку України є також досить актуальним, у зв'язку з чим зусилля багатьох учених-економістів спрямовані на удосконалення методів та інструментів їх пошуку, характеру впливу їх на економічний розвиток країни.

Національне законодавство в сфері регулюванні іноземних інвестицій декларує захист та сприяння іноземним інвестиціям, встановивши державні гарантії захисту іноземних інвестицій, звільнення іноземних інвесторів від сплати ввізного мита на товари, що ввозяться на митну територію України.

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) здійснюють позитивний вплив на економічний розвиток країни, підвищуючи загальну продуктивність факторів виробництва, а якщо говорити більш узагальнено, ефективність використання ресурсів в економіці країни-реципієнта. Це відбувається за трьома каналами: завдяки тісному зв'язку, що існує між ПІІ та зовнішньоторговельними потоками, за допомогою перетікання з однієї сфери економіки в інші і завдяки іншим видам зовнішньої дії на діловий сектор країни-реципієнта, а також через їх безпосередній вплив на структурні чинники, характерні для даної країни-реципієнта. Так, у найменш розвинених країнах ПІІ надають кілька менший вплив на зростання, що завжди пояснювалося наявністю так званого порогового рівня зовнішнього впливу. Цілком очевидно, що для того, щоб Україна мала можливість скористатися вигодами від іноземної присутності на своїх ринках, необхідно досягти певного рівня розвитку в галузі освіти, технології, інфраструктури та охорони здоров'я. Не дозволять країні у всій повноті скористатися вигодами від ПІІ і недосконалі і слаборозвинені фінансові ринки. Слабке фінансове посередництво надає набагато більш сильний негативний вплив на вітчизняні компанії, ніж на багатонаціональні. У деяких випадках це може привести до дефіциту фінансових ресурсів, що заважає місцевим компаніям скористатися можливостями, що відкриваються в сфері бізнесу в зв'язку з присутністю в ній іноземних компаній. Участь іноземних інвесторів у фізичній інфраструктурі і в фінансових секторах України (за умови наявності адекватних систем нормативного регулювання) може допомогти у вирішенні цих двох проблем. Отримання економічних вигод від ПІІ цілком досягне для нашої країни, але ці вигоди не виникають автоматично. Для того, щоб отримати максимальні вигоди від присутності іноземних компаній в економіці України, першочергово важливим є наявність здорового, сприятливого ділового середовища, яке стимулює як внутрішні, так і іноземні інвестиції, впровадження новацій і вдосконалення навичок, – все це сприяє зростанню конкуренції між компаніями. Якщо країна має

слабку правову базу в цілому і законодавчу систему, що забезпечує правове регулювання в сфері конкуренції та в галузі екології, або якщо всі ці закони не застосовуються скільки-небудь дієво на практиці, то однієї присутності сильних у фінансовому відношенні іноземних компаній для стимулювання економічного розвитку країни може виявитися недостатньо. Зазначимо, що ПІІ як і офіційна допомога в цілях розвитку не може бути основним засобом вирішення проблем розвитку України. Країна, яка нездатна залучити засоби для інвестицій із внутрішніх джерел навряд чи виграє від отримання ПІІ. Цінні папери є досить важливий об'єкт інвестування як інституціональних, так і приватних інвесторів. Зазвичай, вкладення здійснюються не лише в один цінний папір, а в набір цінних паперів, який і утворює «портфель», а подібного роду інвестування називають «портфельним». Тобто, портфельне інвестування означає вкладення коштів у певну сукупність цінних паперів (акції, облігації, похідні цінні папери та ін.). До цієї категорії відносять або 1) вкладення у цінні папери у формі певного пакета (портфеля) таких документів, або 2) невеликі за обсягами інвестиції, які не дають змоги їх власникам помітно впливати на діяльність господарюючого суб'єкта. В Україні (визначення Держстату), це менше 10 % голосів в управлінні підприємства-резидента. Тож, фактично до категорії портфельних інвестицій в Україні відносяться і невеликі пакети акцій підприємств, і різноманітні боргові інструменти, які використовуються приватним сектором української економіки, органами державної та місцевої влади. Результат портфельного інвестування – отримання очікуваної доходності при мінімально допустимому ризику.

Портфельне інвестування, яке має тривалу практику та здійснюється в Україні має ряд переваг: - можливість надати сукупності цінних паперів, об'єднаних в портфель, інвестиційні якості, які не можуть бути досягнуті при вкладенні коштів у цінні папери якогось одного емітента; - отримання оптимального поєднання доходності та ризику для кожного конкретного інвестора; - відносно невисокі затрати в порівнянні з інвестуванням в реальні активи, тому є доступним для значного числа індивідуальних інвесторів; - забезпечення отримання досить високих доходів за відносно короткий часовий інтервал. Прямі та портфельні іноземні інвестиції мають різний характер та різний вплив на функціонування української економіки. Прямі інвестиції впливають на розвиток матеріального виробництва та сферу надання послуг в Україні. Портфельні – на функціонування фінансових грошових потоків у нашій державі. При цьому, обидва ці інвестиційні потоки досить тісно пов'язані між собою. У ході економічного відтворення України, зокрема за весь її період незалежності ПІІ виконували ряд важливих суспільних функцій, сприявши відповідній трансформації галузевої структури української економіки та притаманних нашій країні відносин власності. Кожен із цих процесів знайшов своє віддзеркалення у диференціації іноземних прямих інвестицій по галузях господарства України та країнах-донорах інвестицій у нашу країну. Портфельні інвестиції нерезидентів, насичуючи економіку України грошима, забезпечуючи їх капіталізацію й адекватну оцінку бізнесу, роблячи бізнес в цьому кластері країн більш прозорим і доступним для прямих інвесторів, несуть одночасно системний ризик спекулятивних атак, мильних бульбашок, втечі капіталу, ринкових шоків, що викликають масштабні фінансові і економічні кризи.

Так, в 95% країн, що розвиваються, іноземні портфельні інвестиції мають підлеглий характер по відношенню до прямих інвестицій в бізнес. Одна група причин – закритість, дрібність фінансових ринків частини країн, їх дуже низький розвиток і екстремальні ризики для портфельних інвесторів («ринки на frontier», незнання «місцевих правил гри»), неліберальні валютні режими і режими рахунку капіталу, надконцентровану власність, яка не залишає матеріалу для портфельних вкладень, можливості переважно спекулятивних операцій в силу того, що внутрішні фінансові системи знаходяться в розбалансованому стані. Інша група причин – інтерес країн, що розвиваються саме до прямих інвестицій нерезидентів, здатних внести вирішальний вклад у модернізацію економіки і рівень знань, які в ній підтримуються. З цієї точки зору Китай, що має кратно більший рівень іноземних прямих інвестицій в порівнянні з Україною, володіє серйозними перевагами в забезпеченні високих темпів зростання і модернізації економіки. І, навпаки, Україна, яка постійно отримує масштабний потік іноземних портфельних інвестицій, що носять переважно спекулятивний характер, при відносно низьких розмірах прямих інвестицій, знаходиться в невигідному положенні в порівнянні з Китаєм. Для України це вибір нерезидентами насамперед спекулятивних інвестицій, умовно «портфельних», з низькою консервативною компонентою. Прямі іноземні інвестиції в Україну – переважно на сировинний сектор або в промисловість першого технологічного переділу. Під іншими інвестиціями, які надходять в економіку України розуміють усі операції фінансового

рахунку, що не належать до прямих або портфельних інвестицій, а також резервних активів. Інші інвестиції класифікуються за такими видами фінансового інструменту: інші інструменти участі в капіталі; кредити і позики; валюта і депозити; торгові кредити і аванси, спеціальні права запозичення (зобов'язання).

За офіційною інформацією Держстату у зв'язку із нестабільністю політичної та економічної ситуації в Україні відбулося зменшення іноземного інвестування. На 1 січня 2016 року обсяг прямих іноземних інвестицій (акціонерний капітал нерезидентів), внесених в економіку України з початку інвестування, становив 58,157 млрд дол. Зокрема, у 4 кварталі 2015 року у порівнянні з 3 кварталом 2015 року чистий приплив інвестицій становив 1,592 млрд дол., а кількість країн-інвесторів знизилася на 2 – до 136 країн. Чистий приплив ПІІ в Україну в 2015 році становив 2,860 млрд дол., що удвічі менше від показника 2014 року в 6,013 млрд дол. У 2015 р. в економіку України іноземними інвесторами вкладено 5677,3 млн дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу). З Євросоюзу надійшло 44423,0 млн дол. інвестицій (76,4 % загального обсягу акціонерного капіталу), із країн СНД – 5043,5 млн дол. (8,7 %), з інших країн світу – 8690,4 млн дол. (14,9 %). Інвестиції надійшли зі 136 країн світу. Серед 10 основних країн-інвесторів, на які припадає майже 83 % загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр – 19035,9 млн дол., Німеччина – 6291,8 млн дол., Нідерланди – 5561,5 млн дол., Російська Федерація – 4287,4 млн дол., Австрія – 3257,5 млн дол., Велика Британія – 2714,1 млн дол., Британські Віргінські Острови – 2493,5 млн дол., Франція – 1825,8 млн. дол., Швейцарія – 1325,4 млн дол. та Італія – 1267,8 млн дол. [7].

Таблиця 1 - Динаміка доходів від надходження іноземних інвестицій (млн дол. США) [4, с. 18]

Доходи від інвестицій	2014 р				2015 р				2016р
	1 кв	2 кв	3 кв	4 кв	1 кв	2 кв	3 кв	4 кв	1 кв
Прямі іноземні інвестиції	2402	1990	2039	1970	1149	555	1571	1224	-640
Портфельні інвестиції	222	-369	2890	1939	2853	1738	543	3653	-408
Інші інвестиції	-2216	1406	-1888	-3871	515	-1095	456	325	-3984

Причому важливим фактом є те, що частина іноземних інвестицій, які надходили в Україну протягом останніх років з ряду іноземних держав, особливо з офшорних зон, інших юрисдикцій з пільговими умовами оподаткування бізнесу, насправді мали українське джерело.

Основними перешкодами для інвесторів залишаються відсутність гарантій прав власності, нестабільне податкове законодавство, значний корупційний тиск і валютні обмеження. Слід зауважити, що сьогодні державна політика в сфері залучення прямих іноземних інвестицій характеризується відсутністю контролю за частками залучених інвестицій в розрізі сфер економічної діяльності, законодавчо не встановлено перелік стратегічних галузей, безпечні пороги участі в них іноземного капіталу та відповідний механізм здійснення оцінки такої участі на передінвестиційному етапі. Відсутність стратегії інвестиційної політики та ефективних механізмів регулювання допуску іноземного капіталу призвела до його стихійного розподілу в різних сферах української економіки.

У стратегії інвестиційної діяльності важливу роль відіграють науково обгрунтоване визначення пріоритетних напрямів інвестування, їх відповідність державним інтересам, програмним цілям національного відродження України, швидкого подолання економічної кризи і досягнення стабілізації та зростання народного господарства. Для покращення інвестиційного клімату для розвитку економіки України необхідно здійснити такі заходи:

- забезпечення ефективного функціонування правової та судової сферах;
- викорінення корупції на всіх рівнях влади;
- лібералізація підприємницької діяльності через зменшення рівня бюрократії та спрощення регуляторного середовища;
- збільшення попиту громадян на українську продукцію;

- зменшення фіскального тиску на бізнес і зниження податків;
- інтенсивний розвиток українського ринку цінних паперів, забезпечення умов для розвитку сучасних фондових інструментів, біржової інфраструктури.

Пріоритетні завдання, які покликані збільшити іноземні інвестиції, це: 1) реформи у сферах економіки; 2) впровадження нових технологій у виробництво; 3) виробництво товарів широкого вжитку; 4) імпортозаміщення товарами вітчизняного виробництва.

Але варто зазначити, що цілі інвесторів, які з'являються на національному ринку, часто суперечать внутрішній економічній програмі розвитку. Найбільше інвесторів цікавлять проекти, розраховані на короткострокову перспективу, з результатом у найкоротші строки. Дешевий доступ до українських сировинного ринку, науково-технологічної бази і кваліфікованої робочої сили також привернули увагу іноземних інвесторів. Покращенню інвестиційної діяльності сприятиме надання пільг малому та середньому бізнесу, можливість реалізації вже розроблених інвестиційних проектів, що потребують, на рівні регіонів, створення спеціальних інформаційно-економічних підрозділів. Завдяки цьому реалізація цих заходів забезпечить сприятливий інвестиційний клімат для залучення іноземних коштів в умовах нестачі внутрішніх джерел фінансування та сприятиме поживленню економічної, зокрема інвестиційної та інноваційної діяльності, та покращення на цій основі соціальних умов можливе завдяки рішучим, комплексним, швидким і послідовним ринковим реформам, які сприятимуть підприємницькій ініціативі, забезпечать конкурентне середовище й нададуть економіці стимули ефективного розвитку.

Висновки. Роль іноземних інвестицій в економіці України величезна, вони відіграють значну роль у підтримці, функціонуванні та динамічному розвитку економіки країни. Зміни, які відбуваються в кількісному співвідношенні інвестицій, впливають на зміни обсягу суспільного виробництва, зайнятості населення, структурних економічних показників і динаміки розвитку різних галузей народного господарства. Ефективне використання іноземних інвестицій господарюючими суб'єктами України для економіки країни має принципове значення, особливо щодо збільшення кількості інноваційних проектів, масштабів інвестування. При досягненні бажаного рівня ефективності, іноземне інвестування веде до стабільного економічного зростання.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Міжнародні інвестиції : навчально.-методичний. посібник / [Бредіхін В.М., Покатаєва К.П., Близнюк А.О., Попкова К.О.] / Харківський національний автомобільно-дорожній університет. — Х. : ХНАДУ, 2008. — 268 с.
2. Головня О.М. Управління інвестиційним кліматом : інтереси держави, регіонів і підприємств / О.М. Головня // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 1. – С. 256–261.
3. Двойних К.Є. Ефективність інвестицій в умовах нової економіки / К.Є. Двойних // Інвестиції: практика та досвід. – 2014. – № 2. – С. 12–16.
4. Платіжний баланс і зовнішній борг України 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.bank.gov.ua/docscatalog
5. Стратегія економічного та соціального розвитку України "Шляхом європейської інтеграції" від 8.11.2012 р.
6. Шарп У. Инвестиции / Шарп У., Александер Г., Бейли Дж. ; [пер. с англ.]. – М. : ИНФРА-М, 2001. – XII, 1028.
7. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
8. Doing Business report series – World Bank Group [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.doingbusiness.org/reports>

REFERENCES

1. Mizhnarodni investytsii : navch.-metod. posibnyk / [Bredikhin V.M., Pokataieva K.P., Blyzniuk A.O., Popkova K.O.] / Kharkivskyi natsionalnyi avtomobilno-dorozhnii un-t. — Kh. : KhNADU, 2008. — 268 c. (Ukr)
2. Holovnia O.M. Upravlinnia investytsiinym klimatom : interesy derzhavy, rehioniv i pidpriemstv / O.M. Holovnia // Aktualni problemy ekonomiky. – 2014. – 1. – S. 256–261. (Ukr)

- 3.Dvoynikh K.Ye. Efektyvnist investytsii v umovakh novoi ekonomiky / K.Ye. Dvoynikh // Investytsii: praktyka ta dosvid. – 2014. – 2. – S. 12–16. (Ukr)
- 4.Platizhnyi balans i zovnishnii borh Ukrainy 2015 roku [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : [www.bank.gov.ua/doccatalog\(Ukr\)](http://www.bank.gov.ua/doccatalog(Ukr))
- 5.Stratehiia ekonomichnoho ta sotsialnoho rozvytku Ukrainy. "Shliakhom yevropeiskoi intehtratsii" vid 8.11.2012 r. (Ukr)
- 6.Sharp U. Ynvestytsyy / Sharp U., Aleksander H., Beily Dzh. ; [per. s anhl.]. – M. : YNFRA-M, 2001. –XII, 1028. (Rus)
- 7.Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.ukrstat.gov.ua> (Ukr)
- 8.Doing Business report series – World Bank Group [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.doingbusiness.org/reports>

РЕФЕРАТ

Гайдай Г.Г. Вплив іноземних інвестицій на економічний розвиток України / Г.Г. Гайдай // Вісник Національного транспортного університету. Серія «Економічні науки». Науково-технічний збірник. – К. : НТУ, 2016. – Вип. 3 (36).

У статті розглянуто сутність та фактори економічного зростання, роль інвестиційних ресурсів у розвитку країни, отримання економічних вигод від іноземних інвестицій на рівні держави. Виділено основні наслідки прямих іноземних інвестицій для економіки України. Запропоновано заходи щодо поліпшення змісту і розподілу іноземних інвестицій.

Метою статті є проведення комплексного аналізу поточного стану прямого іноземного інвестування в економіку України та визначення подальших перспектив надходження прямих іноземних інвестицій відповідно до нинішніх економічних та політичних реалій.

У статті розкрито сутнісні характеристики прямого іноземного інвестування, виділено ключові етапи еволюції інвестиційних процесів та особливості надходження прямих іноземних інвестицій в умовах нинішньої соціально-економічної та воєнно-політичної кризи. Проаналізовано динаміку та структуру прямих іноземних інвестицій в українську економіку. На основі проведеного дослідження з'ясовано, що сьогодні Україна потребує системного реформування економіки загалом та інвестиційної політики зокрема. Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні та впровадженні механізмів та методів залучення ПІІ, що спрямовані на лібералізацію, модернізацію, дерегуляцію економіки та заохочення інноваційного розвитку України.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ, ІНВЕСТИЦІЙНІ РЕСУРСИ, ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ (ПІІ), ПОРТФЕЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ, ІНШІ ІНВЕСТИЦІЇ

ABSTRACT

Gaidai G.G. Effects of foreign investment on the economic development of Ukraine. Economics. Visnyk National Transport University. Series «Economic sciences». Scientific and Technical Collection. – Kyiv: National Transport University, 2016. – Issue 3 (36).

The article examines the essence and factors of economic growth, the role of investment resources in developing countries, getting of economic benefits from foreign investments at the state level. The main effects of foreign direct investments to the economy of Ukraine. Some measures to improve the content and distribution of foreign investment.

The aim of the article is to conduct a comprehensive analysis of the current state of foreign direct investment in the Ukrainian economy and to determine the future prospects of FDI inflow in accordance with the current economic and political realities. The essential characteristics of foreign direct investment have been revealed in the article and key stages of the investment processes' evolution and FDI inflow characteristics in the current social and economic and military-political crisis have been highlighted. Also the dynamics and structure of foreign direct investment in the Ukrainian economy. Prospects for future research lies in the development and implementation of mechanisms and methods of FDI attraction that aimed at liberalization, modernization, deregulation of the economy and innovation development encouragement of Ukraine.

KEYWORDS: ECONOMIC GROWTH, INVESTMENT FUNDS, FOREIGN DIRECT INVESTMENT (FDI), PORTFOLIO INVESTMENT, OTHER INVESTMENTS

РЕФЕРАТ

Гайдай А.Г. Влияние иностранных инвестиций на экономическое развитие Украины / А.Г. Гайдай // Вестник Национального транспортного университета. Серия «Экономические науки». Научно-технический сборник. – К. : НТУ, 2016. – Вып. 3 (36).

В статье рассмотрено сущность и факторы экономического роста, роль инвестиционных ресурсов в развитии страны, получение экономических выгод от иностранных инвестиций на уровне страны. Выделены основные последствия прямых иностранных инвестиций для экономики Украины. Предложены меры по улучшению содержания и распределения иностранных инвестиций.

Целью статьи является проведение комплексного анализа текущего состояния прямого иностранного инвестирования в экономику Украины и определение дальнейших перспектив поступления ПИИ в соответствии с нынешними экономическими и политическими реалиями.

В статье раскрыты сущностные характеристики прямого иностранного инвестирования, выделено ключевые этапы эволюции инвестиционных процессов и особенности поступления прямых иностранных инвестиций в условиях нынешнего социально-экономического и военно-политического кризиса. Проанализирована динамика и структура прямых иностранных инвестиций в украинскую экономику. На основе проведенного исследования установлено, что сегодня Украина нуждается в системном реформировании экономики в целом и инвестиционной политики в частности. Перспективы дальнейших исследований заключаются в разработке и внедрении механизмов и методов привлечения ПИИ, направленных на либерализацию, модернизацию, дерегуляцию экономики и поощрение инновационного развития Украины.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: ЭКОНОМИЧЕСКИЙ РОСТ, ИНВЕСТИЦИОННЫЕ РЕСУРСЫ, ПРЯМЫЕ ИНОСТРАННЫЕ ИНВЕСТИЦИИ (ПИИ), ПОРТФЕЛЬНЫЕ ИНВЕСТИЦИИ, ДРУГИЕ ИНВЕСТИЦИИ.

АВТОР:

Гайдай Г.Г., Національний транспортний університет, кафедра економіки, старший викладач, e-mail: Ania-gy@ukr.net, тел.+380442803016, Україна, 01010, м.Київ, вул. Суворова 1.

АВТОР:

Гайдай А.Г., Национальный транспортный университет, кафедра экономики, старший преподаватель, e-mail: Ania-gy@ukr.net, тел.+380442803016, Украина, 01010, м.Киев, ул. Суворова 1.

AUTHOR:

Gaidai G G., National transport University, Department of Economics, senior lecturer, e-mail: Ania-gy@ukr.net, тел.+380442803016, Ukraine, 01010, Kyiv, Suvorova str. 1.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Бондаренко Євгеній Валентинович, доктор економічних наук, професор, Президент академії інвестицій в науку і будівництво України.

Швець Людмила Василівна., кандидат економічних наук, Національний транспортний університет, кафедра економіки, професор.

REVIEWER:

Bondarenko Eugene V., Doctor of Economics, professor, President of the Academy of investment in science and Construction of Ukraine.

Shvets L. V., candidate of economic Sciences, National Transport University, Department of Economics, associate Professor

УДК 656.13
UDC 656.13

**РОЗРОБЛЕННЯ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ ПАРТНЕРСТВ ПІДПРИЄМСТВ
АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ В РОЗВИТКУ СИСТЕМ ТЕХНІЧНОГО
ОБСЛУГОВУВАННЯ ТА РЕМОНТУ АВТОМОБІЛЬНИХ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ**

Грисюк Ю.С., кандидат економічних наук, Національний транспортний університет, Київ, Україна

Лабута А.В., Національний транспортний університет, Київ, Україна

**DEVELOPMENT METHODS FORMING PARTNERSHIPS ROAD TRANSPORT ENTERPRISES
IN THE DEVELOPMENT OF SYSTEMS MAINTENANCE AND REPAIR OF MOTOR VEHICLES**

Hrysiuk Y.S., Ph. D., National Transport University, Kyiv, Ukraine

Labuta A.V., National Transport University, Kyiv, Ukraine

**РАЗРАБОТКА МЕТОДИКИ ФОРМИРОВАНИЯ ПАРТНЕРСТВ ПРЕДПРИЯТИЙ
АВТОМОБИЛЬНОГО ТРАНСПОРТА В РАЗВИТИИ СИСТЕМ ТЕХНИЧЕСКОГО
ОБСЛУЖИВАНИЯ И РЕМОНТА АВТОМОБИЛЬНЫХ ТРАНСПОРТНЫХ СРЕДСТВ**

Грисюк Ю.С., кандидат экономических наук, Национальный транспортный университет, Киев, Украина

Лабута А.В., Национальный транспортный университет, Киев, Украина

Вступ.

Реалізація стратегії партнерств підприємств автомобільного транспорту (ПАТ) в розвитку систем технічного обслуговування (ТО) та ремонту (Р) автомобільних транспортних засобів (АТЗ) на відміну від стратегії в умовах ринку жорсткої конкуренції має свої особливості, які полягають в тому, що кожен учасник ринку ставить за мету отримання максимального прибутку і/або зменшення витрат, не зачіпаючи при цьому інтереси один одного. В цих умовах, функціонування підприємств розглядається в якості єдиної системи, яка виконує визначений комплекс послуг із ТО та Р АТЗ. Процес формування партнерств визначає виникнення нових системних властивостей, що дозволяють підтримувати своє функціонування в подальшому без впливання зовнішніх ресурсів. Ресурси у вигляді інвестицій необхідні лише для формування партнерств, а потім вони запрацюють самостійно, зумовлюючи циклічний розвиток партнерств.

Мета дослідження, постановка задачі.

Доцільність створення партнерств ПАТ в розвитку систем ТО та Р АТЗ, визначається наявністю і станом виробничо-технічної бази (ВТБ) та результатами роботи підприємств за попередні періоди, після аналізу яких з'являються підстави для проведення переговорів про співпрацю та можливу передачу визначених обсягів послуг з ТО та Р по маркам (класам) транспортних засобів чи видам послуг одних підприємств іншим [1]. Причому, необхідно юридично закріплювати дану співпрацю шляхом укладання договорів про співробітництво, на основі яких суб'єкти передають визначений обсяг робіт іншому учаснику партнерства – базовому підприємству, на виробничо-технічній базі якого буде здійснюватись технічне обслуговування та ремонт АТЗ.

Метою дослідження є розроблення методики формування партнерств підприємств автомобільного транспорту на основі удосконалення процесів технічного обслуговування та ремонту автомобільних транспортних засобів.

Матеріали досліджень.

Стратегічне партнерство підприємств набуває все більшого поширення не тільки в Україні, але і в світі. Сутність та особливості стратегічної взаємодії підприємств розглянуті в роботах Уоллеса Р. [2], Гаррета Б., Дюссожа П. [3], Карделл С. [4]. В працях Ансофф І. [5], Кембелл Э. [6] акцент зроблений на визначення та оцінку синергійних ефектів, що виникають в процесі взаємодії партнерів. Гребешкова О.М. та Махова Г.В. в своїй роботі розглядають концептуальні основи створення стратегічних партнерств [7], в якій автори дають характеристики партнерств. В роботі [8] розглянуте питання формування стратегічних партнерств у малому бізнесі та наведено перелік форм стратегічних партнерств.

З метою розробки рекомендацій щодо формування партнерств запропоновано методику формування партнерств підприємств автомобільного транспорту на основі удосконалення процесів технічного обслуговування і ремонту транспортних засобів, яка складається з 29 блоків (рис. 1 – 2).

Блок 1. Для отримання інформації від представників ПАТ проводиться організація прикладного емпіричного дослідження.

Блок 2. Здійснюється аналіз та обробка отриманої інформації.

Блок 3. Розраховується необхідна кількість постів для обслуговування рухомого складу партнерів N_{pn} .

Для того щоб визначити необхідну кількість постів для обслуговування АТЗ партнерів, спочатку потрібно розрахувати необхідну кількість транспортних засобів для завантаження одного поста, на якому здійснюються операції із ТО та Р у відповідності з нормативними величинами [9].

Річний робочий фонд поста буде становити:

$$T_{rich} = D_r \times T_{zm} \times N_{zm} \quad (1)$$

де D_r – кількість робочих днів в році;

T_{zm} – тривалість робочої зміни;

N_{zm} – кількість робочих змін на добу.

Загальна річна трудомісткість технічного обслуговування та ремонту одного транспортного засобу може бути визначена з формули:

$$T_{zag} = T_{so} + T_{to-1} + T_{to-2} + T_{pr} \quad (2)$$

Річна трудомісткість щоденного обслуговування АТЗ складатиме:

$$T_{so} = D_r \times \overline{T_{so}} \quad (3)$$

де $\overline{T_{so}}$ – нормативна трудомісткість одного щоденного обслуговування.

Річна трудомісткість ТО-1 транспортного засобу складатиме:

$$T_{TO-1} = \frac{L_{sd} \times D_r}{L_{TO-1}} \times \overline{T_{TO-1}} \quad (4)$$

де L_{sd} – середньодобовий пробіг одного АТЗ, визначений шляхом проведення анкетного опитування представників ПАТ;

$\overline{L_{TO-1}}$ – нормативна періодичність ТО-1;

$\overline{T_{TO-1}}$ – нормативна трудомісткість ТО-1.

Річна трудомісткість ТО-2 АТЗ складатиме:

$$T_{TO-2} = \frac{L_{sd} \times D_r}{L_{TO-2}} \times \overline{T_{TO-2}} \quad (5)$$

де $\overline{L_{TO-2}}$ – нормативна періодичність ТО-2;

$\overline{T_{TO-2}}$ – нормативна трудомісткість ТО-2;

Річна трудомісткість поточного ремонту транспортного засобу визначається трудомісткістю робіт з РР на кожну тисячу кілометрів пробігу і складатиме:

$$T_{PR} = \frac{L_{sd} \times D_r}{1000} \times \overline{T_{PR1000}} \quad (6)$$

де $\overline{T_{PR1000}}$ – нормативна трудомісткість поточного ремонту на кожну тисячу кілометрів пробігу.

Підставивши формули 3-6, формула 2 прийме вигляд:

$$T_{zag} = (D_r \times \overline{T_{so}}) + \left(\frac{L_{sd} \times D_r}{L_{TO-1}} \times \overline{T_{TO-1}} \right) + \left(\frac{L_{sd} \times D_r}{L_{TO-2}} \times \overline{T_{TO-2}} \right) + \left(\frac{L_{sd} \times N_d}{1000} \times \overline{T_{PR1000}} \right) \quad (7)$$

Вишодячи з вищенаведеного, нескладно визначити кількість обслуговуваних транспортних засобів одним постом:

$$N_{OA} = \frac{T_{rich}}{T_{zag}} \quad (8)$$

Відповідно до попередньої формули, визначається необхідна кількість постів для обслуговування АТЗ партнерів N_{pn} з відношення:

$$N_{pn} = \frac{N_{ap}}{N_{OA}} \quad (9)$$

де N_{ap} – кількість транспортних засобів підприємств-споживачів послуг з ТО та Р партнерства.

Трудомісткість та кількість обслуговуваних транспортних засобів одним постом визначаються для автобусів малого, середнього та великого класів.

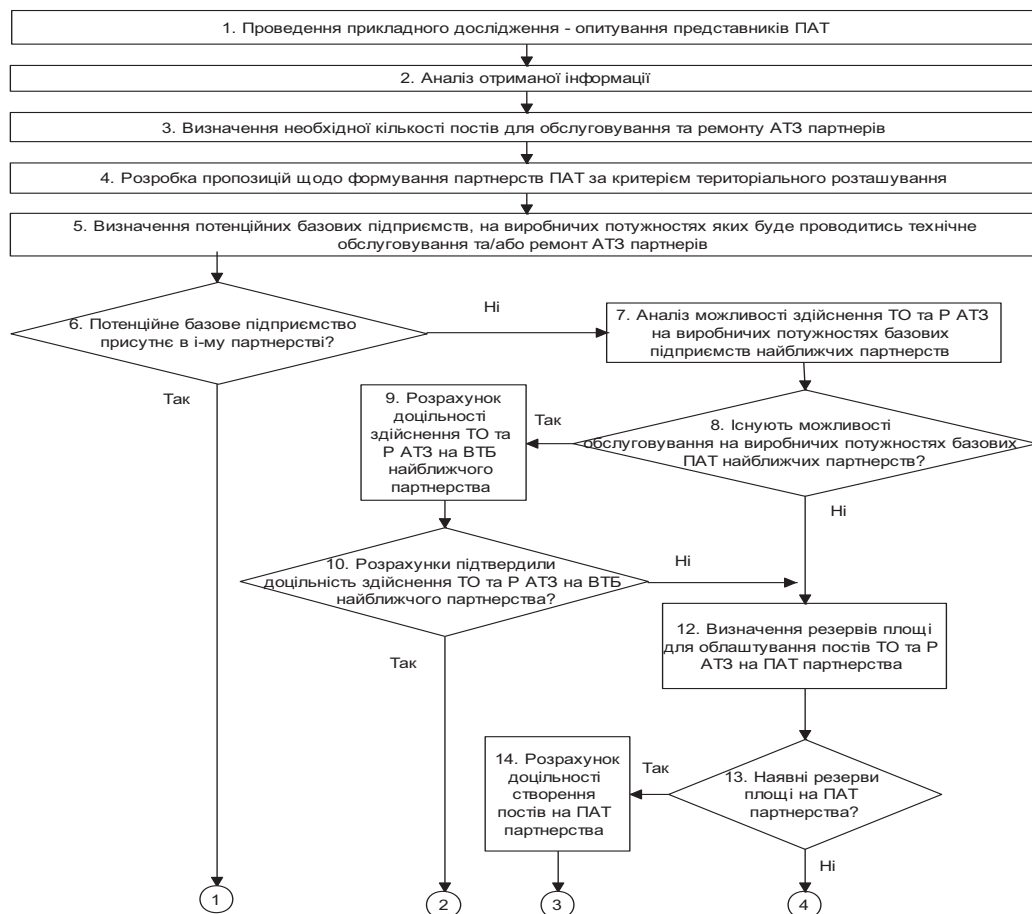

Рисунок 1 – Методика формування партнерств підприємств автомобільного транспорту на основі удосконалення процесів технічного обслуговування і ремонту транспортних засобів

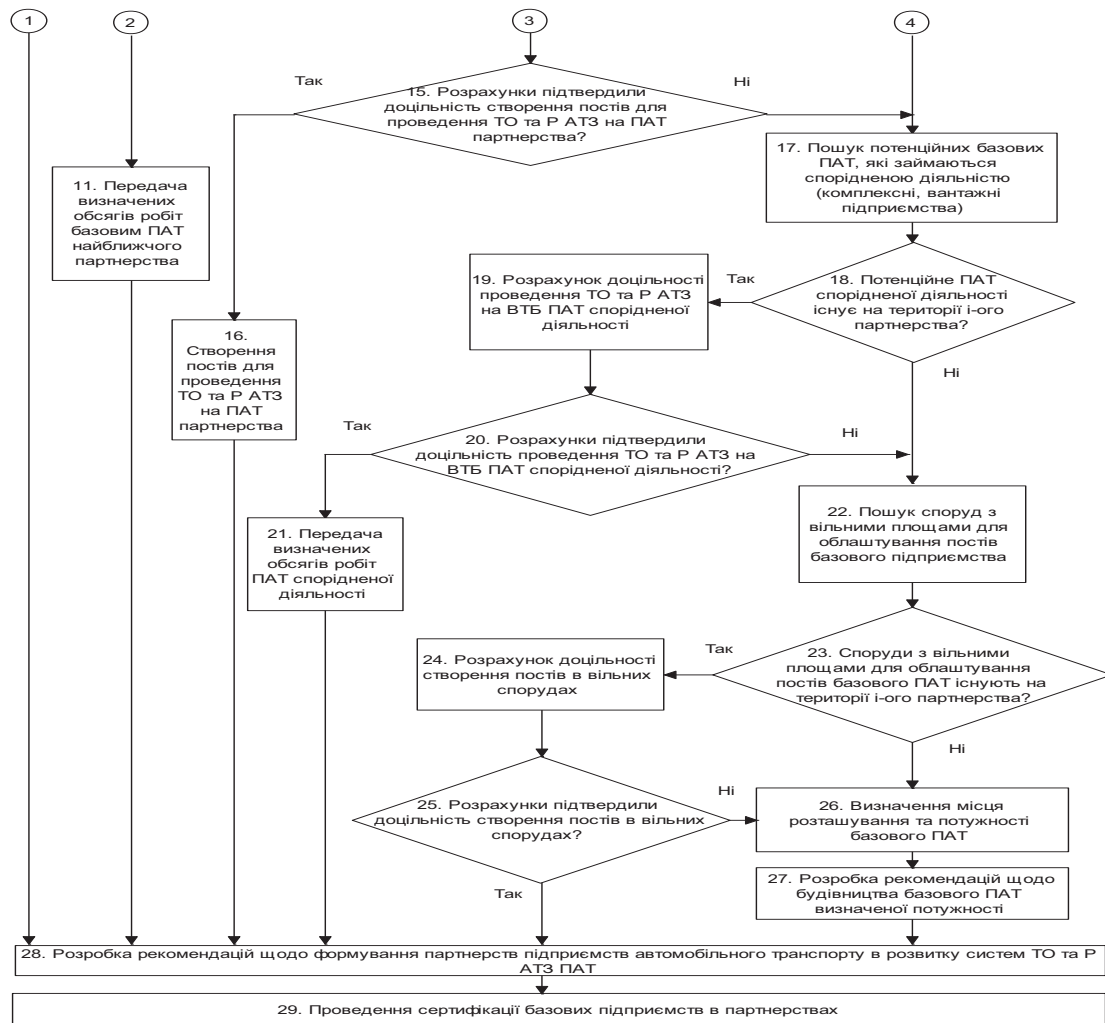

Рисунок 2 – Методика формування партнерств підприємств автомобільного транспорту на основі удосконалення процесів технічного обслуговування і ремонту транспортних засобів (продовження)

Блок 4. Розробляються пропозиції щодо формування партнерств ПАТ за критерієм територіального розташування. Дану задачу пропонується виконувати з використанням методів кластерного аналізу.

Блок 5. Здійснюється визначення потенційних базових підприємств, на виробничих потужностях яких буде проводитись ТО та Р АТЗ. Метою даного завдання є знаходження виробничих потужностей для здійснення ТО та Р АТЗ з найменшими витратами на їх оновлення чи створення. дане завдання вирішується двома шляхами. Перший – при наявності невеликої кількості підприємств на визначеній території проводиться шляхом наскрізного опитування керівництва підприємств чи їх представників. Другий – при наявності значної кількості підприємств на визначеному територіальному утворенні, що вимірюється в десятках підприємств – визначається встановленням залежностей між статистичними показниками (наприклад, такими, як кількість транспортних засобів і наявність виробничої бази ПАТ).

Блок 6. Проводиться визначення наявності базових підприємств в партнерствах. При наявності в партнерстві потенційних базових ПАТ, проводяться переговори з керівництвом щодо можливості передачі обсягів робіт із ТО та Р АТЗ.

Блок 7. При відсутності хоча б одного потенційного ПАТ у партнерстві, пропонується здійснювати аналіз наявності вільних потужностей в найближчих партнерствах.

Блок 9. При наявності вільної ВТБ та можливості обслуговування та ремонту рухомого складу партнерства на виробничій базі ПАТ найближчих партнерств, здійснюються розрахунки доцільності проведення ТО та Р на виробничих потужностях ПАТ найближчих партнерів.

Блок 10. Якщо розрахунки підтвердили економічну доцільність обслуговування та ремонту транспортних засобів партнерства на виробничій базі ПАТ найближчих партнерств, то даним підприємствам передається визначений обсяг робіт з ТО та Р АТЗ (блок 11) шляхом заключення договорів та формується партнерство (блок 29).

Блок 12. При відсутності вільної ВТБ та можливостей здійснення обслуговування та ремонту АТЗ і/або проведення розрахунків визначило економічно недоцільним здійснення ТО та Р АТЗ на виробничій базі ПАТ найближчих партнерств, визначаються резерви площ ПАТ партнерства для облаштування на них виробничих потужностей для проведення ТО та Р АТЗ.

Блок 13. При наявності резервів площ для облаштування обслуговуючих постів, проводяться розрахунки доцільності облаштування постів на вільних площах шляхом розрахунків загальних витрат на їх переобладнання (блок 14).

Блок 15. Якщо розрахунки підтвердили економічну доцільність облаштування постів на вільних площах ПАТ, визначаються шляхи залучення коштів на облаштування, створюються виробничі пости на підприємствах партнерства (блок 16) та формується партнерство (блок 29).

Блок 17. При відсутності резервів площ для облаштування обслуговуючих постів чи проведення розрахунків визначили економічно недоцільним їх створювати, пропонується визначати наявність в територіальних межах партнерства потенційних підприємств з ПАТ спорідненої сфери діяльності. Таким підприємствами можуть бути комплексні, вантажні ПАТ. При цьому ставиться умова, що на наявних потужностях підприємства можливо обслуговувати визначені АТЗ та ремонтний персонал знайомий (або за умови проведення курсів з вивчення конструктивних особливостей АТЗ) з конструкцією та вимогами проведення ремонту та обслуговування даних транспортних засобів.

Блок 18. При наявності на території партнерства потенційних підприємств спорідненої сфери діяльності, здійснюються розрахунки доцільності проведення ТО та Р на виробничих потужностях ПАТ спорідненої сфери діяльності шляхом розрахунків загальних витрат на проведення ТО та Р АТЗ (блок 19).

Блок 20. Якщо розрахунки підтвердили економічну доцільність обслуговування та ремонту транспортних засобів партнерства на виробничій базі ПАТ спорідненої сфери діяльності, то даним підприємствам передається визначений обсяг робіт з ТО та Р АТЗ (блок 21) шляхом підписання договорів та формується партнерство (блок 29).

Блок 22. При відсутності вільної ВТБ та можливостей здійснення обслуговування та ремонту АТЗ і/або проведення розрахунків визначило економічно недоцільним здійснення ТО та Р АТЗ на виробничій базі ПАТ спорідненої сфери діяльності, здійснюється пошук споруд в межах партнерства для облаштування на них виробничих потужностей для проведення ТО та Р АТЗ.

Блок 23. Якщо вільні споруди для облаштування обслуговуючих постів наявні на території партнерства, проводяться розрахунки доцільності облаштування постів в даних спорудах шляхом розрахунків загальних витрат на купівлю чи оренду споруд та їх переобладнання (блок 24).

Блок 25. Якщо розрахунки підтвердили економічну доцільність облаштування постів в вільних спорудах, що знаходяться на території партнерства, визначаються шляхи залучення коштів на облаштування.

Блок 26. Визначається рекомендоване місце розташування підприємства, на базі якого будуть проводитись роботи із ТО та Р АТЗ партнерів. Визначення місця розташування нового обслуговуючого підприємства в даному дослідженні пропонується визначати з використанням методу центру мас. Запропонований метод дозволить обрати з множини рішень одне оптимальне, що враховує відстань між обслуговуючим підприємством і ПАТ-споживачами і наявну кількість транспортних засобів на підприємствах. Математично задача оптимізації полягає у визначенні таких координат (x, y) нового підприємства, щоб витрати на доставку рухомого складу до місця обслуговування, що дорівнюють сумі добутків відстаней від базового підприємства до ПАТ, що мають координати (X_i, Y_i) , на кількість транспортних засобів споживачів (A_{spi}) , були мінімальні, тобто цільова функція матиме вигляд:

$$P = \sum_{i=1}^n r_i A_{spi} \rightarrow \min \quad (10)$$

Формули для визначення географічних координат розташування базового підприємства в партнерстві з врахуванням кількості транспортних засобів ПАТ прийме вигляд:

$$X = \frac{\sum_{i=1}^n x_i A_{spi}}{\sum_{i=1}^n A_{spi}} \quad (11)$$

$$Y = \frac{\sum_{i=1}^n y_i A_{spi}}{\sum_{i=1}^n A_{spi}} \quad (12)$$

Розроблюються рекомендації щодо потужностей нового підприємства використовуючи положення логістичної концепції - побудова підприємства такої потужності, скільки є споживачів послуг в партнерстві, використання універсальних обслуговуючих постів, універсального обладнання та врахування «розміру» споживачів, тобто наявної кількості рухомого складу, після чого формується партнерство (блок 29).

Блок 27. Здійснюється розробка рекомендацій щодо створення нового базового підприємства.

Блок 28. Здійснюється розробка рекомендацій щодо формування партнерств ПАТ в розвитку систем ТО та Р.

Блок 29. Проводиться сертифікація базових підприємств в партнерствах.

Висновки. Запропонована методика дозволяє розробити рекомендації щодо формування партнерств підприємств автомобільного транспорту на основі удосконалення процесів технічного обслуговування та ремонту автомобільних транспортних засобів з найменшими витратами на створення чи оновлення виробничо-технічної бази.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Ляско В.И. Разработка стратегии развития автотранспортного предприятия. Учебное пособие / В.И. Ляско, Л.С. Надольская, П.М. Чочуа – МАДИ – М.: 2000 – 61 с.
2. Уоллес Р.Л. Стратегические альянсы в бизнесе. Технологии построения долгосрочных партнерских отношений и создания совместных предприятий / Р.Л. Уоллес. – М.: Добрая книга, 2005. – 288 с.
3. Гаррет Б. Стратегические альянсы [пер. с англ.] / Б. Гаррет, П. Дюссож – М.: ИНФРА-М, 2002 – 332с.
4. Карделл С. Стратегическое сотрудничество : креативный бизнес-курс / Стивен Карделл.; пер. с англ. К. Ткаченко. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2005. – 256 с.
5. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф. – М.: Экономика, 1989. – 519 с.
6. Кембелл Э. Стратегический синергизм / Э. Кембелл, Л. Саммерс, пер. с англ. – СПб.: Питер, 2004. – 416 с.
7. Гребешкова О.М. Стратегічні партнерства підприємств: навч. посіб. / О.М. Гребешкова, Г.В. Махова. – К.: КНЕУ, 2012. – 401 с.
8. Паливода О. Формування стратегічних партнерств у малому бізнесі: проблеми та перспективи. / О. Паливода, Ю. Теміндарова – Економічний аналіз. – 2011. – Вип. 8. – с. 144 - 147.
9. Положення про технічне обслуговування і ремонт дорожніх транспортних засобів автомобільного транспорту, затверджене Наказом Мінтрансу України від 30.03.98 № 102.

REFERENCES

1. Lyasko V.I. Strategy development of motor transport enterprise. Textbook / V.I. Lyasko, L.S. Nadolsky, P.M. Chochua - MADI - M.: 2000 – 61 p. (Rus)
2. Wallace R.L. Strategic alliances in the business. Technology building long-term partnerships and sovmetnyhpredpriyat / R.L. Wallace. - M.: Good Book, 2005. - 288 p. (Rus)
3. Garrett B. Strategic Alliances [trans. from English.] / B. Garrett, P. Dyussozh - M.: INFRA-M, 2002 – 332 p. (Rus)
4. S. Cardell S. Strategic cooperation: Creative Business course / Stephen Cardell.; lane. from English. K. Tkachenko. - M.: FAIR PRESS, 2005. -256 p. (Rus)
- 5.. Ansoff I. Strategic Management / I. Ansoff. - M.: Economics, 1989. - 519 p. (Rus)
6. Campbell E. Strategic synergies / E. Campbell, L. Summers, lane from English. - SPb.: Peter, 2004. - 416 p. (Rus)
7. Grebeshkova O.M. Strategic partnership of companies: Textbook. / O.M. Grebeshkova, G.V. Machova. - K.: KNEU, 2012. - 401 p. (Ukr)
8. Palyvoda O. Forming strategic partnerships in small business: problems and prospects. / O. Palyvoda, Yu. Temindarova - Economic Analysis. - 2011. - Vol. 8 - p. 144 - 147. (Ukr)

9. Regulations on maintenance and repair of road vehicles road transport, approved by Order Ministry of Transport of Ukraine of 30.03.98 number 102. (Ukr)

РЕФЕРАТ

Грисюк Ю.С. Розробка методики формування партнерств підприємств автомобільного транспорту в розвитку систем технічного обслуговування та ремонту автомобільних транспортних засобів / Ю.С. Грисюк, А.В. Лабута // Вісник Національного транспортного університету. Серія «Економічні науки». Науково-технічний збірник. – К. : НТУ, 2016. – Вип. 3 (36).

В статті описана методика формування партнерств підприємств автомобільного транспорту в розвитку систем технічного обслуговування та ремонту автомобільних транспортних засобів.

Об'єкт дослідження – підприємства автомобільного транспорту.

Мета роботи – розроблення методики формування партнерств підприємств автомобільного транспорту на основі удосконалення процесів технічного обслуговування та ремонту автомобільних транспортних засобів.

Методи дослідження – метод техніко-економічних розрахунків.

Великі підприємства, що надавали послуги з пасажирських перевезень за часів планової економіки, які за умови ефективного функціонування були здатні утримувати виробничо-технічну базу, виконувати регламентні роботи з технічного обслуговування та ремонту, здійснювати технічні огляди та надавати якісні послуги, в ринкових відносинах стали неефективними, внаслідок відсутності кваліфікованих кадрів, недосконалої конкуренції та непрозорості ринку, недосконалої законодавчої та нормативно-правової бази, непрозорих механізмів приватизації та корупційної складової цих процесів. Водночас, створюється велика кількість дрібних підприємств перевізників які не в змозі утримувати власну виробничо-технічну базу. Як наслідок, з'явилась проблемна ситуація невідповідності перевізників вимогам щодо технічного стану транспортних засобів, якості послуг, безпеки та екології.

В цих умовах виникає необхідність розроблення універсального інструменту, за допомогою якого можна здійснювати розробку рекомендацій щодо формування партнерств підприємств автомобільного транспорту в розвитку систем технічного обслуговування та ремонту автомобільних транспортних засобів.

Процес формування партнерств визначає виникнення нових системних властивостей, що дозволяють підтримувати своє функціонування в подальшому без впливання зовнішніх ресурсів. Ресурси у вигляді інвестицій необхідні лише для формування партнерств, а потім вони запрацюють самостійно, зумовлюючи циклічний розвиток партнерств.

Доцільність створення партнерств підприємств автомобільного транспорту в розвитку систем технічного обслуговування та ремонту автомобільних транспортних засобів, визначається наявністю і станом виробничо-технічної бази та результатами роботи підприємств за попередні періоди, після аналізу яких з'являються підстави для проведення переговорів про співпрацю та можливу передачу визначених обсягів послуг з технічного обслуговування та ремонту по маркам або класам транспортних засобів чи видам послуг одних підприємств іншим. Причому, необхідно юридично закріплювати дану співпрацю шляхом укладання договорів про співробітництво, на основі яких суб'єкти передають визначений обсяг робіт іншому учаснику партнерства – базовому підприємству, на виробничо-технічній базі якого буде здійснюватись технічне обслуговування та ремонт автомобільних транспортних засобів.

Результати статті можуть бути використані на практиці для розробки рекомендацій щодо формування партнерств підприємств автомобільного транспорту в розвитку систем технічного обслуговування та ремонту автомобільних транспортних засобів.

Прогнозні припущення щодо розвитку об'єкта дослідження – можливість застосування результатів дослідження для розроблення рекомендацій щодо формування партнерств підприємств різних галузей промисловості.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ПІДПРИЄМСТВА АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ, ПАРТНЕРСТВО, ТРАНСПОРТНІ ЗАСОБИ, ТЕХНІЧНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ, РЕМОНТ.

ABSTRACT

Hrysiuk Y.S., Labuta A.V. Development methods forming partnerships road transport enterprises in the development of systems maintenance and repair of motor vehicles. Visnyk National Transport University. Series «Economic sciences». Scientific and Technical Collection. – Kyiv: National Transport University, 2016. – Issue 3 (36).

The article describes the method of forming partnerships road transport enterprises in the development of maintenance and repair of motor vehicles.

The object of study - enterprises road.

Purpose - to develop methods of forming partnerships road transport enterprises based process improvement maintenance and repair of motor vehicles.

Methods - the method of technical and economic calculations.

Large companies that provide services on passenger transportation in the days of the planned economy, which provided effective functioning were able to maintain production and technical base, perform routine maintenance and repairs, perform technical reviews and provide quality service, market relations have become ineffective, due to the lack of qualified personnel, lack of transparency and imperfect competition market, imperfect legislative and regulatory framework, opaque mechanisms of privatization and corruption component of these processes. At the same time, creating a large number of small enterprises carriers are not able to hold its own technological base. As a result, discrepancies appeared problematic situation carriers on technical requirements for vehicles, service quality, safety and the environment.

In these circumstances, it is necessary to develop a universal tool with which you can rozroblyuvaty recommendations on forming partnerships road transport enterprises in the development of maintenance and repair of motor vehicles.

The formation of partnerships identifies the emergence of new system properties that can maintain its operation without further infusion of external resources. Resources in the form of investments in necessary only for the formation of partnerships, and they earn themselves, causing cyclic development partnerships.

The feasibility of partnerships road transport enterprises in the development of maintenance and repair of motor vehicles, defined as the presence and production and technical base and business results for prior periods, after which analysis there grounds for talks on cooperation and possible transfer of specified amounts of maintenance services and repair for brands or classes of vehicles or types of services some other companies. Moreover, you need to legally consolidate this cooperation by concluding cooperation agreements on which the actors convey certain amount of work to another member partnership - basic enterprise for production and technical base which will be carried out maintenance and repair of motor vehicles.

The results of the article can be used in practice to develop recommendations on forming partnerships road transport enterprises in the development of maintenance and repair of motor vehicles.

Projected assumptions about the object of study - the possibility of applying the research results to develop recommendations on forming partnerships of enterprises in various industries.

KEYWORDS: ROAD TRANSPORT ENTERPRISES, PARTNERSHIPS, VEHICLES, MAINTENANCE, REPAIR.

РЕФЕРАТ

Грисюк Ю.С. Разработка методики формирования партнерств предприятий автомобильного транспорта в развитии систем технического обслуживания и ремонта автомобильных транспортных средств / Ю.С. Грисюк, А.В. Лабуа // Вестник Национального транспортного университета. Серия «Экономические науки». Научно-технический сборник. – К. : НТУ, 2016. – Вып. 3 (36).

В статье описана методика формирования партнерств предприятий автомобильного транспорта в развитии систем технического обслуживания и ремонта автотранспортных средств.

Объект исследования - предприятия автомобильного транспорта.

Цель работы - разработка методики формирования партнерств предприятий автомобильного транспорта на основе совершенствования процессов технического обслуживания и ремонта автотранспортных средств.

Методы исследования - метод технико-экономических расчетов.

Крупные предприятия, которые предоставляли услуги по пассажирским перевозкам во времена плановой экономики, которые при условии эффективного функционирования были способны содержать производственно-техническую базу, выполнять регламентные работы по техническому обслуживанию и ремонту, осуществлять технические осмотры и предоставлять качественные услуги, в условиях рыночных отношений стали неэффективными, из-за отсутствия квалифицированных кадров, несовершенной конкуренции и непрозрачности рынка, несовершенной законодательной и нормативно-правовой базы, непрозрачных механизмов приватизации и коррупционной составляющей этих процессов. В то же время, создается большое количество мелких предприятий перевозчиков которые не в состоянии содержать собственную производственно-техническую базу. Как следствие, появилась проблемная ситуация несоответствия перевозчиков требованиям технического состояния транспортных средств, качества услуг, безопасности и экологии.

В этих условиях возникает необходимость разработки универсального инструмента, с помощью которого можно осуществлять рекомендации по формированию партнерств предприятий автомобильного транспорта в развитии систем технического обслуживания и ремонта автотранспортных средств.

Процесс формирования партнерств определяет возникновение новых системных свойств, позволяющих поддерживать свое функционирование в дальнейшем без вливания внешних ресурсов. Ресурсы в виде инвестиций необходимы лишь для формирования партнерств, а потом они начнут самостоятельно, вызывая циклическое развитие партнерства.

Целесообразность создания партнерств предприятий автомобильного транспорта в развитии систем технического обслуживания и ремонта автотранспортных средств, определяется наличием и состоянием производственно-технической базы и результатами работы предприятий за предыдущие периоды, после анализа которых появляются основания для проведения переговоров о сотрудничестве и возможной передаче определенных объемов услуг по техническому обслуживанию и ремонту по маркам или классам транспортных средств или видам услуг одних предприятий другим. Причем, необходимо юридически закреплять эту сотрудничество путем заключения договоров о сотрудничестве, на основе которых субъекты передают определенный объем работ другому участнику партнерства - базовому предприятию, на производственно-технической базе которого будет осуществляться техническое обслуживание и ремонт автотранспортных средств.

Результаты статьи могут быть использованы на практике для разработки рекомендаций по формированию партнерств предприятий автомобильного транспорта в развитии систем технического обслуживания и ремонта автотранспортных средств.

Прогнозные предположения о развитии объекта исследования - возможность применения результатов исследования для разработки рекомендаций по формированию партнерств предприятий различных отраслей промышленности.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: ПРЕДПРИЯТИЯ АВТОМОБИЛЬНОГО ТРАНСПОРТА, ПАРТНЕРСТВО, ТРАНСПОРТНЫЕ СРЕДСТВА, ТЕХНИЧЕСКОЕ ОБСЛУЖИВАНИЕ, РЕМОНТ.

АВТОРИ:

Грисюк Юрій Сергійович, кандидат економічних наук, доцент, Національний транспортний університет, доцент кафедри транспортного права та логістики, e-mail: Hrysjuk@ukr.net, Україна, 01010, м. Київ, вул. Суворова 1.

Лабу́та Арте́м Віта́лійович, Національний транспортний університет, асистент кафедри транспортного права та логістики, e-mail: karerra@ukr.net, Україна, 01010, м. Київ, вул. Суворова 1.

AUTHORS:

Hrysjuk Yuriy Serhiiiovych, Ph. D., Associate professor, National Transport University, assistant professor of the department of transportation law and logistics, e-mail: Hrysjuk@ukr.net, Ukraine, 01010, Kyiv, str. Suvorova 1.

Labuta Artem Vitaliiiovych, National Transport University, assistant of the department of transportation law and logistics, e-mail: karerra@ukr.net, Ukraine, 01010, Kyiv, str. Suvorova 1.

АВТОРЫ:

Грисюк Юрий Сергеевич, кандидат экономических наук, доцент, Национальный транспортный университет, доцент кафедры транспортного права и логистики, e-mail: Hrysjuk@ukr.net, Украина, 01010, г. Киев, ул. Суворова 1.

Лабу́та Арте́м Вита́льевич, Национальный транспортный университет, ассистент кафедры транспортного права и логистики, e-mail: karerra@ukr.net, Украина, 01010, г. Киев, ул. Суворова 1.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Гурнак В.М., доктор економічних наук, професор, Національний транспортний університет, професор кафедри транспортного права та логістики, Київ, Україна.

Алькема В.Г., доктор економічних наук, професор, Університет економіки та права «КРОК», професор кафедри управлінських технологій, Київ, Україна.

REVIEWERS:

Hurnak V.M., Ph.D. Economics (Dr.), Professor, National Transport University, Professor of the department of transportation law and logistics, Kyiv, Ukraine.

Alkema V.H., Ph.D. Economics (Dr.), Professor, "KROK" University, Professor of the department of management technologies, Kyiv, Ukraine.

УДК 656.072.6
UDC 656.072.6

СТАН І ПРОБЛЕМИ З ВИКОРИСТАННЯМ ЕЛЕКТРОННОГО КВИТКА ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ПАСАЖИРСЬКИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ РІЗНИМИ ВИДАМИ МІСЬКОГО ТА ПРИМІСЬКОГО ТРАНСПОРТУ

Гурнак В.М., доктор економічних наук, Національний транспортний університет, Київ, Україна.

Петунін А.В., Національний транспортний університет, Київ, Україна.

Ананченко О.Є., Національний транспортний університет, Київ, Україна.

STATE AND PROBLEMS WITH THE IMPLEMENTATION OF ELECTRONIC TICKET FOR PASSENGER TRANSPORT BY DIFFERENT TYPES OF LOCAL AND REGIONAL TRANSPORT

Gurnak V.M., National Transport University, Kyiv, Ukraine.

Petunin A.V., National Transport University, Kyiv, Ukraine.

Ananchenko O.Y., National Transport University, Kyiv, Ukraine.

СОСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМЫ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ЭЛЕКТРОННОГО БИЛЕТА ПРИ ОСУЩЕСТВЛЕНИИ ПАССАЖИРСКИХ ПЕРЕВОЗОК РАЗНЫМИ ВИДАМИ ГОРОДСКОГО И ПРИГОРОДНОГО ТРАНСПОРТА

Гурнак В.Н., доктор экономических наук, Национальный транспортный университет, Киев, Украина.

Петунин А.В., Национальный транспортный университет, Киев, Украина.

Ананченко А.Е., Национальный транспортный университет, Киев, Украина.

Постановка проблеми та мета дослідження. Актуальність даної статті обґрунтовується тим, що для всіх транспортних підприємств болючим є питання відшкодування коштів за перевезення на міському та приміському транспорті пасажирів 23-х пільгових категорій. Законодавством України передбачена підтримка економічної діяльності транспортних підприємств у сфері пасажирських перевезень, спрямована на нівелювання негативних наслідків впливу соціального навантаження. Проте для окремих правових регуляторів, що передбачають покриття збитків унаслідок регулювання тарифів, компенсації частини вартості пільгових перевезень, бюджетного фінансування проектів оновлення рухомого складу суттєво обмежена і у повному обсязі не виконуються встановлені зобов'язання, що звужує можливості економіко-технологічного розвитку підприємств пасажирського транспорту. Політика децентралізації і передачі частини повноважень місцевим органам влади висвітлює проблеми їх неспроможності вирішувати нагальні питання, зокрема відшкодування за пільгові перевезення. Ця проблема ускладнюється ще й відсутністю загального обліку пільговиків. В даній статті аналізуються стан і проблеми, пов'язані з запланованим впровадженням автоматизованої системи обліку оплати проїзду в міському пасажирському транспорті з використанням електронних квитків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Дослідження питань, пов'язаних з використанням електронного квитка при виконанні пасажирських, в тому числі і пільгових, перевезень, відображені в публікаціях І. Аксьонова, В. Гудкової, В. Вертель, В. Савольчука, Г. Прокудіна, А. Новікової, Г. Ейтутіса, Н. Колеснікової, Л. Волинець, І. Жарської, Л. Белкіна.

Більшість досліджень і публікацій стосовно використання електронних квитків стосуються в основному автомобільного, залізничного та інших видів магістрального транспорту. Проблеми використання електронних квитків в автоматизованих системах міського транспорту ще не досить висвітлені та досліджені, що й стало змістом пропонованої публікації.

Виклад основного матеріалу. В загальному вигляді пасажирські перевезення можна визначити як переміщення громадян та багажу засобами транспорту, причому транспортування пасажирів в Україні здійснюється в основному автомобільним і залізничним транспортом загального користування та міським електротранспортом і метрополітенами.

Держава згідно з раніше прийнятими законами повинна гарантувати безоплатний проїзд на залізничному, автомобільному та міському транспорті певним категоріям пасажирів, в тому числі і пенсіонерам. Нині в зв'язку з політикою децентралізації відшкодуванням перевізникам за регіональні або приміські перевезення центральний орган управління транспортом не займається. Цей процес повинен регулюватися на рівні місцевих органів управління (обл- та райдержадміністрацій), які мають укласти відповідні договори з перевізниками для обслуговування людей в регіоні. Адже щоденно тільки електропоїзди та моторвагонні секції перевозять близько одного мільйона пасажирів. З них близько 80% – громадяни, що мають пільги на проїзд. Ще більші обсяги припадають на автобусні перевезення різної власності. Однак місцевими бюджетами залізницям компенсується в середньому 35–40% вартості нульових (безкоштовних) квитків. Не кращі справи з відшкодуванням перевезень пільговиків власникам маршрутних таксі та комунальних автобусів і тролейбусів.

Ще в серпні 2016 року Міністр інфраструктури України В. Омелян в ході брифінгу в Кабінеті Міністрів України заявив, що «до кінця року для публічного обговорення буде представлена національна транспортна стратегія України, розрахована до 2030 року», де серед п'яти анонсованих пріоритетів передбачались «надання якісних і ефективних послуг в пасажирських перевезеннях» та «покращення міської мобільності та регіональна інтеграція» [1]. На жаль, поки що все залишилося на рівні популістських заяв. Таким чином, болюче питання оплати за перевезення пільгових категорій пасажирів в автобусах, приміських електропоїздах, трамваях, тролейбусах і метрополітенах не знайшло вирішення. В 2016 році залізничним транспортом було перевезено 439 мільйонів пасажирів, капітальним ремонтом власним коштом відшкодовано більше 2 тисяч пасажирських вагонів, зокрема відремонтовано та запущено в експлуатацію і двоповерховий швидкісний поїзд «Шкода». В 2017 році правління ПАТ «Укрзалізниця» планує істотно збільшити оздоровлення рухомого складу в обсязі капітально-відновлювального ремонту в умовах пасажирських вагонних депо. При теперішньому скрутному фінансовому становищі це економічно вигідно. Адже орієнтовна собівартість капітально-відновлювального ремонту одного купейного вагону в депоських умовах становить від 8,5 до 10 мільйонів гривень, а для придбання нового вагону необхідно приблизно 17 мільйонів гривень, тобто в 1,5 рази дорожче. До того ж, за останні кілька років робочий парк пасажирських вагонів скоротився на третину [1].

З наведеної нижче таблиці видно, що рухомий склад пасажирського господарства вимагає термінових інвестицій, щоб задовольнити вимоги пасажирів в наданні якісних послуг.

Таблиця 1 – Склад та стан пасажирського рухомого складу підприємств залізничного транспорту протягом 2015 року

Вид рухомого складу	Інвентарний парк, одиниць	Відпрацювали нормативні строки, %	Знос, %
Пасажирські вагони	5 300	61,3	86
Моторвагонний рухомий склад:			
Секції електропоїздів	1391	63	84
Секції дизель-поїздів та рейкових автобусів	299	95	93

В процесі реформування Укрзалізниці в кінці минулого року була створена пасажирська компанія. Їй будуть передані з регіональних філій активи, що стосуються пасажирського господарства, в тому числі депо.

17 січня 2017 року Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впровадження автоматизованої системи обліку оплати проїзду в міському пасажирському транспорті» [2], який регламентує запровадження автоматизованої системи обліку проїзду в міському пасажирському транспорті та інші дотичні питання. Встановлено, що цей Закон набирає чинності через три місяці з дня його опублікування, крім пункту 2 прикінцевих положень, який набирає чинності з дня опублікування цього Закону. Верховною Радою України було внесено зміни до таких законодавчих актів України: до Кодексу України про адміністративні правопорушення [3], а також до Законів України «Про автомобільний транспорт» [4], «Про міський електричний транспорт» [5], «Про місцеве самоврядування в Україні» [6], «Про основи соціальної захищеності в Україні» [7], «Про реабілітацію жертв політичних жертв політичних репресій на Україні» [8], «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» [9], «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» [10], «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» [11], «Про статус ветеранів військової

служби, ветеранів органів внутрішніх справ, ветеранів Національної поліції і деяких інших осіб та їх соціальний захист» [12], «Про охорону дитинства» [13].

В зв'язку з великою кількістю змін нормативних положень Кабінету Міністрів України доручено протягом трьох місяців з дня опублікування цього Закону: 1) розробити та затвердити порядок взаємодії органів місцевого самоврядування та органів соціального захисту населення щодо обов'язковості забезпечення осіб, яким за законом надано право пільгового проїзду, електронними квитками на безоплатній основі в разі запровадження автоматизованої системи обліку оплати проїзду; 2) привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом; 3) забезпечити приведення міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом.

В цілому право безоплатного проїзду мають 23 категорії пасажирів. Впровадження системи електронного квитка – це великий крок вперед як для пасажирів і муніципалітетів, так і для держави загалом. По-перше, це зручно для пасажирів – не потрібно готівки. По-друге, це вигідно для міст – сьогодні за різними оцінками 20–30% грошей, які люди сплачують за проїзд у транспорті, перебуває у тіні. Якщо навіть 20–30% від цих коштів повернуться у бюджети міст, їх можна буде інвестувати в покращення якості перевезень, оновлення парку тощо. Як відмічалось, у державі існує гостра проблема із виплатою компенсацій за перевезення пільгових категорій громадян у громадському транспорті.

Як показує проведений аналіз, в нашій державі загальна кількість пільговиків жодним чином не обліковується, тому тут завжди є дискусія. А впровадження електронного квитка дає можливість отримати реальні цифри як про кількість пільговиків, так і загальну кількість пасажирів, завдяки чому можна прозоро відшкодовувати кошти, а також формувати та планувати нові маршрути чи оптимізовувати існуючі. Водночас, слід відзначити, що, на жаль, прийняття Верховною Радою цього Закону означає не обов'язок муніципалітетів впроваджувати автоматизовану систему, а виключно право та можливість. В Україні вже є міста, які до цього готові. Так, наприклад, Львів уже підписав угоду із ЄБРР про впровадження єдиного електронного квитка. Поки триває робота, у трамваях можна оплатити проїзд за допомогою смартфона. Досить успішно проводиться ця робота в столиці та в Дніпрі. Безготівковий розрахунок за проїзд в громадському транспорті став реальністю вже і в Херсоні. Першим його ввело комунальне підприємство «Херсонелектротранс». Пасажири всіх тролейбусів з березня 2017 року можуть, просто скопіювавши за допомогою смартфона QR-код, в салоні оплатити електронний квиток своєю банківською картою. При цьому невдовзі всі кондуктори тролейбусів отримають мобільні термінали для оплати проїзду картками. Передбачається, що в подальшому прийде черга і автобусів, де панує готівка та нерідко є випадки ухиляння від сплачування податків. З введенням системи електронного квитка об'єктивно визначити доходи і витрати перевізників стає значно простіше [14].

Однак безсумнівно будуть і міста, які затягуватимуть впровадження електронного квитка, хоча переваги такої системи і очевидні. Адже тут необхідно ретельно врахувати можливі наслідки цього нововведення як з фінансового, так і з соціального аспекту. Зрозуміло, що міським пасажирським транспортом користуються мешканці не тільки цього міста, а й сільські жителі, в яких може не бути не тільки банківських карток, а й мобільних телефонів – смартфонів.

Встановлено, що правила користування міським пасажирським автомобільним і електротранспортом затверджуються відповідними органами місцевого самоврядування. Вони визначають порядок проїзду і його оплати, права та обов'язки пасажирів, а також взаємовідносини перевізників і пасажирів під час надання транспортних послуг, враховуючи особливості транспортної інфраструктури та наявність автоматизованої системи обліку оплати проїзду (електронних квитків). Вони ж запроваджують автоматизовану систему обліку оплати проїзду та встановлюють порядок її функціонування, а також види, форми носіїв, порядок обігу та реєстрації проїзних документів; визначають особу, уповноважену здійснювати справляння плати за транспортні послуги в разі запровадження автоматизованої системи обліку оплати проїзду.

Автоматизована система обліку оплати проїзду – це програмно-технічний комплекс, призначений для здійснення обліку наданих транспортних послуг за допомогою електронного квитка. В загальному вигляді квиток – проїзний документ встановленої форми, який надає право пасажирові на одержання транспортних послуг, а електронний квиток – це проїзний документ встановленої форми, який після обов'язкової реєстрації в автоматизованій системі обліку оплати проїзду дає право пасажирові на одержання транспортних послуг.

Вищезагаданим нормативним актом було законодавчо встановлено, що органи місцевого самоврядування самостійно запроваджують автоматизовану систему обліку оплати проїзду і при цьому все це не погоджується і не затверджується центральним органом виконавчої влади, що

забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту. Відтепер затвердження маршрутів і графіків руху, правил користування міським пасажирським транспортом незалежно від форм власності, узгодження цих питань стосовно транзитного пасажирського транспорту у випадках, передбачених законодавством, цілком стає прерогативою місцевих органів. Але при цьому треба підвищити відповідальність причетних підрозділів і фахівців за ефективність встановлення ними порядку функціонування та вимог до автоматизованої системи обліку оплати проїзду в міському пасажирському транспорті незалежно від форм власності та реєстрації проїзних документів. Всі багаточисельні категорії пільговиків мають право користуватись послугами пасажирських перевезень на всіх видах громадського транспорту за наявності посвідчення чи довідки, зазначених у відповідних Законах, а в разі запровадження автоматизованої системи обліку проїзду – також електронного квитка, який видається на безоплатній основі, що вкрай важливо для не дуже заможного прошарку населення.

При плануванні запровадження автоматизованих систем із застосуванням електронного квитка має бути виконана велика підготовча робота з всебічним обґрунтуванням ефективності цих заходів. Адже не можна однаково підходити до транспортного обслуговування таких різних міст як, наприклад, Кривий Ріг, Біла Церква чи Шепетівка. Загальною проблемою, як показує аналіз, є те, що в державі немає загального обліку пільговиків. Ці дані розпорошені по інформаційних базах різних міністерств, відомств, муніципалітетів, а більшість – в обліковій базі пільговиків Міністерства соціального захисту України. З точки зору захисту розголошення персональних даних ці інформаційні бази не є загальнодоступними, що ускладнює розрахунки реального відшкодування за перевезення пільговиків. Слід зазначити, що електронні квитки успішно впроваджені на повітряному та залізничному транспорті при наданні послуг пасажиром. Саме тому при впровадженні автоматизованої системи обліку із застосуванням електронного квитка, на наш погляд, доцільно одночасно розробити організаційні заходи та застосування техніко-технологічних засобів для забезпечення інформаційної безпеки корпоративних автоматизованих систем. Згадаймо, що в минулому 2016-му році була здійснена сильна кібератака на веб-портал ПАТ «Укрзалізниця» та деякі інші системи компаній. Починаючи з 12 грудня 2016 року, ПАТ «Укрзалізниця» зазнало декілька цілеспрямованих спроб проникнення в його інформаційні та автоматизовані системи. Зловмисники намагалися отримати максимальний доступ до інформаційних систем, які перебували у виробничих підрозділах філії «Головний інформаційно-обчислювальний центр». Адже ця філія – головний виконавець по забезпеченню роботи зазначених систем підрозділу товариства, робочих місць працівників, веб-сайту компанії та інше. Тоді дії хакерів серйозно негативно вплинули на внутрішній інформаційний портал та офіційний веб-сайт ПАТ «Укрзалізниця». Слід відзначити, що всі сервіси та інформація, що перебували на даному ресурсі, значний час були недоступні для користувачів. Зокрема в іншому питанні значною проблемою стало те, що певний час не працював соціально важливий сервіс сайту залізничної компанії – з продажу електронних проїзних квитків на пасажирські поїзди. З огляду на те, що наближались тоді новорічні свята і зріс попит на квитки, довготривала відмова такого ресурсу призвела б до значних фінансових та іміджевих втрат. Тимчасово не діяли деякі інші сервіси.

Зважаючи на основні завдання, котрі повинна виконувати залізниця, IT-інфраструктура повинна бути саме тим інструментом, що має забезпечити в повному обсязі організацію та підтримку пасажирського та вантажного перевізного процесу. Тому під час протидії зловмисникам були запрошені і працівники Служби безпеки України, кіберполіції, CERT-UA. Саме завдяки високопрофесійним діям причетних співробітників вдалося уникнути значних фінансових та іміджевих втрат на залізничному транспорті. Ці події наочно показали значимість заходів і засобів інформаційної безпеки. За даними [1], провідними фахівцями товариства «Укрзалізниця» всебічно проаналізовані напрямки, технології та методи, за якими здійснюються організаційні, правові та техніко-технологічні заходи, причому враховуються рекомендації Державного центру кіберзахисту та протидії кіберзагрозам. Планується, що протягом 2017 року частково відбудеться перебудова IT-інфраструктури товариства з метою її оптимізації та підвищення контролю за автоматизованими системами і діями користувачів послуг [1]. Ось чому потрібно передбачити кіберзахист автоматизованих систем при впровадженні електронного квитка і на міському транспорті.

Безсумнівно, що при застосуванні електронних квитків місцеві органи повинні взаємодіяти з регіональними транспортними підрозділами. Наприклад, про розширення можливостей електронного квитка говорилося в лютому 2017 року на зустрічі Надзвичайного і повноваженого посла Республіки Польщі в Україні з Головами Львівських облдержадміністрацій та облради. Сторони обговорили стан і перспективи впровадження електронного квитка в потязі Київ–Львів–Перемишль, а також спільну

транскордонну та економічну співпрацю. Нагадаємо, що перший тестовий рейс відбувся 25 грудня 2016 року, а в повному обсязі запустити цей поїзд вдалося всього за місяць завдяки зусиллям депутатів парламентів і місцевих влад обох країн. Він уже користується неабиякою популярністю. А запровадження електронного квитка значно збільшить кількість пасажирів і дасть поштовх для відкриття нового рейсу в цьому напрямку. Окрім цього, під час зустрічі сторони обговорили спільну транскордонну співпрацю та перспективу створення нових проектів. Говорили і про дорожню інфраструктуру та транспортний коридор від Балтики до Чорного моря та інше.

Звичайно впровадження електронних квитків спрямоване і на поліпшення якості пасажирських послуг. Багато наших співвітчизників, буваючи за кордоном, відмічають і захоплюються чистотою і порядком при пасажирських перевезеннях на різних видах транспорту. В цій публікації ми привертаємо увагу до людського фактору на нашому транспорті, що негативно впливає на привабливість і якість пасажирських послуг. Наші співвітчизники часто кажуть, що Україна – європейська держава, тут живуть порядні люди. Але у «попуті» деякі українці виявляються дивовижними істотами. Варто зайти лише до приміської електрички після рейсу, щоб побачити як люди не поважають себе та оточуючих: залишають буквально терикони сміття. Деяким пасажиром подобається виламувати двері, різати обшивку сидінь, розмальовувати стіни, смітити буквально собі під ноги, а потім ще обурюватися: чому так брудно й незатишно? Нагадаємо, що майже 80% пасажирів – пільговики, котрі їздять безкоштовно. І чому вони псують найдешевшу можливість доїхати до роботи чи в гості, лишається загадкою. В меншій мірі це спостерігається в приміських автобусах. В нашій державі метрополітени функціонують в Дніпрі, Києві та Харкові. Тут поведінка пасажирів толерантна, наприклад, в години пік вони біля турнікетів спокійно чекають своєї черги пройти до ескалаторів. Багато турнікетів встановлено і на входах на платформи приміських електропоїздів. Але ті ж пасажирів вважають за можливе ламати їх, бити ногами або просто перестрибувати через них. Ця проблема варварського відношення до рухомого пасажирського складу і причетного обладнання не нова і вимагає щоденного роз'яснення та виховання пасажирів. На жаль, декілька років тому підрозділи служб внутрішніх справ перестали чергувати під час рейсів, а також на вокзалах. Є ще одне питання, що потребує швидкого вирішення для функціонування автоматизованих систем на транспорті при впровадженні електронного квитка. Це перейменування залізничних станцій в рамках декомунізації [15]. Повноваження прийняти рішення на сесіях, щоб перейменувати станції, мають органи місцевого самоврядування за погодженням з Мінінфраструктури, що визначає Закон України «Про географічні назви». Станом на 15 березня 2017 року перейменування потребують 24 роздільні пункти та 4 зупинні пункти з метою виконання вимог відповідно Закону України [15]. Завершення процесу перейменування залізничних станцій та заміни назва в автоматизованих системах ПАТ «Укрзалізниця» дасть можливість надання якісних послуг пасажирам, що користуються електронними квитками. Аналогічні проблеми при перейменуванні вулиць або населених пунктів виникають у водіїв легкового транспорту та автобусів при використанні навігаційних систем GPS.

Висновки. Політика децентралізації владних повноважень внесла істотні корективи та зміни в функціонування транспортних підприємств, що надають послуги пасажирам, в тому числі пільговикам. Тепер встановлено, що правила користування міським електричним транспортом затверджуються відповідним органом місцевого самоврядування. Вони визначають порядок проїзду і оплати, права та обов'язки пасажирів, а також взаємовідносини перевізників і пасажирів під час надання транспортних послуг, враховуючи особливості транспортної інфраструктури та наявності автоматизованої системи обліку оплати проїзду з використанням електронних квитків, що, в свою чергу, дає можливість реального обліку наявних пільговиків. Виходячи зі складної обстановки суспільного життя та чисельних хакерських кібератак, на наш погляд, в разі запровадження автоматизованої системи обліку оплати проїзду, а також електронного квитка в міському транспорті доцільно одночасно розробити організаційні заходи та застосування техніко-технологічних засобів для забезпечення інформаційної безпеки корпоративних автоматизованих систем в містах.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Всеукраїнська транспортна газета «Магістраль» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: magistral-uz.com.ua.
2. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впровадження автоматизованої системи обліку оплати проїзду в міському пасажирському транспорті» / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Відомості Верховної Ради України, 2017. – (Бібліотека офіційних видань).

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Відомості Верховної Ради УРСР, 1984. – 1122 с. – (Бібліотека офіційних видань).
4. Закон України «Про автомобільний транспорт» / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Відомості Верховної Ради України, 2006. – 273 с. – (Бібліотека офіційних видань).
5. Закон України «Про міський електричний транспорт» / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Відомості Верховної Ради України, 2004. – 548 с. – (Бібліотека офіційних видань).
6. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Відомості Верховної Ради України, 1997. – 170 с. – (Бібліотека офіційних видань).
7. Закон України «Про основи соціальної захищеності в Україні» / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Відомості Верховної Ради України, 1991. – 252 с. – (Бібліотека офіційних видань).
8. Закон України «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні» / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Відомості Верховної Ради України, 1991. – 262 с. – (Бібліотека офіційних видань).
9. Закон України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Відомості Верховної Ради України, 1992. – 178 с. – (Бібліотека офіційних видань).
10. Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Відомості Верховної Ради України, 1992. – 519 с. – (Бібліотека офіційних видань).
11. Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Відомості Верховної Ради України, 1993. – 425 с. – (Бібліотека офіційних видань).
12. Закон України «Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ, ветеранів Національної поліції і деяких інших осіб та їх соціальний захист» / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Відомості Верховної Ради України, 1998. – 249 с. – (Бібліотека офіційних видань).
13. Закон України «Про охорону дитинства» / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Відомості Верховної Ради України, 2001. – 142 с. – (Бібліотека офіційних видань).
14. Газета Верховної Ради «Голос України» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: golos.com.ua.
15. Закон України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Відомості Верховної Ради України, 2015. – 219 с. – (Бібліотека офіційних видань).

REFERENCES

1. Ukrainian transport newspaper «Magistral». Available at: magistral-uz.com.ua. (Ukr)
2. Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo vprovadzennia avtomatyzovanoi systemy obliku opłaty proizdu v miskomu pasazhyrskomu transporti». Verhovna Rada Ukrainy. Kyiv. Vidomosti Verhovnoi Rady Ukrainy. 2017. (Ukr)
3. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia. Verhovna Rada Ukrainy. Kyiv. Vidomosti Verhovnoi Rady URSR. 1984. (Ukr)
4. Zakon Ukrainy «Pro avtomobilnyi transport». Verhovna Rada Ukrainy. Kyiv. Vidomosti Verhovnoi Rady Ukrainy. 2006. (Ukr)
5. Zakon Ukrainy «Pro miskyi elektrychnyi transport». Verhovna Rada Ukrainy. Kyiv. Vidomosti Verhovnoi Rady Ukrainy. 2004. (Ukr)
6. Zakon Ukrainy «Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini». Verhovna Rada Ukrainy. Kyiv. Vidomosti Verhovnoi Rady Ukrainy. 1997. (Ukr)
7. Zakon Ukrainy «Pro osnovy sotsialnoi zakhishchenosti v Ukraini». Verhovna Rada Ukrainy. Kyiv. Vidomosti Verhovnoi Rady Ukrainy. 1991. (Ukr)
8. Zakon Ukrainy «Pro rehabilitatsiiu zhertv politychnykh represii na Ukraini». Verhovna Rada Ukrainy. Kyiv. Vidomosti Verhovnoi Rady Ukrainy. 1991. (Ukr)
9. Zakon Ukrainy «Pro status i sotsialnyi zakhyst hromadian yaki postrazhdaly vnaslidok Chornobylskoi katastrofy». Verhovna Rada Ukrainy. Kyiv. Vidomosti Verhovnoi Rady Ukrainy. 1992. (Ukr)
10. Zakon Ukrainy «Pro sotsialnyi i pravovyi zakhyst viiskovosluzhbovtiv ta chleniv yikh simei». Verhovna Rada Ukrainy. Kyiv. Vidomosti Verhovnoi Rady Ukrainy. 1992. (Ukr)
11. Zakon Ukrainy «Pro status veteraniv viiny, harantii yikh sotsialnoho zakhystu». Verhovna Rada Ukrainy. Kyiv. Vidomosti Verhovnoi Rady Ukrainy. 1993. (Ukr)
12. Zakon Ukrainy «Pro status veteraniv viiskovoi sluzhby, veteraniv orhaniv vnutrishnikh sprav, veteraniv Natsionalnoi politsii i deiakykh inshykh osib ta ikh sotsialnyi zakhyst». Verhovna Rada Ukrainy. Kyiv. Vidomosti Verhovnoi Rady Ukrainy. 1998. (Ukr)

13. Zakon Ukrainy «Pro okhoronu dytynstva». Verhovna Rada Ukrainy. Kyiv. Vidomosti Verhovnoi Rady Ukrainy. 2001. (Ukr)
14. Verkhovna Rada's newspaper «Ukraine voice». Available at: golos.com.ua. (Ukr)
15. Zakon Ukrainy «Pro zasudzhennia komunistychnykh ta national-sotsialistychnoho (natsistskoho) totalitarnykh rezhymiv v Ukraini ta zaboronu popahandy ikhnoi symvoliky». Verhovna Rada Ukrainy. Kyiv. Vidomosti Verhovnoi Rady Ukrainy. 2015. (Ukr)

РЕФЕРАТ

Гурнак В.М. Стан і проблеми з використанням електронного квитка при здійсненні пасажирських перевезень різними видами міського та приміського транспорту / В.М. Гурнак, А.В. Петунін, О.Є. Ананченко // Вісник Національного транспортного університету. Серія «Економічні науки». Науково-технічний збірник. – К. : НТУ, 2016. – Вип. 3 (36).

В статті показано, що на ринку транспортного обслуговування населення основні обсяги пасажирських перевезень забезпечують підприємства автомобільного та залізничного транспорту, а в мегаполісах вагоме значення мають електротранспорт та метрополітени.

Об'єкт дослідження – пасажирські перевезення.

Мета дослідження – визначення основних напрямків застосування електронного квитка.

Методи дослідження – фактичний аналіз стану і проблем з використанням електронного квитка.

Законодавством України передбачена підтримка економічної діяльності транспортних підприємств у сфері пасажирських перевезень. Проте дія окремих правових регуляторів, зокрема що передбачають покриття збитків від перевезень пільговиків в повному обсязі, на державному рівні не виконуються. Це питання ще більш ускладнилось при децентралізації та передачі частини владних повноважень місцевим органам.

В статті аналізуються можливості та наслідки законодавчого рішення щодо впровадження автоматизованої системи обліку оплати проїзду в міському пасажирському транспорті з застосуванням електронного квитка. Обґрунтовується необхідність в разі запровадження автоматизованих систем обліку оплати проїзду та електронного квитка одночасної розробки захисту інформаційних корпоративних систем від кібератак хакерів.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ПАСАЖИРИ, ПЕРЕВЕЗЕННЯ, ПІЛЬГОВИКИ, ЯКІСТЬ ПОСЛУГ, АВТОМАТИЗОВАНІ СИСТЕМИ, МІСЬКИЙ ТРАНСПОРТ, КІБЕРЗАХИСТ СИСТЕМ.

ABSTRACT

Gurnak V.M., Petunin A.V., Ananchenko O.Y. State and problems with the implementation of electronic ticket for passenger transport by different types of local and regional transport. Visnyk National Transport University. Series «Economic sciences». Scientific and Technical Collection. – Kyiv: National Transport University, 2016. – Issue 3 (36).

The article shows that the road and rail transport companies are provided the main volumes of passenger transportation at the market of transport services for people, and electric transport and underground have a lot weight in the big cities.

Object of the research is passenger transport.

Purpose of the research is to determine the main directions for use of the electronic ticket.

Methods of research is analysis of the actual conditions and problems with the use of an electronic ticket.

Ukrainian legislation is provided the support of economic activities of transport companies in the travel industry. However, some legal action of regulators, in particular, which would cover the losses from the transportation of beneficiaries in full, are not met at the state level. This issue was complicated even more with the decentralization and transfer of some powers to local authorities.

The article analyzes the opportunities and implications of the legislative decision to implement an automatic accounting system fare in the urban passenger transport using an electronic ticket. The necessity of design the security of information corporate systems against cyber attacks by hackers is argued in the case of enroot the automatic accounting payment systems of travel and e-ticket.

KEY WORDS: PASSENGERS, TRAFFIC, BENEFICIARY, SERVICE QUALITY, AUTOMATIC SYSTEMS, URBAN TRANSPORT, CYBER SECURITY SYSTEMS.

РЕФЕРАТ

Гурнак В.Н. Состояние и проблемы с использованием электронного билета при осуществлении пассажирских перевозок разными видами городского и пригородного транспорта / В.Н. Гурнак, А.В. Петунин, А.Е. Ананченко // Вестник Национального транспортного университета. Серия «Экономические науки». Научно-технический сборник. – К. : НТУ, 2016. – Вып. 3 (36).

В статье показано, что на рынке транспортного обслуживания населения основные объемы пассажирских перевозок обеспечивают предприятия автомобильного и железнодорожного транспорта, а в мегаполисах большой вес имеют электротранспорт и метрополитен.

Объект исследования – пассажирские перевозки.

Цель исследования – определение основных направлений применения электронного билета.

Методы исследования – фактический анализ состояния и проблем с использованием электронного билета.

Законодательством Украины предусмотрена поддержка экономической деятельности транспортных предприятий в сфере пассажирских перевозок. Однако действие некоторых правовых регуляторов, в частности которые предусматривают покрытие убытков от перевозок льготников в полном объеме, на государственном уровне не выполняются. Этот вопрос еще более усложнился при децентрализации и передаче части властных полномочий местным органам.

В статье анализируются возможности и последствия законодательного решения о внедрении автоматизированной системы учёта оплаты проезда в городском пассажирском транспорте с использованием электронного билета. Обосновывается необходимость в случае внедрения автоматизированных систем учёта оплаты проезда и электронного билета одновременной разработки защиты информационных корпоративных систем от кибератак хакеров.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: ПАССАЖИРЫ, ПЕРЕВОЗКИ, ЛЬГОТНИКИ, КАЧЕСТВО УСЛУГ, АВТОМАТИЗИРОВАННЫЕ СИСТЕМЫ, ГОРОДСКОЙ ТРАНСПОРТ, КИБЕРЗАЩИТА СИСТЕМ.

АВТОРИ:

Гурнак Віталій Миколайович, доктор економічних наук, професор, Національний транспортний університет, професор кафедри транспортного права та логістики, e-mail: tpsalkaf@ntu.edu.ua, Україна, 01010, м. Київ, вул. Суворова, 1, к. 439.

Петунін Андрій Володимирович, Національний транспортний університет, старший викладач кафедри транспортного права та логістики, e-mail: tpsalkaf@ntu.edu.ua, Україна, 01010, м. Київ, вул. Суворова, 1, к. 433а.

Ананченко Олексій Євгенович, Національний транспортний університет, аспірант факультету транспортних та інформаційних технологій, Україна, 01010, м. Київ, вул. Суворова, 1.

AUTHOR:

Gurnak Vitalii M., Dr., Professor, National Transport University, Professor of Transport Law and Logistics Department, e-mail: tpsalkaf@ntu.edu.ua, Ukraine, 01010, Kyiv, Suvorova str. 1, of. 439.

Petunin Andrii V., National Transport University, Senior Lecturer of Transport Law and Logistics Department, e-mail: tpsalkaf@ntu.edu.ua, Ukraine, 01010, Kyiv, Suvorova str. 1, of. 433a.

Ananchenko Oleksii Y., National Transport University, graduate student of Transport and Information Technologies faculty, Ukraine, 01010, Kyiv, Suvorova str. 1.

АВТОРЫ:

Гурнак Виталий Николаевич, доктор экономических наук, профессор, Национальный транспортный университет, профессор кафедры транспортного права и логистики, e-mail: tpsalkaf@ntu.edu.ua, Украина, 01010, г. Киев, ул. Суворова, 1, к. 439.

Петунин Андрей Владимирович, Национальный транспортный университет, старший преподаватель кафедры транспортного права и логистики, e-mail: tpsalkaf@ntu.edu.ua, Украина, 01010, г. Киев, ул. Суворова, 1, к. 433а.

Ананченко Алексей Евгеньевич, Национальный транспортный университет, аспирант факультета транспортных и информационных технологий, Украина, 01010, г. Киев, ул. Суворова, 1.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Яновська Вікторія Петрівна, доктор економічних наук, професор, Державний економіко-технологічний університет транспорту, завідувач кафедри економіки та підприємництва, Київ, Україна.

Воркут Тетяна Анатоліївна, доктор технічних наук, професор, Національний транспортний університет, завідувач кафедри транспортного права та логістики, Київ, Україна.

REVIEWER:

Yanovska Viktoriia P., Dr. (Economics), Professor, State Economic and Technological University of Transport, Head of Economics and Entrepreneurship Department, Kyiv, Ukraine.

Vorkut Tetiana A., Dr. (Engineering), Professor, National Transport University, Head of Transport Law and Logistics Department, Kyiv, Ukraine.

UDC 658.5
УДК 658.5

BUSINESS ACTIVITY IN THE CONDITIONS OF NONLINEAR DYNAMIC FOR SOCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT OF SOCIETY

Danchuk V.D., Dr.Sc. (phys.-math.), National Transport University, Kyiv, Ukraine

Kozak L.S., Ph.D., (economic), National Transport University, Kyiv, Ukraine

Danchuk M.V., (economic), National Transport University, Kyiv, Ukraine

ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ НЕЛІНІЙНОЇ ДИНАМІКИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Данчук В.Д., доктор фізико-математичних наук, Національний транспортний університет, Київ, Україна

Козак Л.С., кандидат економічних наук, Національний транспортний університет, Київ, Україна

Данчук М.В., кандидат економічних наук, Національний транспортний університет, Київ, Україна

ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В УСЛОВИЯХ НЕЛИНЕЙНОЙ ДИНАМИКИ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ ОБЩЕСТВА

Данчук В.Д., доктор физико-математических наук, Национальный транспортный университет, Киев, Украина

Козак Л.С., кандидат экономических наук, Национальный транспортный университет, Киев, Украина

Данчук М.В., кандидат экономических наук, Национальный транспортный университет, Киев, Украина

Problem setting. Business activity in the modern world and in our country has to be carry out under conditions of systemic, constantly growing uncertainty and variability of social and economic environment due to current features of scientific and technological development and globalization of economic business. It increases the importance of the efficient management of business financial and economic activity. It requires theoretical analysis of world's social and economic mechanisms and demands for the developing of new approaches for business organization.

Recent research and publication analysis. In general, the development of the theory of business and economic theory is mainly related to the evolution of exchange, production and distribution of goods and services, and to the level of science and technology development.

The development of contemporary economic and business concept was closely related to the progress of neoclassical natural history at the late 19th - mid 20th centuries. This time was *highlighted* by the revolutionary changes in physics (such as atomic structure theory, stochastic theory of Brownian motion, quantum mechanics and relativistic quantum mechanics), cosmology (the concept of dynamic Universe), biology (genetics), and the birth of cybernetics [1]. Results of studies of the stochastic motion of molecules in gases and investigation of elementary particles promoted the development and wide recognition of probabilistic determinism concept. The concept became an impetus for the further progress of neoclassical economic theory and also for the formation and development of Keynesianism and its various modifications. At this time idea that the economic system includes random (stochastic) processes which are not strictly determinated became widely accepted. These processes lead to instability, uncertainty and unpredictability of the global market and the entire economy.

Schumpeter's studies (see, for instance, [2]) made great impact on the development of the neoclassical theory of entrepreneurship in the 20th century. J. Schumpeter was the first one who put the entrepreneur in the center of the economic development, highlighting innovation as the main feature of business. He emphasized that companies are operating in the conditions of spontaneous and unpredictable changes in the business environment. The companies must to adapt new situations on the market and they

have to do it in their own way. It ultimately results in getting advantages only for some companies in the business competition. Because of that, J. Schumpeter viewing the business as an activity which involves a conscious disturbances in the economic environment to obtain a competitive advantage and, consequently, to get high profit. Innovation is a source of competitive advantage, since innovation creates the novel combination of different industrial and market mechanisms which often already present on the market.

Marshall developed similar ideas related to the business activity. He postulated that novel methods of the reproduction management and the use of innovative technologies create the new combination of production factors. In according with that, new and improved combination of factors are selected by objective analysis based on factor's competitiveness and viability potential [3].

It's worth to mention the studies performed by Knight F, who developed the theory of the risk, unmeasured uncertainty and also described the relationship between the risk and the profit in business [4]. He first linked unmeasured uncertainty to the risk of stochastic changes in the economy.

Despite the revolutionary discoveries in natural science in the XX century, the majority of studies of macro-, microeconomics and entrepreneurship contain methodological flaws. Economic systems in these studies are considered to be isolated and economic process stays in equilibrium with stochastic slow (i.e. linear) variability [5]. Such approach was often used to create a self-sustaining model describing development of economic processes. These findings consider the business process as closed microsystem acting in the conditions of risk. The further development of the business theory was induced by changes in the economic paradigm and by nonlinear, nonequilibrium (synergistic) processes in the economic theory (see for instance [5] – [9]).

This stage of the business theory began mainly in the last third of the 20th century. It was established by the studies of Drucker P., Gibb A., Kohl A., Pinchot G. and the other scientists (see, for instance, [10]. Research at that time was primarily focused on the mutual interaction of the entrepreneur and his business environment. Entrepreneur's environment includes elements of both micro- and macro-environment of business process which is interactive, nonlinear, and nonequilibrium. It's also important to emphasize works ([1], [10] – [12]) which described the development of the business theory within the synergistic (nonlinear) theory.

The research objective of this study is to identify the major determinants of nonlinear economic development within the framework of system analysis. Study will provide theoretical justification of these factors and investigate influence of the factors on the modern entrepreneurship activity.

Key research findings. We recognize the important effect of the stochastic component on the dynamics of natural, social, economic, scientific, technical and technological processes. However, we believe that the main hallmark of modern civilization development is its non-linear and unbalanced behaviour. It should be noted, that so far there is no comprehensive analysis of the impact of non-linear dynamic factors on the behaviour and properties of modern entrepreneurship in the literature.

We will conduct this analysis under settings of universal evolutionism as the main paradigm in the modern post neoclassical science [13].

We will perform this analysis in the frameworks of the theory of the dynamics of complex systems. First, we will analyze the basic properties of non-linear systems of any nature under their development, interaction and exchange between matter, energy and information [5], [14]. It should be outlined, that the process of social reproduction associated with the interaction of goods, money, work, managing information and other economic components can be considered as the economic counterpart of this system [15]. Economical subjects are present in the hidden form in all three components at this level, namely: they offer their assets on the market (it is financial component), they carry out the labor activity (energy component) and they control the process of reproduction (information component) [15].

From the most general point of view, the system is non-linear if its responsiveness to changes in the internal or the external environment is not adequate to the magnitude of these changes. This may lead to the implementation of fast, even intermittent processes in the evolution of such system. A critical determinant for the development of a certain system is its openness, since according to the Clausius's inequality the most probable state (i.e. state of equilibrium) for a closed system is the chaotic state with the maximum of entropy [16]. Thus, the non-linear nature of the open dynamic systems suggests the presence of strong interaction between internal and external components of the system and also the presence of complex, non-linear positive and negative relationships between them. This, in turn, leads to the developing of such key features of non-linear system as dependence of system parameters (environment) on the magnitude of the disturbance, and the formation of unstable local equilibrium states and non-equilibrium processes during the

system transition from one steady state to another. Another feature of non-linear system is that if the system will be forced off the local unstable equilibrium, the increase in the amplitude of this shift is non-linearly depends on the value of perturbation. Progressive increase in the amplitude of system shift far from equilibrium state can lead to the entire destruction of the system. Therefore having a non-linear upper limit of amplitude perturbations is a key mechanism preserving of sustain system development under conditions of the limited energy resources. The limit can be achieved through openness of the system by introducing of negative changes in the entropy outside of system. These changes will lead to generation of the global stable system and will be accompanied by formation of set of inner system's functional structures [15]. The formation of functional structures will be determined by system's self-organization, i.e. due to synergistic effects.

The presence of bifurcation is one of the most important features of non-linear system. Bifurcation is a discrete set of potential alternative ways of developing a system that determines its irreversible evolution. The highest sensitivity of system behaviour to external or internal disturbances is observed in the bifurcation points.

To analyze the modern business, it is important to outline that the main factors that determine, in our view, remarkable non-linear dynamic behaviour of social and economic development of society at the end of XX - beginning XXI century are the following:

- accelerated scientific and technological development;
- formation of information society;
- globalization of social and economic processes.

In fact, accelerated scientific and technological development led to appearance and formation of science-derived technologies (i.e. technologies based on a combination of theoretical basic science and advanced technological knowledge) at the end of the XX century and at the beginning of the XXI century. There are two relatively independent directions in this process: 1) technologies aimed to transform the nature (including high-tech technologies, informational component) and 2) technologies focused on manipulation and management of individual and collective conscious (high-hume technologies - information component) [13], [17]. Combination of these components created a unified system and this system now in turn integrates other technologies. This mechanism become the most important determinant contributing into scientific and technological development.

Increased amount of retired knowledge documents is a most evident sign of accelerated scientific and technological development. The time period for the knowledge to be searched and requested by subjects is constantly decreasing and the retired knowledge is quickly replaced by new one. It results in the reducing of knowledge "life cycle", i.e. decreasing the period from knowledge inception to practical usage. This, in turn, speed up the process of changing the generations of technology based on the appearance of the new generation of relevant knowledge. For example, "life cycle" of technology was 4-5 years and sometimes 7-10 years in the industrial era. Currently, the key specifications of superpowerfull integrated circuits in microelectronic, a key area of economic development, undergo two-fold improvement annually with a 30% reduction in costs and prices [18], [19].

Another important outcome of accelerated scientific and technological development is the creation of significant amount of new factors of production (and their combinations) which based on an entirely novel knowledge. These factors are also become increasingly involved into economic circulation. Thus, nanotechnology, information and telecommunication industry are all based on science-derived technologies and they formed the backbone of the modern hi-techs during the past two decades. The revolutionary discoveries in physics, biology, and cybernetics led to the development of these technologies and have created a number of innovative jobs: molecular and genetic engineering, cell medicine, web-technology and web-design managment, etc. Indeed, innovations in the industry have to be based on the novel or significantly updated knowledge to better understand and explore the natural resources. Therefore, new industrial technologies are usually more productive compared to previous ones. Thus, the productivity of industry is increasing from generation to generation and it mediates the proper increase in the productivity of labor [18].

The analysis shows that the following major determinants lead to the appearance of extremely rapid and unbalanced, bifurcational changes in all aspects of social and economic development, including entrepreneurial activities: new technologies of production and management, new basic types of products and novel consumer and social standards with reduced life cycle. These changes also resulted to tight competition between subjects of business on micro- and to macro levels.

The current status of the world economy is characterized by changes in the structure and power of the factors that determine the level of competitiveness. In particular, there is a tendency to reduce opportunities for elevated volume of production. It includes increasing employment and involvement of larger amount of natural resources in the production. It also includes the change in the meaning of price competition and the impact of price and currency on the production [20] (Nechepurenko, 2001). Labor productivity, level of employee's skills and innovative technologies are become important determinants of the production.

Innovation is a well-recognized hallmark of the current state of social and economic activities. According to the definition of Schumpeter (made at the first half of the XX century [2], innovation is derived from combination of different existing production determinants and market factors. Unlike to that, the modern innovative technologies are primarily built on new fundamental theoretical and technological knowledge. Countries that use the latest technology are world leaders and according to various sources, scientific and technological development in these countries contribute of between 60 to 85% to gross domestic product (GDP) [20]. These technologies are: biotechnology, aerospace, nanotechnology, new materials and molecular optoelectronics, artificial intelligence, microsystem mechanics, photonics, software and simulation systems, personnel management and so on. The majority of experts defined the state of innovation in Ukraine as a crisis and such one does not correspond to the current level of innovation in highly developed countries. For instance, according to State Statistics Service of Ukraine only 17.3% of industrial enterprises implemented innovations in 2015 [21]. It probably determines the low competitiveness of Ukraine on the global market. According to the report of the World Forum Global Competitiveness in 2008-2009, Ukraine was 72nd among 134 countries [22]. Containment of innovative development in Ukraine is associated with the lack of financial resources, the decline in the demand for scientific and industrial products from the governmental and business authorities, the decreased quality of scientific personnel and reduced technological base of research [22].

Formation of information society in the modern world additionally contributes to the extremely high rate and the unbalanced development of social and economic processes. There is a controversy in the literature related to the definition of this term [23] – [27]. In the current study, we use term "information society" as the theoretical concept of post-industrial society development in which information and knowledge are produced in a unified information process. Main features of theoretical information society are [25]:

- The widespread increase in the role of information and knowledge in the life of society;
- The increased role of information technology in social and economic relations;
- Increase in the number of people employed in information technology field, communications and generation of information products and services and increase their contribution into country's GDP;
- Formation of information business culture [24] aimed to make a profit (surplus in value of information) from the production and distribution of information products and Internet-related technologies in all sectors of society;
- The creation of a global information environment that provides efficient interaction between people and their access to global information resources and meet their needs for information products and services.

It is widely accepted [25] that creation, distribution, use, analysis and manipulation of information are the major part of the economic, political and cultural activities of information society. Economy of Knowledge (or Information Economy) reflects such an economic activity, since the welfare of society is created through the exploration of knowledge or via understanding of nature of things and processes. The meaning of work itself is undergo the essential transformation because of that. Work overcomes to be just the utilitarian labor and become the creative activity with reduced motivation by financial factors [26].

Business activity is also acquiring new forms due to novel trends in the economy. First, we should note that there is combination of profit-focused and creativity-driven principles in the business under current conditions [1] unlike to industrial society, when this unity was lost. The creation and further development of the Internet is one of the most prominent features of modern innovative activities which were developed due to advances of information technologies. Technologies and formats for data transmission over the Internet have created the unique environment for the exchange of commercial information, conducting various types of electronic business (Internet-shops, after sale Internet services, on-line information services, mobile payments, etc. [28]. Most importantly, the formation of a global information environment highly accelerated globalization of all components of social and economic development of civilization, including its penultimate component - economic globalization.

Economic globalization is a complex and multifaceted process of a natural qualitative transformation of the world economy involving individual small businesses and also nation-wide economies. This transition based on the integration of production and the accelerating of the synergy process due to exceptional growth and enhancement of the international movement of goods, services, capital, human resources, extensive development of new information technologies, global telecommunication networks, standardization, legislation, etc. [29]. Globalization was induced by extensive scientific and technological development of society and nowadays globalization determines the formation and development of an open society, including formation of open economic systems from the micro- to the macro- levels. Globalization results in the novel configuration of the world economy. Multinational corporations, international organizations (IMF, World Bank, ILO, and WTO) and other now become the predominant players in the global economic process. Globalization enhanced the mutual interference and dependence of the world economy as well as the formation of strong, complex, and non-linear positive (or negative) direct and feedback mechanisms between economic systems and subsystems. Factors that could not significantly affect certain processes in the past, now getting more power because of mutual interference of world economies. Therefore, there is increase in the number of factors affecting the behavior of economic entities and their sensitivity to the internal and external disturbances of any nature. It raises the possibility of process development through multiple scenarios. For example, Korean TV channel reported falsified information in April 2003 that Bill Gates was killed referring to an alleged site of CNN. Such information would not have any serious effect on the market in the absence of globalization. However, this information was immediately shared via informational network in a modern globalized world and South Korean stock market dropped down for 1.5 percent. A total loss from this "joke" in according to experts was more than 3 billion US dollars [30].

Thus, as we stated above, current trends of scientific and technological development, information society and globalization cause the non-linear dynamical, open and unbalanced behaviour of social and economic processes in the world. It was postulated by the theory of the dynamics of complex systems [5] that under evolution of non-linear system, the non-linear feedback mechanism may induce self-influence and self-enhancement (or self-suppression depending on the nature of these relationships) of processes in such systems (environments). These non-linear positive (or negative) feedbacks are not necessary involved in the energy exchange but they are selective and they could determine configuration of process. If such non-linear feedbacks are organized topologically, their synergistic effect leads to a significant enhancement (or weakening) of the resulting process.

To our opinion, the dialectic of the current level of the evolution of civilization suggests that the non-linear dynamic behaviour of social and economic environment in the world would yield to two major outcomes. On the one hand, the mutual synergistic effect of scientific and technological development and formation of information society and globalization leads to a very sharp progress of all components of social and economic development, including enhancement of the science and technology itself, raising of globalization and developing of information society.

On the other hand, such synergy causes an extremely high level of volatility and unpredictability of the financial and economic markets, unexpected jumps, unexplained changes in economic trends, and sudden falls of production, severe financial and economic crisis. This ultimately induces a sharp increase in uncertainty, variability and unstable behavior of the market environment and increase in risk of entrepreneurship. Moreover, bifurcation behavior of modern economy implies [17] that the financial and economic activity of any enterprise has to be performed under conditions of the inevitable uncertainty and risk. This indicates the increased role and importance of business in the current economic conditions and justifies the raise in responsibility of business personnel for their performance.

Thus, the results of our research demonstrate that the concept of dying business functions under current conditions of the scientific and technological development is not correct. However, several economists support this idea. For example, Schumpeter believes that the trends of scientific and technological development formed in the 40-ies of XX century are still the same (Schumpeter, 2007). He considers the further economy development via two opposite scenarios. First, methods of production and goods themselves reach the highest level of perfection and needs of humanity are fully met. It eliminates the motivation for further technological improvements, and also the most of technological improvements become impossible because of the exhaustion of technological opportunities. As a result of the entrepreneurial activity dies. The second scenario (according to [2]) assumes that further industrial development will be governed by a team of highly qualified professionals. These subjects will create goods which required to work in highly predictable manner resulted of precise calculations. Schumpeter is one of

the founders of the economic theory of evolutionism [1]. Nevertheless, to our opinion, the limitation of his approach is that the process of evolution based on relatively slow (linear) changes and these changes take place in the closed systems.

Conclusion and recommendations for further research. Thus, our analysis demonstrated that non-linear, non-equilibrium and bifurcation nature of the micro- and macroeconomic processes in modern globalized (open) world leads to the manifestation of two trends. On the one hand, mutual resonance processes of scientific and technological progress and formation of information society and globalization is responsible for very sharp progress of all components of social and economic development, including accelerating of the processes of the science and technology itself, raising of globalization and developing of information society. On the other hand, this response causes a manifestation of extremely high sensitivity, volatility and unpredictability of the financial and economic markets, unexpected jumps, and sudden falls of production, severe financial and economic crisis. Such a sharp increase in uncertainty, unpredictability and variability of the business environment leads to formation of novel meaning and new content of the entrepreneurship in the present time.

This, in turn, causes the emergent need for developing a fundamentally new approaches, methods and models to describe the business activities and to meet the current level of social and economic development of society.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Колесникова Л. Предпринимательство: от "максимизации прибыли" к синергии социально-экономических систем/ Л. Колесникова // Вопросы экономики. – 2001. – №10. – С. 40 –54.
2. Шумпетер И. Теория экономического развития/ И.Шумпетер. – М.: Директ-Медиа. – 2007. – 400 с.
3. Савченко В.Е. Современное предпринимательство (экономические и организационные основы, проблемы формирования и регулирования). М.: ОАО «Изд-во «Экономика», 1997. 356с.
4. Найт Ф. Х. Риск, неопределенность и прибыль / Ф. Х. Найт; пер.с англ. –М.: Дело. – 2003. – 360 с.
5. Малинецкий Г.Г. Современные проблемы нелинейной динамики/ Г.Г. Малинецкий, А.Б. Потапов. – М.: Эдиториал УРСС, 2008. – 326 с.
6. Хакен Г. Тайны природы. Синергетика: Наука о взаимодействии/ Г.Хакен. – М.: Ижевск, 2003. – 320с.
7. Пригожин И. Порядок из хаоса. Новый диалог человека с природой/ И. Пригожин, И. Стенгерс. – М.: Эдиториал УРСС, 2001. – 486с.
8. Занг В.-Б. Синергетическая экономика: Время и перемены в нелинейной экономической теории/ В.-Б. Занг. – М.: Мир, 1999. – 348с.
9. Милованов В.П. Неравновесные социально-экономические системы: синергетика и самоорганизация/ В.П. Милованов. – М.: Эдиториал УРСС, 2001.- 264с.
10. Рассказова Н.В. Концептуальные проблемы теории предпринимательства и смена экономической парадигмы/ Н.В. Рассказова// Известия ПГПУ. – 2008. - №7 (11). – С. 65 – 69.
11. Stewart J. Bringing about organization change – a frame work / J. Stewart// J. of European Industrial Training. – 1989. – № 13. – Р. 6 –13.
12. ПолUTOва М.А. Генезис представлений зарубежных исследователей о сущности и характерных признаках феномена «предпринимательство»/ ПолUTOва М.А. // Вестник ЗабГУ. – 2013. - №1 (92). – С. 63 – 74.
13. Кондратенко С.В. Особливості філософської інтерпретації наукоємності у постнекласиці/ С.В. Кондратенко // Філософія науки: традиції та інновації. – 2009 . – №1. – С. 108 –115.
14. Анищенко В. С. Знакомство с нелинейной динамикой. Лекции Соросовского профессора / В. С. Анищенко. – [3-е изд., перераб. и доп.]. – М.: Эдиториал УРСС, 2008. – 224 с.
15. Мясников А.А. Предпосылки возникновения синергетических эффектов в экономике/ А.А. Мясников// Экономические науки. –2008. –№8 (45). – С. 101 –104.
16. Ландау Л.Д. Теоретическая физика. Статистическая физика. Часть 1/ Л.Д. Ландау, Е. М.Лифшиц. – [3-е изд., испр.]. – М.: Наука. – 1976. – 584 с.
17. Бриллинг М.Г. Влияние современных изменений на характер предпринимательских организаций / Матвей Григорьевич Бриллинг// Управление риском. – 2006. – №2. – С. 2–9.

18. Галиця І.О. Інноваційні механізми підвищення конкурентоспроможності в умовах економічної нестабільності (науково-аналітична записка) / Галиця І. О. – К.: – К.: ДУ "ІЕП НАНУ". – 2007. – 11с.
19. Мельник Л.Г. Фундаментальные основы развития / Л.Г. Мельник. – Сумы: Университетская книга, 2003. – 288 с.
20. Нечепуренко В.Н. Особенности управления научно-техническим прогрессом в условиях трансформации экономики Украины/ В.Н. Нечепуренко, С.В. Леонов // Вісник Української академії банківської справи. – 2001. – №2 (11). – С.1–6.
21. Костюк Т.П. Мотивація інноваційної діяльності в сучасних умовах господарювання / Т.П. Костюк // Вісник ЖДТУ. – Серія «Економічні науки». – 2010. – №1 (51). – С. 175 – 178.
22. Наука, технології та інновації/ Державна служба статистики України. Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua .
23. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования/ Д. Белл; пер. с англ. п/р В.Л.Иноземцева. – М.: Академия, 1999. – 786 с.
24. Кастельс М. Інформаційне суспільство та держава добробуту фінська модель/ Мануель Кастельс, Пекка Хіманен. – К.: вид."Ваклер", 2006. – 232 с.
25. Інформаційне суспільство. – Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: UK – [Wikipedia.org. /wiki/](http://Wikipedia.org/wiki/).
26. Уэбстер Ф. Теории информационного общества / Фрэнк Уэбстер; пер. с англ. п/р Е. Л. Варгановой. – М.: Аспект пресс, 2004. – 400с.
27. Лайон Д. Інформаційне суспільство: проблеми та ілюзії/ Давід Лайон// Сучасна зарубіжна соціальна філософія. Хрестоматія. – Упоряд. Віталій Лях. – К.: Либідь, 1996. – С. 362–380.
28. Тоффлер Е. Нова парадигма влади. Знання, багатство й сила /Елвін Тоффлер; перекл. з англ. Н. Бордукової. – Харків: Акта, 2003. – 688 с.
29. Хисамутдинов И. А. Основы экономики и теории рынка/ И.А. Хисамутдинов. – М.: Изд-во УГНТУ, 2008. – 734 с.
30. Жарт, який коштував три мільярди доларів// Урядовий кур'єр. – 2003, 16.04. – №71. – С.14.

REFERENCES

1. Kolesnikova L. Predprinimatel'stvo: ot "maksimizatsii pribyli" k sinergii socialno-ekonomicheskikh system/ L. Kolesnikova // Voprosy economic. – 2001. – №10. – P. 40 –54. (Rus)
2. Schumpeter J. Theory of economic development/ J.Schumpeter . – М.: Direct.-Media. – 2007. – 400 p. (Rus)
3. Savchenko V.Ye. Modern business (economic and organizational basis, problems of formation and regulation)/ V.Ye. Savchenko. – М.:ОАО «Изд-во «Ekonjmika», 1997. 356s. (Rus)
4. Knight F.H. Risk, Uncertainty and Profit / F.H. Knight; per. s angl. – М.: Delo. – 2003. – 360 p. (Rus)
5. Malinetskii G.G. Modern Problems of Nonlinear Dynamics/ G.G. Malinetskii, A.B. Potapov – М.: Editorial URSS, 2008. – 326 p. (Rus)
6. Haken G. Secrets of Nature. Synergetics: The Science of interaction / G.Haken. – М.: Izhevsk, 2003. – 320с. (Rus)
7. Prigogine I. Order out of chaos. The new dialogue between man and nature / I. Prigogine and I. Stengers. – М.: Editorial URSS, 2001. – 486p. (Rus)
8. Zhang V.– B. The synergetic economics: Time and changes in the economic theory of nonlinear / V.–B. Zang. – М.: Mir, 1999. – 348p. (Rus)
9. Milovanov V.P. Nonequilibrium socio-economic systems: synergy and self-organization / V.P. Milovanov. – М.: Editorial URSS, 2001.- 264 p. (Rus)
10. Rasskazova N.V. Conceptual problems of the theory of entrepreneurship and economic paradigm shift / N.V. Rasskazova // Izvestiia PGPU. – 2008. - №7 (11). – P. 65 – 69. (Rus)
11. Stewart J. Bringing about organization change – a frame work / J. Stewart// J. of European Industrial Training. – 1989. – № 13. – P. 6 –13.
12. Polutova M.A. The genesis of representations of foreign researchers about the nature and characteristic features of the phenomenon of "entrepreneurship" / Polutova M.A. //Vestnik ZabGU. – 2013. - №1 (92). – P. 63 – 74. (Rus)

13. Kondratenko S.V. Features philosophical interpretation in knowledge-intensive postneklasytsi / S.V. Kondratenko // Philosophy of science, tradition and innovation. – 2009. – №1. – P. 108–115.
14. Anischenko V.S. Introduction to nonlinear dynamics. Soros Professor Lectures / V.S. Anischenko. – [3rd ed., Revised. and add.]. – M.: Editorial URSS, 2008. – 224 p. (Rus)
15. Myasnikov A.A. Background of synergy effects in the economy / A.A. Myasnikov // Ekonomicheskije nauki. – 2008. – №8 (45). – P. 101–104. (Rus)
16. Landau L.D. Theoretical physics. Statistical physics. Part 1 / L.D. Landau, E. M. Lifschits. – [3rd ed.]. – M.: Nauka. – 1976. – 584 p. (Rus)
17. Brilling M.G. Impact of recent changes in the nature of business organizations / Matthew G. Brilling // Risk management. – 2006. – №2. – P. 2–9. (Rus)
18. Halytsia I.O. Innovative mechanisms to improve competitiveness in times of economic instability (scientific and analytical note) / I.O. Halytsia. – K.: DU "IEP NANU". – 2007. – 11p. (Ukr)
19. Melnik L.G. Fundamentals of Development / L.G. Melnik. – Sumy: Universitetskaya kniga, 2003. – 288 c. (Rus)
20. Nechepurenko V.N. Features of management of scientific and technical progress in the transformation of the economy of Ukraine / V.N. Nechepurenko, S.V. Leonov // Visnyk Ukrayinskoyi akademii bankivskoyi spravy. – 2001. – №2 (11). – P.1–6. (Rus)
21. Kostiuk T.P. Motivation innovation in the contemporary economy / T.P. Kostyuk // Visnyk ZhDTU. – Seriya "Ekonomichni nauki". – 2010. – №1 (51). – C. 175–178. (Ukr)
22. Science, technology and innovation/ State Statistics Service of Ukraine. – Access: www.ukrstat.gov.ua. (Ukr)
23. Bell D. The coming post-industrial society. Experience in social forecasting / D. Bell; transl. from English. by edit. V.L.Inozemtseva. – M.: Academy, 1999. – 786 p. (Rus)
24. Castells M. Information Society and the Finnish welfare state model / Manuel Castells, Pekka Himanen. – K.: ed. "Vakler", 2006. – 232 p. (Rus)
25. Information Society. – Wikipedia [electronic resource]. – Access: UK – Wikipedia.org/wiki/. (Ukr)
26. Webster F. Theories of the Information Society / Frank Webster; transl. from English. by edit. E.L. Vartanova. – M.: Aspekt Press, 2004. – 400p. (Rus)
27. Lyon D. Information Society: Issues and Illusions / David Lyon // Modern foreign social philosophy. Reader. – compiled. Vitaly Lyakhov. – K.: Lybid, 1996. – P. 362–380. (Rus)
28. Toffler A. New paradigm of power. Knowledge, wealth and power / Alvin Toffler; Trans. from English. N. Bordukova. – Kharkiv Acta, 2003. – 688 p. (Ukr)
29. Hisamutdinov I.A. Fundamentals of economics and market theory / I.A. Hisamutdinov. – M.: Izd-vo UGNTU, 2008. – 734 p. (Rus)
30. Joke, which cost three billion dollars // Governmental Courier. – 2003, 16.04. – №71. – P.14. (Ukr)

ABSTRACT

Danchuk V.D., Kozak L.S., Danchuk M.V. Business activity in the conditions of nonlinear dynamic for social and economic development of society. Visnyk National Transport University. Series «Economic sciences». Scientific and Technical Collection. – Kyiv: National Transport University, 2016. – Issue 3 (36).

In paper the main factors, properties and trends of nonlinear dynamic of the social and economic development are identified and theoretically proved, and their impact on the business in the present conditions of economic processes are analyzed.

The object of study – the social and economic development processes of society.

Purpose – definition of the main factors, properties and trends of the nonlinear development of society and their impact on the business in the present conditions of economic processes on the base of systematic analysis.

Research methods – nonlinear dynamics methods of complex systems analysis.

The main determinants, properties and trends of non-linear nature of the economy development are identified and theoretically proven under the settings of the system analysis. These factors are derived from the synergistic interaction between a process of accelerating of scientific and technological development, and globalization of all components of the social and economic development. A sharp increase in the level of uncertainty and risk, volatility and unstable behavior of the market environment establish the increased role

of business in the modern economy. This concept was theoretically justified on the basis of the research. The proposed approach will further extend the understanding of the content, concept and function of business activity under conditions of non-linear dynamic nature of economic processes.

KEYWORDS: BUSINESS ACTIVITY, SYSTEM ANALYSIS, NONLINEAR DYNAMICS, SCIENTIFIC AND TECHNOLOGICAL PROGRESS, THE INFORMATION SOCIETY, GLOBALIZATION.

РЕФЕРАТ

Данчук В.Д. Підприємницька діяльність в умовах нелінійної динаміки соціально-економічного розвитку суспільства/ В.Д. Данчук, Л.С.Козак, М.В.Данчук // Вісник Національного транспортного університету. Серія «Економічні науки». Науково-технічний збірник. – К. : НТУ, 2016. – Вип. 3 (36).

В роботі виявлені та теоретично обґрунтовані основні чинники, властивості та тенденції нелінійно динамічного характеру соціально-економічного розвитку суспільства та проаналізовано їх вплив на підприємницьку діяльність в сучасних умовах перебігу економічних процесів.

Об'єкт дослідження – соціально-економічні процеси розвитку суспільства.

Мета роботи – на основі системного аналізу виявлення основних чинників, властивостей та тенденцій нелінійного характеру розвитку суспільства та їх впливу на підприємницьку діяльність в сучасних умовах перебігу економічних процесів.

Методи дослідження – методи аналізу нелінійної динаміки складних систем.

В рамках системного аналізу виявлені та теоретично обґрунтовані основні чинники, властивості та тенденції нелінійно динамічного характеру розвитку економіки, що пов'язані із проявом та резонансною взаємодією між собою процесів прискорення науково-технічного прогресу, повсюдної інформатизації, глобалізації всіх компонентів соціально-економічного розвитку суспільства. На підставі проведених досліджень теоретично обґрунтовано підвищення ролі підприємницької діяльності в сучасних умовах функціонування економіки, яка характеризується різким збільшенням рівня невизначеності та ризику, мінливості та нестійкості поведінки ринкового середовища. Використання запропонованих підходів дозволить у подальшому розвинути уявлення про зміст, концепцію, функції підприємницької діяльності в умовах нелінійно динамічного характеру перебігу економічних процесів.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ, НЕЛІНІЙНА ДИНАМІКА, НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ПРОГРЕС, ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО, ГЛОБАЛІЗАЦІЯ.

РЕФЕРАТ

Данчук В.Д. Предпринимательская деятельность в условиях нелинейного характера социально-экономического развития общества / В.Д. Данчук, Л.С. Козак, М.В. Данчук // Вестник Национального транспортного университета. Серия «Экономические науки». Научно-технический сборник. – К. : НТУ, 2016. – Вып. 3 (36).

В работе выявлены и теоретически обоснованы основные факторы, свойства и тенденции нелинейно динамического характера социально-экономического развития общества и проанализировано их влияние на предпринимательскую деятельность в современных условиях протекания экономических процессов.

Объект исследования – социально-экономические процессы развития общества.

Цель работы – на основе системного анализа определение основных факторов, свойств и тенденций нелинейного характера развития общества и их влияния на предпринимательскую деятельность в современных условиях протекания экономических процессов.

Методы исследования – методы анализа нелинейной динамики сложных систем.

В рамках системного анализа выявлены и теоретически обоснованы основные факторы, свойства и тенденции нелинейно динамического характера развития экономики, обусловленных проявлением и резонансным взаимодействием между собой процессов ускорения научно-технического прогресса, повсеместной информатизации, глобализации всех компонентов социально-экономического развития общества. На основании проведенных исследований теоретически обосновано повышение роли предпринимательской деятельности в современных условиях функционирования экономики, которая характеризуется резким увеличением уровня неопределенности и риска, изменчивости и неустойчивости поведения рыночной среды. Использование предложенных подходов позволит в дальнейшем развить представление о

содержании, концепции, функциях предпринимательской деятельности в условиях нелинейно динамического характера протекания экономических процессов.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ, НЕЛИНЕЙНАЯ ДИНАМИКА, НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКИЙ ПРОГРЕСС, ИНФОРМАЦИОННОЕ ОБЩЕСТВО, ГЛОБАЛИЗАЦИЯ.

AUTHORS:

Danchuk V.D., Dr.Sc. (phys.-math.), National Transport University, the Dean of the faculty of transport and information technologies, e-mail: vdanchuk@ukr.net, tel. +380442849441, Ukraine, 01010, Kyiv, Suvorova str. 1, ELC, of. 211.

Kozak L.S., Ph.D. (economist), National Transport University, Head of economic department, e-mail: lskozak1@gmail.com, tel. +380442803016, Ukraine, 01010, Kyiv, Suvorova str. 1, of. 313.

Danchuk M.V., National Transport University, assistant of the economic department, e-mail: mashadanchuk@mail.ru, tel. +380442803016, Ukraine, 01010, Kyiv, Suvorova str. 1, of. 313.

АВТОРИ:

Данчук В.Д., доктор фізико-математичних наук, професор, Національний транспортний університет, декан факультету транспортних та інформаційних технологій, e-mail: vdanchuk@ukr.net, тел. +380442849441, Україна, 01010, м. Київ, вул. Суворова 1, УБК, к. 211.

Козак Л.С., кандидат економічних наук, професор, Національний транспортний університет, завідувач кафедри економіки, e-mail: lskozak1@gmail.com, тел. +380442803016, Україна, 01010, м.Київ, вул. Суворова 1, к. 313.

Данчук М.В., Національний транспортний університет, асистент кафедри економіки, e-mail: mashadanchuk@mail.ru, тел. +380442803016, Україна, 01010, м. Київ, вул. Суворова 1, к. 313.

АВТОРЫ:

Данчук В.Д., доктор физико-математических наук, профессор, Национальный транспортный университет, декан факультета транспортных и информационных технологий, e-mail: vdanchuk@ukr.net, тел. +380442849441, Украина, 01010, г. Киев, ул. Суворова 1, УБК, к. 211.

Козак Л.С., кандидат экономических наук, профессор, Национальный транспортный университет, заведующий кафедрой экономики, e-mail: lskozak1@gmail.com, тел. +380442803016, Украина, 01010, г. Киев, ул. Суворова 1, к. 313.

Данчук М.В., Национальный транспортный университет, ассистент кафедры экономики, e-mail: mashadanchuk@mail.ru, тел. +380442803016, Украина, 01010, г. Киев, ул. Суворова 1, УБК, к. 313.

REVIEWERS:

Oksiyuk O.G., Ph.D., Engineering (Dr.), professor, Kyiv National University, Head of the department of Cyber Security and Information Protection, Kyiv, Ukraine.

Vorkut T.A., Ph.D., Engineering (Dr.), professor, National Transport University, Head of the department of Transport Law and Logistics, Kyiv, Ukraine.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Оксіюк О.Г., доктор технічних наук, професор, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка, зав. кафедрою кібербезпеки та захисту інформації, Київ, Україна.

Воркут Т.А., доктор технічних наук, професор, Національний транспортний університет, зав. кафедрою транспортного права та логістики, Київ, Україна.

УДК 33.142.2:330.341.1
UDC 33.142.2:330.341.1

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ВЕНЧУРНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Дудка Т.В., Національний транспортний університет, Київ, Україна
Побудзей М.О., Національний транспортний університет, Київ, Україна

DISTINCTIVE FEATURES OF VENTURE BUSINESS DEVELOPMENT IN UKRAINE

Dudka T.V., National Transport University, Kyiv, Ukraine
Pobudzei M.O., National Transport University, Kyiv, Ukraine

ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ВЕНЧУРНОГО БИЗНЕСА В УКРАИНЕ

Дудка Т.В., Национальный транспортный университет, Киев, Украина
Побудзей М.О., Национальный транспортный университет, Киев, Украина

Постановка проблеми. Венчурний бізнес, який ще називають «ризикованим», став основою усіх нововведень, які існують на ринку сучасних послуг та технологічного прогресу. Цей бізнес спрямований на інвестиції у передові технології та розробки з метою отримання прибутку шляхом обміну на акції компанії. Він орієнтований не на дивіденди, а на довгостроковий ріст капіталу та на отримання прибутку вище середнього. [5] Венчурні фірми не повинні у повній мірі повертати отримані суми від інвесторів або виплачувати проценти з продажу.

Аналіз останніх досліджень. Вагомий внесок у розвиток теоретичних і практичних засад інвестицій, функціонування венчурного капіталу та його форм здійснили зарубіжні вчені: О.Ардішвілі, Д.Аром, В.Беневоленський, О.Дагаєв, П.Друкер, Р.Кларк, А.Каржаув та інші.

Виклад основного матеріалу. Основною характеристикою венчурного бізнесу є ризик. Часто венчурні інвестори співпрацюють з малими чи середніми підприємствами, які знаходяться на початковій стадії бізнесу. Саме малі підприємства є найбільш креативними, інноваційними та мобільними у вирішенні питань інноваційного розвитку. Вони найбільш швидко реагують на потреби інноваційного ринку і відчують усі вимоги та тенденції інноваційних процесів. [5] До основних рис венчурного бізнесу можна віднести поетапність фінансування, широку залученість зовнішніх партнерів з метою диверсифікації ризику, консультаційну підтримку та опосередковану залученість до процесу прийняття рішень. Фінансування венчурних проєктів беруть на себе банки, інвестиційні компанії, спеціалізовані венчурні фірми або юридично самостійні організації, зазвичай у формі товариств з обмеженою відповідальністю. [6] Також венчурне фінансування доречне в тому випадку, коли очікуваний прибуток бізнесу досить високий (30 % і більше).

Проєкти для інвестування обираються за критерієм новизни. Проєкт вважається вартим уваги за умов практичної користі інновації, споживчих характеристик та нетрадиційних, нових властивостей порівняно з існуючими аналогами. Тобто для венчурного капіталу є важливим не тільки сам ноу-хау, а перспектива визнання широким колом споживачів та можливість отримання великого прибутку протягом нетривалого періоду часу.

Можна виділити три основних суб'єкта венчурного бізнесу:

- Інвестори ризикованого капіталу – юридичні особи, які надають кошти для розвитку інноваційного бізнесу
- Компанії венчурного капіталу – розміщують кошти, отримані від інвесторів, в різні інноваційні проєкти
- Реципієнти венчурного капіталу – компанії, які фінансуються венчурним капіталом.

Існує два основних чинники, під впливом яких формується клімат для розвитку інноваційного процесу:

- Вплив ринку на діяльність розробників інноваційних рішень являє собою присвоєння частини прибутку від реалізації нововведення, рентабельність та конкурентоздатність ноу-хау чи продукту.
- Державне регулювання інноваційних процесів.

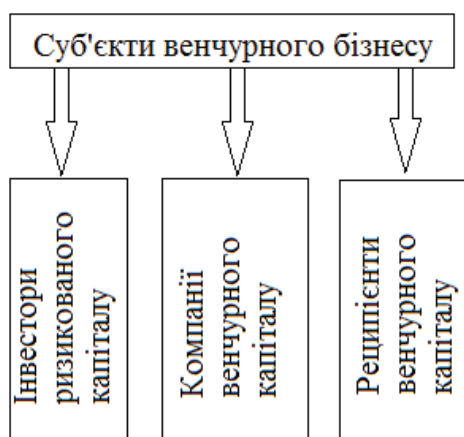

Рисунок 1 - Суб'єкти венчурного бізнесу (складено автором)

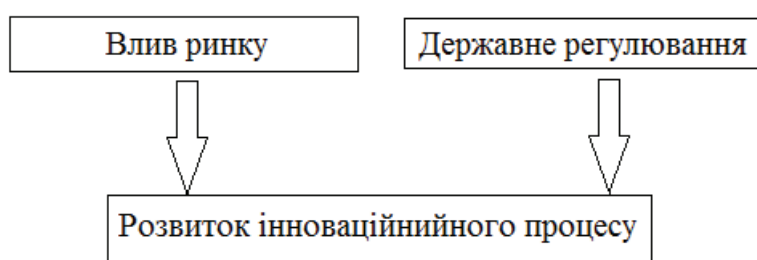

Рисунок 2 – Чинники впливу на інноваційний процес (складено автором)

Для України є дуже актуальним накопичення світового досвіду з питань венчурного бізнесу. Наприклад, у США венчурний бізнес став типовою формою господарювання ще у 1970-1980 рр., що пов'язано з розвитком електроніки та інших напрямків розвитку науково-технічного прогресу.

На сьогодні в Україні існує низка проблем, які заважають економічному стимулюванню інноваційної діяльності, а саме:

1. Недосконала законодавча база. На даний момент на території України чинними є Закон України «Про інноваційну діяльність» та Закон України «Про інститути спільного інвестування». Згідно з Законом «Про інноваційну діяльність» передбачається фінансова підтримка інноваційних проектів шляхом кредитування під заставу майна, передання майна у лізинг, договору поруки та банківської гарантії. [2] Згідно з Законом «Про інститути спільного інвестування» проводиться діяльність з об'єднання грошових коштів інвесторів для вкладення їх у цінні папери, нерухомість, корпоративні права. [1] Тобто йдеться не про інновації, а про вже існуючий бізнес. І можна вважати, що венчурні фонди створюються не для підтримки інноваційних проектів, а для використання податкових пільг, адже фонди не сплачують податку на прибуток.

2. Брак джерел венчурного капіталу. Інвестувати у венчурні установи за законами України дозволено закордонним приватним та юридичним інвесторам, українським фінансово-промисловим групам, фізичним особам. Пенсійні фонди не можуть бути інвесторами венчурних установ і це скорочує потенційну інвестиційну базу. Для порівняння, розвиток венчурних фондів у США почався саме після дозволу пенсійним фондам інвестувати 10 % активів у венчурні проекти. [4]

3. Брак якісних та рентабельних інноваційних проектів, які відзначаються потужною маркетинговою стратегією, якісним бізнес-планом, стратегічним баченням розвитку компанії та сектору ринку в цілому. Хоча щорічно в Україні видається 16-20 тис. патентів, на ринку знаходять своє застосування 1 % від усіх інновацій.

4. Відсутність професіональних менеджерів венчурного бізнесу, які б висококваліфіковано оцінювали би інноваційні проекти та їх рентабельність, забезпечували стабільне фінансування на початкових стадіях проекту.

5. Недостатній рівень захищеності інтелектуальної власності. Серйозною перешкодою розвитку венчурної індустрії в Україні є те, що Закони України щодо об'єктів прав інтелектуальної

власності не приведені у відповідність із Цивільним, Кримінальним та Адміністративним кодексами, а також із законами Європейської Співдружності. Тобто у разі незаконного використання інтелектуальної власності чи виникнення спірних ситуацій інтереси інвестора є незахищеними.

На сьогодні в Україні зареєстровано 774 венчурних фонда. Порівняно із 2015 роком, згідно до змін від 24.05.2012 у чинному Законі України «Про інститути спільного інвестування» фізична особа може бути учасником венчурного фонду виключно за умови придбання цінних паперів такого фонду на суму не менше ніж 1500 мінімальних заробітних плат у місячному розмірі, встановленому законом на 1 січня 2014 року. [1] Раніше фізична особа не могла бути інвестором венчурного фонду, що значно скорочувало базу потенційних інвесторів венчурного бізнесу України.

Слід прийняти до уваги, що важливим потенційним інвестором може бути пенсійний фонд. Згідно з цим Українською асоціацією інвестиційного бізнесу було передано на опрацювання «Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо стимулювання участі громадян у інвестиційній діяльності та недержавному пенсійному забезпеченні» від 17.03.2016р.[3]Проте цей Прект Закону ще знаходиться в опрацюванні Комітету з питань фінансової політики і банківської діяльності.

Крім того, згідно зі звітом про роботу Української асоціації інвестиційного бізнесу до Асоціації надійшла пропозиція партнерства від Svetlozar Milev з болгарської організації Centre for Ecological Mobility (EcoMobil) щодо екологічних інноваційних проектів, інвестицій в інфраструктуру, електричний транспорт, створення спільних підприємств із розробки інноваційних продуктів тощо. Також Асоціація отримала комерційну пропозицію від ТОВ Березнянський (Україна, Чернігівська обл.) щодо фінансування проектів у галузі сільського господарства. Ці пропозиції, із відповідною контактною інформацією, було надіслано учасникам Секції венчурних фондів для розгляду. [8]

Також було проведено аналіз доходності венчурних фондів України. Статистику наведено на рисунку 3.

Ранг ↑	Назва ІСІ	Назва КУА	Доходність за поточний рік, %	Доходність за попередній рік, %
1	ПАТ "Закритий недиверсифікований корпоративний Інвестиційний фонд "Заощадження"	ТОВ "ФК "Інвеста"	112.69	4.91
2	ПАТ "ЗНКІФ "ВІК"	ТОВ "КУА "Ф'южн Капітал Партнерз"	50.22	-7.31
3	ПАТ "Закритий недиверсифікований корпоративний Інвестиційний фонд "Лідер-Інвест"	ТОВ "КУА "ПФМ"	27.46	0.00
4	ПАТ "Закритий недиверсифікований корпоративний Інвестиційний фонд "СТАНДАРТ"	ТОВ "КУА "ДІВОДОР"	24.38	25.44
5	ПАТ "ЗНКІФ "ПРАЙМ ЕССЕТС КЕПІТАЛ"	ТОВ "КУА "Ф'южн Капітал Партнерз"	23.90	21.89
6	ПАТ "ЗНКІФ "Українські збалансовані інвестиції"	ТОВ "ЕЛЛІОТТ ЕССЕТ МЕНЕДЖМЕНТ"	20.70	-4.89
7	Пайовий венчурний Інвестиційний фонд недиверсифікованого виду закритого типу "Комфортне місце"	ТОВ "КУА "КМБ-ЖитлобудІнвест"	20.40	3.81

Рисунок 3 – Доходність венчурних фондів України у 2015 р.[7]

Висновки. Венчурний бізнес в Україні ще знаходиться на стадії становлення. Існує ряд проблем, які потребують вирішення. Проте проводяться певні заходи для того, щоб поліпшити ситуацію, яка склалася з венчурним бізнесом і капіталом в Україні. Створено Українську асоціацію інвестиційного бізнесу, секцією якої являється управління активами приватних венчурних фондів. У статті наведено показники роботи Секції за 1 квартал 2016 року. Платформою для подальших досліджень є звіти та фактичні дії Асоціації.

Щоб вирішити проблеми та розробити сприятливі умови для вкладень іноземних інвесторів у венчурний бізнес на території України потрібно:

- дозволити пенсійним фондам бути інвесторами венчурного бізнесу, що розширить потенційну інвестиційну базу України;
- надавати пільги в оподаткуванні тим венчурним фондам, які фінансують проекти, що відповідають пріоритетним напрямкам розвитку держави;
- розробити програми щодо податкових канікул для венчурних малих та середніх фірм;
- врегулювати систему захисту інтелектуальної власності;
- заохочувати компанії-винахідників створювати продукти, які відповідають пріоритетним напрямкам розвитку держави;
- створити рекламу, в якій було б показано переваги співпаці з українськими компаніями-стартапами, якісно висвітлено основні напрями діяльності та якісні продукти. Таргет-групою такої реклами мають бути іноземні інвестори.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Закон України Про інститути спільного інвестування від 09.12.2015 №29.
2. Закон України Про інноваційну діяльність від 05.12.2012 №36.
3. Проект Закону про внесення змін до деяких законів України и щодо стимулювання участі громадян у інвестиційній діяльності та недержавному пенсійному забезпеченні від 17.03.2016 р.
4. Пилипенко Б. Г. Венчурний капітал як джерело фінансування інноваційних процесів, 2015. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ubs.edu.ua/images/PDF/venchur_plan.pdf.
5. Азрилиян А. Н. Большой экономический словарь / под ред. А. Н. Азрилияна. 5-е изд., доп. и перераб. М.: Ин-т новой экономики, 2002.
6. Економіка та організація інформаційного бізнесу: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2002. — 667 с.
7. Офіційний сайт Української асоціації інвестиційного бізнесу [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.uaib.com.ua/>
8. Звіт про роботу Української асоціації інвестиційного бізнесу за 1 квартал 2016 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.uaib.com.ua/files/articles/2400/35_4.pdf

REFERENCES

1. Law of Ukraine about institutions of joint investment of 09.12.2015 №29. (Ukr)
2. Law of Ukraine about innovative activity of 05.12.2012 №36. (Ukr)
3. The project of law of Ukraine about changes in some laws of Ukraine and stimulation of civil participation in investment activity and non-state pension maintenance of 17.03.2016. (Ukr)
4. Pilipenko B. G. Venture capital as a source of funding of innovational process, 2015. [Electronic source] – Access regime: http://ubs.edu.ua/images/PDF/venchur_plan.pdf. (Ukr)
5. Azrilian A. N. Big economic lexicon/ reduction A. N. Azrilian, 5th publication, added and refurbished, Institute of modern economics, 2002. (Rus)
6. Economics and organization of informational business: KNEU, 2002. – 667 p. (Ukr)
7. The official web-page of Ukrainian Association of investment business [Electronic source] – Access regime: <http://www.uaib.com.ua/>(Ukr)
8. The report of Ukrainian Association of investment business (1 quarter of 2016) [Electronic source] – Access regime: http://www.uaib.com.ua/files/articles/2400/35_4.pdf(Ukr)

РЕФЕРАТ

Дудка Т.В. Особливості розвитку венчурного бізнесу в Україні / Т.В. Дудка, М.О. Побудзей // Вісник Національного транспортного університету. Серія «Економічні науки». Науково-технічний збірник. – К. : НТУ, 2016. – Вип. 3 (36).

В статті досліджено теоретичні і практичні засади венчурного бізнесу в Україні станом на 2016 рік.

Об'єкт дослідження - венчурні інвестиції і фонди в Україні.

Мета роботи - дослідження теоретичних і практичних засад, проблематики, шляхів розвитку венчурного бізнесу в Україні.

Методи дослідження - загальнонаукові, емпіричні та теоретичні.

Венчурний бізнес, який ще називають «ризикованим», став основою усіх нововведень, які існують на ринку сучасних послуг та технологічного прогресу.

Основною характеристикою венчурного бізнесу є ризик. Венчурний бізнес орієнтований не на дивіденди, а на довгостроковий ріст капіталу та отримання прибутків вище середнього.

Проекти для інвестування обираються за критерієм новизни. Проект вважається вартим уваги за умов практичної користі інновації, споживчих характеристик та нетрадиційних, нових властивостей порівняно з існуючими аналогами.

У статті висвітлено низку проблем венчурного бізнесу в Україні, які заважають економічному стимулюванню інноваційної діяльності. Також проаналізовано діяльність Української асоціації інвестиційного бізнесу.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ІНВЕСТИЦІЇ, ІНВЕСТОРИ, ВЕНЧУРНИЙ ФОНД, ВЕНЧУРНИЙ БІЗНЕС, ІННОВАЦІЇ, РИЗИКОВАННИЙ БІЗНЕС.

ABSTRACT

Dudka T.V., Pobudzei M.O. Distinctive features of venture business developement in Ukraine. Visnyk National Transport University. Series «Economic sciences». Scientific and Technical Collection. – Kyiv: National Transport University, 2016. – Issue 3 (36).

The theoretical and practical principles of venture business in Ukraine in 2016 are analysed in this article.

The venture investment funds in Ukraine are the object of the study.

The aim of this article is to analyse theoretical and practical principles, issues, ways of venture business development in Ukraine.

Methods of study are general, emperical and theoretical.

Venture business is also known as risky. It has become a basis of all the exsisting novations. The main charactestic of venture business is a risk. Venture business is pointed not at gaining dividents, but at long-term capital increase and requiring income higher than average, not at dividents.

The projects for investment are chosen by a novelty criterion. The project is interesting for investors if it is practically useful. Also it needs to have effective, innovative characteristics in comparison to exiting analogues.

The article makes clear the issues of Ukrainian venture business. Also it was analysed the activity of Ukrainian Investment Association.

THE KEY WORDS: INVESTMENT, INVESTORS, VENTURE FUND, VENTURE BUSINESS, INNOVATION, RISKY BUSINESS.

РЕФЕРАТ

Дудка Т.В. Особенности развития венчурного бизнеса в Украине / Т.В. Дудка, М.А. Побудзей // Вестник Национального транспортного университета. Серия «Экономические науки». Научно-технический сборник. – К. : НТУ, 2016. – Вып. 3 (36).

В статье исследованны теоретические и практические принципы венчурного бизнеса в Украине в 2016 году.

Объект исследования - венчурные нвестиции и фонды в Украине.

Цель работы - исследование теоретических и практических принципов, проблематики, путей развития венчурного бизнеса в Украине.

Методы исследования - общенаучные, эмпирические и теоретические.

Венчурный бизнес, который еще называют “рискованным”, стал основой всех нововведений, которые существуют на рынке современных услуг и технологического прогресса.

Основная характеристика венчурного бизнеса - риск. Венчурный бизнес ориентирован не на дивиденды, а на долгосрочный рост капитала и получение прибыли выше среднего.

Проекты для инвестирования выбираются по критерию новизны. Проект считается достойным внимания при условии практической пользы инновации, потребительских характеристик, и нетрадиционных, новых качеств по сравнению с существующими аналогами.

С статье проанализированны существующие проблемы венчурного бизнеса в Украине, которые мешают экономическому стимулированию инновационной деятельности. Также было проанализировано деятельность Украинской ассоциации инвестиционного бизнеса.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: ИНВЕСТИЦИИ, ИНВЕСТОРЫ, ВЕНЧУРНЫЙ ФОНД, ВЕНЧУРНЫЙ БИЗНЕС, ИННОВАЦИИ, РИСКОВАННЫЙ БИЗНЕС.

АВТОРИ

Дудка Т. В., Національний транспортний університет, доцент кафедри "Економіка", email:kaf-ekonomika_ntu@bigmir.net, тел. +380673783603, Україна 01010, Київ, вул. Суворова 1.

Побудзей М. О., Національний транспортний університет, бакалавр кафедри "Транспортні та інформаційні технології", email: marynapobudzei@gmail.com , тел. +380983773767, Україна 01103, Київ, вул. Кіквідзе 26.

AUTHORS

Dudka T.V., National Transport University, docent of "Economics" department, email: kaf-ekonomika_ntu@bigmir.net, phone +380673783603, Ukraine 01010, Kyiv, Syvorova st.,1.

Pobudzei M.O., National Transport University, bachelor of "Transport and informational technology" department, email: marynapobudzei@gmail.com , phone: +380983773767, Ukraine 01103, Kikvidze st., 26

АВТОРЫ

Дудка Т.В., Национальный транспортный университет, доцент кафедры "Экономика", email: kaf-ekonomika_ntu@bigmir.net, тел. +380673783603, Украина 01010, Киев, ул. Суворова 1.

Побудзей М.О., Национальный транспортный университет, бакалавр кафедры «Транспортные и информационно технологии», email: marynapobudzei@gmail.com, тел. +380983773767, Украина 01103, Киев, ул. Киквидзе 26.

РЕЦЕНЗЕНТИ

Бондаренко Євгеній Валентинович, доктор економічних наук, професор, Президент академії інвестицій в науку і будівництво України.

Бойко Вікторія Валеріївна, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки Національного транспортного університету.

REVIEWER

Bondarenko Eugene V., Doctor of Economics, professor, President of the Academy of investment in science and Construction of Ukraine.

Boyko Victoria V., PhD, Associate Professor of Economics, National Transport University.

УДК 331.5
UDC 331.5

БЕЗРОБІТТЯ ЯК ОДНА З ОСНОВНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОБЛЕМ УКРАЇНИ

Дудка Т. В., Національний транспортний університет, м. Київ, Україна
Ващишина Ю. О., Національний транспортний університет, м. Київ, Україна
Голік О. М., Національний транспортний університет, м. Київ, Україна

UNEMPLOYMENT AS A MAJOR SOCIAL ECONOMIC PROBLEM OF UKRAINE

Dudka T. V., National Transport University, Kiev, Ukraine
Vashishchina Y. A., National Transport University, Kiev, Ukraine
Golik A. M., National Transport University, Kiev, Ukraine

БЕЗРАБОТИЦА КАК ОДНА ИЗ ОСНОВНЫХ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ ПРОБЛЕМ УКРАИНЫ

Дудка Т. В., Национальный транспортный университет, г. Киев, Украина
Ващишина Ю. А., Национальный транспортный университет, г. Киев, Украина
Голік А. М., Национальный транспортный университет, г. Киев, Украина

Постановка проблеми. Проблема безробіття сьогодні досить актуальна. Різні перетворення та трансформації, які мають місце у кожній країні, досить часто супроводжуються низкою криз, які згодом позначаються на всіх сферах життя суспільства. В сучасних умовах застійної економічної кризи сформувався не дуже сприятливий клімат на українському ринку праці. Якщо ж раніше безробіття існувало через об'єктивні причини формування ринкової економіки, а самі безробітні були необхідним ресурсом у сфері зайнятості, то на сьогодні кількість безробітних громадян працездатного віку зростає стрімкими темпами і набуває масового характеру. Українське безробіття принципово відрізняється за своїми передумовами від аналогічних явищ у країнах Заходу. Справа в тому, що вданий момент наша країна ще не вийшла з економічної кризи, яка протікає в усіх сферах суспільства. Ця ситуація зумовлена безліччю факторів – як економічних, так і соціальних і політичних. На тлі саме цієї кризи виник основний фактор, що сприяє виникненню і зростанню безробіття в країні – це вивільнення робочої сили на етапі загального спаду виробництва, що призвело до розпаду господарських зв'язків, закриття підприємств, значних скорочень централізованих інвестицій. Специфіка українського безробіття визначається також тим, що на відміну від країн з розвинутою економікою, з їх перевиробництвом товарів і обмеженістю ринку, в Україна немає непереборних перешкод для створення нових робочих місць для безробітних, адже сміність українського ринку для виробництва товарів і послуг далека від вичерпання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Про актуальність дослідження проблеми безробіття свідчать публікації та наукові дослідження провідних зарубіжних та вітчизняних науковців. Окремі аспекти безробіття, причини його виникнення та шляхи регулювання окрім Дж. М. Кейнса досліджували ще Т. Мальтус, К. Маркс, Д. Рікардо, А. Пігу, М. Фрідмен, А. Сміт, Д. Хікс та ін. З огляду на стрімку плинність подій на українському ринку праці, серед публікацій у цьому напрямі можна виокремити праці багатьох українських учених і публіцистів, а саме Д. Горбача, Г. Леха, А. Позняка, Н. Науменко, Н. Селюченко, В. Юрчишина, які здійснюють дослідження зайнятості в нашій державі.

Аналіз останніх публікацій з проблематики людського капіталу дозволяє стверджувати, що у вітчизняній і зарубіжній літературі недостатньо досліджень, у яких би всебічно розглядалися проблеми оцінювання втрат людського капіталу. Автори частіше розглядають питання, пов'язані із його формуванням, інвестуванням, міжнародним обміном, використанням, розвитком. Ця проблематика, зокрема, висвітлена у працях українських вчених: Д. Богині, З. Варналія, О. Власика, Н. Верхоглядової, А. Гальчинського, В. Геєця, О. Грішної, Г. Євтушенка, Я. Жаліло, І. Лапиної, Є. Лібанової, В. Куценко, А. Мокія, Е. Прушківської, Л. Семів, Л. Шевчук, В. Полонського та інших.

Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження сучасного стану безробіття, а також вивчення можливих шляхів оптимального залучення працівників до активної праці.

Виклад основного матеріалу. Безробіття – один із головних соціальних ризиків, що підстерігає людину у сучасному суспільстві. Воно виникає у будь-яких системах, але у складно організований конкурентній боротьбі стає її неминучим супутником. Рівень безробіття – найважливіший індикатор стану праці та економіки загалом. Він відображає, наскільки ефективно використовується головна продуктивна сила суспільства – трудові ресурси.

Вітчизняна статистика кількість зайнятих, безробітних та чисельність економічно неактивного населення визначає за матеріалами вибіркового обстеження і враховує осіб у віці 15-70 років. Безробітними (за методологією МОП) вважаються особи (zareєстровані та незareєстровані в державній службі зайнятості), які одночасно задовольняють трьом умовам :

- не мали роботи (прибуткового заняття);
- активно шукали роботу або намагалися організувати власну справу;
- впродовж двох тижнів були готові приступити до роботи, тобто почати працювати за наймом або на власному підприємстві з метою отримання оплати або доходу.

В Україні до категорії безробітних відносять осіб, які zareєстровані у державній службі зайнятості як такі, що шукають роботу; навчаються за направленням служби зайнятості.

Доктор економічних наук Базилевич В.Д. відзначає, що з огляду орієнтації на довгострокову перспективу завдання уряду має бути спрямоване на забезпечення ефективних змін у структурі зайнятості.

Українська дослідниця А.В. Калина стверджує, що під активним регулюванням зайнятості слід вважати заходи держави, спрямовані на попередження, спрямовані ефективно впливати на рівень зайнятості через урівноваження балансу між попитом і пропозицією. Така політика пов'язана з державним регулюванням ситуації на українському ринку праці, а також обумовлює ріст продуктивності зайнятості та її вільний вибір.

Для нормалізації ситуації на ринку праці необхідні роки. Навіть якщо економіка України вийде з кризового стану, потрібен не один рік для відновлення ринку праці, його інноваційних можливостей.

Задля забезпечення соціальних гарантій безробітним громадянам Верховна Рада України ухвалила два основні закони щодо регулювання ситуації на ринку праці, зокрема, Закон «Про зайнятість населення» від 1991 р. та Закон «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» від 2000 р. Ці закони стали законодавчою основою для вирішення проблеми соціального захисту безробітних громадян, надання їм матеріальної допомоги, а також нормальних умов для забезпечення роботою. Закон «Про зайнятість населення» детально розглядає поняття "безробітний", зокрема, ст. 2 передбачає, що безробітними визнаються працездатні громадяни працездатного віку, які через відсутність роботи не мають заробітку або інших передбачених законодавством доходів і zareєстровані у державній службі зайнятості.

Правовий статус безробітного включає основні обов'язки та права, а також їх гарантії. Порядок і виплата допомоги по безробіттю, її призначення, розмір та терміни виплати регулюється статтями 28-30 Закону України «Про зайнятість населення», Положенням про порядок реєстрації, перереєстрації і обліку громадян, що шукають роботу, і безробітних, виплати допомоги по безробіттю, також умови надання матеріальної допомоги під час професійної підготовки та перепідготовки, що був затверджений Постановою кабінету Міністрів України №578 від 27 квітня 1998 р..

Згідно законодавства України, зайнятість — це діяльність громадян, пов'язана із задоволенням особистих та суспільних потреб і така, що, як правило, приносить їм дохід у грошовій або іншій формі.

Досягнення високого рівня зайнятості – одна з основних цілей як економічної так і соціальної політики держави. Поняття занятості є одним із ключових показників для визначення стану економіки та рівня соціального розвитку держави.

Зайнятість в ринкових умовах являє собою функцію ринку праці як однієї з підсистем ринкової економіки. Сама сутність економічної системи даного типу має на увазі необхідність існування певної кількості непрацевлаштованого, безробітного населення, припускає деяку вибірковість у залученні кадрів до виробництва задля їх ефективної конкуренції і підвищення продуктивності праці. Зайнятість в Україні має свої особливості, які виникли внаслідок функціонування колишньої командно-адміністративної системи, а також викликані сучасними трансформаційними проблемами:

- низька ціна робочої сили;

- значні масштаби нерегламентованої законодавством або неформальної зайнятості;
- приховане безробіття.

За останнє десятиріччя в структурі зайнятості населення і використанні робочої сили України відбулися зміни принципового характеру, які призвели до негативних тенденцій у розвитку і функціонуванні ринку праці.

Феномен безробіття варто розглядати як комплексну соціальну проблему, деструктивні наслідки якої вимагають системного аналізу. У різних визначеннях підкреслюється, насамперед, його вимушений характер, бо воно відлучає людину від трудової діяльності та не дає змоги їй задовольнити свої життєво необхідні потреби. Позбавляючи людину можливості працювати і заробляти на життя, безробіття певною мірою порушує не лише гарантоване законодавством право людини на працю, але й право на достатній рівень життя для себе та своєї родини, які відносяться до найважливіших соціальних прав у будь-якій демократично орієнтованій країні. В нашій державі це закріплено у статтях 43 та 48 Конституції України.

Дослідники визнають, що найгострішою проблемою для України під час економічної кризи є безробіття працездатного населення і визначають його як соціальне зло, бо цей феномен має ряд вкрай негативних наслідків. На макросоціальному рівні слід виокремити насамперед:

- маргіналізацію та бідність певних груп населення (професійних, гендерних і статевікових категорій);
- міграції небажаного характеру;
- зростання соціальних патологій та проявів асоціальної поведінки, і як наслідок формування криміногенної ситуації;
- формування радикально налаштованих субкультур;
- посилення соціальної напруги та нестабільності а також рівня конфліктогенності в суспільстві або регіоні: у світовій практиці критичним порогом безробіття вважається досягнення 8-10 % рівня.

Кара-Мурза С.Г., російський системний аналітик, наголошує, що в соціальному плані безробіття є не лише полем соціальних негараздів, але й джерелом масових страждань.

До наслідків безробіття на мікросоціальному рівні слід віднести:

- обмеження соціальних можливостей індивіда, впевненості у завтрашньому дні, почуття захищеності, свободи, тощо;
- загроза деградації особистості внаслідок втрати соціальних зв'язків, відлучення від трудового колективу як соціального оточення, налагодженого укладу життя, внаслідок чого виникає відчуття непотрібності суспільству, безнадійності, в найгірших випадках людина обирає асоціальну поведінку, стає на кримінальний шлях;
- негативний вплив на здоров'я людини, насамперед, у психологічному й моральному плані, внаслідок чого виникає депресивний стан, який може сприяти наркотичної чи алкогольної залежності, або ж штовхнути до суїциду;
- безробіття підриває стосунки в сім'ї внаслідок нестачі доходу для задоволення матеріальних потреб родини, крім цього через певні психологічні моменти, до яких можна віднести втрату людиною ролі годувальника, апатію, яка обов'язково тягне за собою сімейні чвари, нарешті, стигматизацію «сім'ї безробітних».

Проблема безробіття є надзвичайно актуальною сьогодні, оскільки за неповного використання наявних ресурсів робочої сили економічна система працює, не досягаючи межі своїх виробничих можливостей. Крім цього, безробіття спричинює негативні зміни в складі людських ресурсів, а саме: погіршення якісних характеристик робочої сили, втрату працівниками їхніх професійних навичок, кваліфікації, послаблення мотивації до праці, зниження продуктивності праці, відтік найбільш кваліфікованої робочої сили за межі країни. З іншого боку, внаслідок безробіття країна має значні фінансові збитки, утримуючи безробітних, відшкодовуючи їм втрати в доходах на період пошуку нових сфер прикладання праці. Тому проблема безробіття потребує постійного вирішення, враховуючи особливості загострення його динаміки.

Водночас, новизна й актуальність цього дослідження полягає у наведених і проаналізованих статистичних даних Держкомстату та Світового банку стосовно стану безробіття в Україні (у таблиці 1 відображено рівень безробіття з 2000 по 2016 рр.). Проте низка питань, пов'язаних із безробіттям в Україні, особливо у методологічному плані, залишаються недостатньо дослідженими. Це стосується, насамперед, проблеми соціально-економічних наслідків та втрат від безробіття, а також його впливу на безпечний національний розвиток.

Таблиця 1 – Рівень безробіття з 2000 по 2016 рр. (кількість населення в тис.)

Рік	Всього населення	Економічно активне населення	Зайняте населення	Безробітне населення *	Рівень безробіття	Зареєстровані безробітні
2000	48923,2	21150,7	18520,7	2630,0	12,4%	1178,7
2001	48457,1	20893,6	18453,3	2440,3	11,7%	1063,2
2002	48003,5	20669,5	18540,9	2128,6	10,3%	1028,1
2003	47622,4	20618,1	18624,1	1994,0	9,7%	1024,2
2004	47280,8	20582,5	18694,3	1888,2	9,2%	975,5
2005	46929,5	20481,7	18886,5	1595,2	7,8%	891,9
2006	46646,0	20545,9	19032,2	1513,7	7,4%	784,5
2007	46372,7	20606,2	19189,5	1416,7	6,9%	673,1
2008	46143,7	20675,7	19251,7	1424,0	6,9%	596,0
2009	45962,9	20321,6	18365,0	1956,6	9,6%	693,1
2010	45778,5	20220,7	18436,5	1784,2	8,8%	452,1
2011	45633,6	20247,9	18516,2	1731,7	8,6%	505,3
2012	45553,0	20393,5	18736,9	1656,6	8,1%	467,7
2013	45426,2	20478,2	18901,8	1576,4	7,7%	487,6
2014	42928,9	19035,2	17188,1	1847,1	9,7%	458,6
2015	42760,5	17396,0	15742,0	1654,0	9,5%	461,1
2016 (1 квартал)	42708,6	17194,9	15428,0	1766,9	10,3%	498,6

*за методологією МОП

Молодь формує особливий спектр ринку праці, який значно відрізняється від інших складових ринку. З одного боку, молодий вік сприяє високій мобільності, відкритості, готовності до змін та пошуку роботи, а з іншого – молоді не вистачає відповідного досвіду, щоб бути конкурентоспроможною на ринку праці. Тому безробіття молодих людей (до молоді, за статистикою, належать громадяни у віці від 16 до 35 років) є однією з найгостріших соціально-економічних проблем сучасної України.

Існує безліч причин молодіжного безробіття. Воно спричинене, насамперед, кризовими явищами в економіці країни. В доповіді Міжнародної організації праці «Глобальні тенденції зайнятості серед молоді – 2013» зазначалося, що до довгострокових наслідків високого і стійкого молодіжного безробіття належать відсутність корисного досвіду роботи і втрата професійних навичок. Крім того, безробіття, з яким молоді люди стикаються на самому початку своєї кар'єри, швидше за все несприятливо відіб'ється на їхній здатності заробляти, внаслідок чого вони будуть як і раніше позбавлені хороших перспектив зайнятості й заробітків навіть десятиліття потому.

Сьогодні молодь вміє небагато, а хоче легкої, небрудної і високооплачуваної роботи. Роботодавці прагнуть платити якнайменше за якісну працю висококваліфікованого спеціаліста. А це означає, що найбільш здібні і працьовиті мають за ціль працювати за кордоном або на іноземну компанію, чи запровадити власну справу. Роботодавці ж наймають тих, хто дешевше і витрачають роки на навчання і безкінечну плінність кадрів.

При цьому слід звернути особливу увагу на те що проблема стабільного зростання безробіття, завжди супроводжується підвищенням рівня підліткової злочинності і є чинником неминучого загострення кримінальної ситуації в країні, розвитку незаконних видів діяльності, збільшення злочинного та тіньового сектору економіки, погіршення демографічної ситуації та зниження рівня освіченості і інтелектуального розвитку, що на етапі розбудови в Україні інформаційного суспільства є неприпустимим. Статистика свідчить, що підліткова злочинність активно прогресує. Основними чинниками скоєння правопорушень підлітками є погіршення загальної соціальної ситуації в Україні (серед злочинів, скоєних молодими людьми, переважають злочини майнового характеру, які становлять близько 70 % від загальної кількості зазначеної категорії злочинів), незайнятість підлітків у позашкільний час, загальне зниження моральних стандартів, широке розповсюдження у мас-медіа

продукції, що містить елементи агресії та насильства. Пошук можливості самореалізації, вікова потреба підлітків і юнаків у відособленні, що проявляється у прагненні до самостійності, стає підґрунтям для формування серед молоді малих соціальних груп. Неформальні групи істотно впливають на свідомість молоді, відвойовуючи першість в інших інститутах соціалізації. Їх ідейна спрямованість ґрунтується на найбільш примітивних уявленнях про ієрархію цінностей, заснованих на культі сили. Цей рух створює серйозну загрозу для суспільства.

Дані стосовного молодіжного безробіття у світі є також невтішними. За інформацією МОП сьогоднішні показники рівня безробіття серед молоді сягають своїх рекордних відміток і складають 40% загального рівня світового безробіття. Рівень безробіття населення по віковим групам подано в діаграмі.

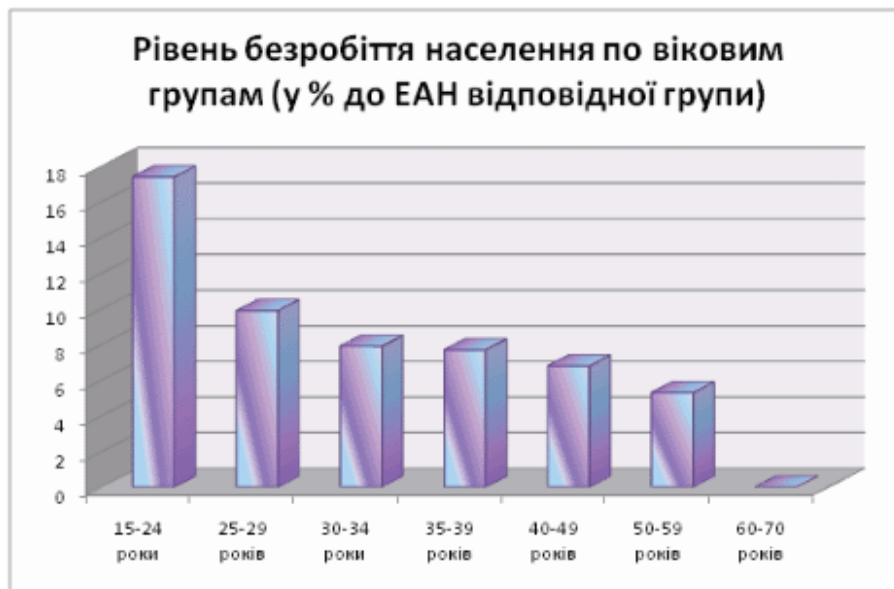

Рисунок 1 – Рівень безробіття населення по віковим групам

У доповіді Міжнародної організації праці «Глобальні тенденції зайнятості серед молоді – 2013» наголошується, що багато молодих людей взагалі припиняють всякі пошуки роботи. Якби такі категорії молодих людей враховувалися при визначенні показників безробіття, чисельність молоді, що є безробітною або втратила надію на працевлаштування, в розвинених країнах збільшилася б на кілька млн. фактично безробітних.

Аналіз росту втрат виробництва товарів та послуг внаслідок безробіття дозволяє стверджувати про наявні потенційні резерви національної економіки. Зниження кількості безробітних та збільшення числа зайнятих сприятимуть економічному зростанню України.

Офіційна статистика наступна: за даними Міжнародної організації праці, кількість безробітних у світі протягом останнього року зросла більше ніж на 4 млн. осіб і сягнула 197 млн. осіб. Рівень глобального безробіття у 2012 році становив 6%. Хоча є і певні позитивні тенденції: якщо за перше півріччя 2012 р. цей показник складав 7,8%, то за підсумками першого півріччя 2013 р. скоротився до 7,5%. Але прогнози Міжнародної організації праці в цілому невтішні: в 2014 року чисельність безробітних зросте ще на три мільйони, а на 2017 рік показник досягне 210,6 млн. осіб. Відсоток безробітних від чисельності всього економічно активного населення планети триматиметься на рівні 6%.

Держкомстат України до складу економічно неактивного населення включає осіб учнів та студентів; пенсіонерів за віком, по інвалідності та на пільгових умовах; осіб, які зайняті в домашньому господарстві, вихованням дітей та доглядом за хворими; осіб, які зневірилися знайти роботу; інших осіб, які не мали необхідності у працевлаштуванні, та тих, що шукають роботу, але не готові приступити до неї найближчим часом.

Типовим для економіки України є трансформаційне безробіття, тобто перебіг потоків робочої сили з офіційної в неофіційну зайнятість і навпаки. Регресивно-галузеве безробіття в Україні є наслідком занепаду і стагнації стратегічно важливих галузей господарства – наукові дослідження, геологічні вишукування, високотехнологічне виробництво та ін. Депресивно-галузеве безробіття в нашій державі пов'язане зі занепадом окремих галузей господарства, які, можливо, вже не будуть відновлені: це деякі галузі видобувної промисловості, виробництво електро-, радіо-, фототоварів,

побутової техніки тощо. Головна причина такого занепаду – слабка конкурентоспроможність продукції тих галузей порівняно з імпоротною.

Для України особливо актуальним є явище гістерезису (термін запозичений з фізики) безробіття. Гістерезис означає, що деякі макроекономічні змінні не здатні набувати початкових значень після того, як усунена причина їх зміни. Іншими словами, внаслідок трансформаційних перетворень в економіці України безробітні безповоротно втрачають частину своїх навичок і здібностей. Це призводить до тимчасового зростання природного рівня безробіття.

Розвиток української економіки протягом 2000-2008 рр. мав позитивну динаміку. Це відобразилося у прирості ВВП України (рис.), що відповідно позначилося на ринку праці: спостерігається зменшення чисельності безробітного населення (за методологією МОП) у середньому на 9,3 %, частка вивільнених з економічних причин – на 5,3 %, середньої тривалості незайнятості в країні від 23 до 9 місяців. Кількість зареєстрованих безробітних по Україні на 1 січня 2016 р. становила 498,6 тис. осіб, що на 37,5 тис. осіб більше, ніж кількість безробітних станом на 1 грудня 2015 р. (461,1 тис. осіб).

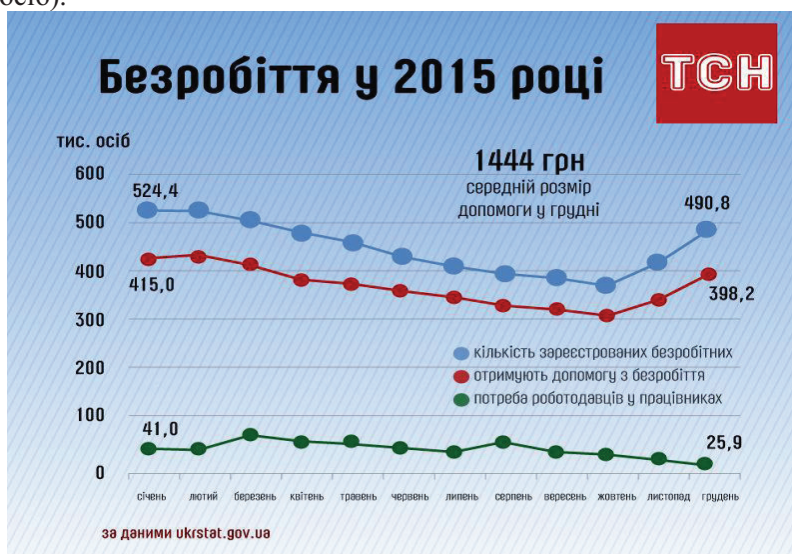

Рисунок 2 – Безробіття у 2015 році

Значної шкоди Україні завдала світова фінансова криза. Найбільшого скорочення зайнятості на початку кризи зазнали такі сектори, як промисловість та будівництво.

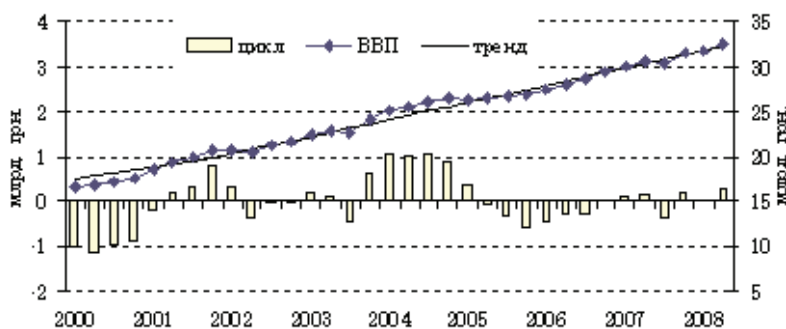

Рисунок 3 – Структура ВВП за 2000-2008 роки

Велику частку у структурі безробітних становить сільське населення. Вирішенням проблеми безробіття у сільській місцевості можуть бути "сімейні ферми". Сімейна ферма – це виробництво, яким керує фермерська сім'я, навіть за тієї умови, що на ньому працюють наймані робітники. У напрямку подолання безробіття серед сільської молоді вже є певні позитивні зрушення, пов'язані зі становленням фермерства на селі та розвитком інфраструктури зеленого туризму. Проте ці два напрямки перебувають на стадії розвитку та потребують розроблення і прийняття на регіональному та державному рівнях програм, спрямованих на визначення правового статусу цих сфер діяльності, забезпечення умов початкового кредитування, встановлення пільгових податкових періодів тощо.

До пасивного регулювання зайнятості відносять діяльність, спрямовану на вирішення проблем відносно незайнятого населення – це загальнообов'язкове соціальне страхування на випадок безробіття, виплати одноразової матеріальної допомоги, а також налагодження ефективної системи допомоги безробітним та їх сім'ям.

Сучасний український ринок праці сильно деформувався і функціонує лише із стійким порушенням таких регуляторів зайнятості, як ціна і вартість робочої сили, свобода переміщення капіталу і праці, конкуренція. Так звана гіпертрофія безробіття на ринку праці в нашій державі є відмінною рисою перехідного періоду. На сьогоднішній день зруйновані всі організаційно-управлінські та інституційні структури, які ефективно функціонували в минулому, але ще не створені нові.

Питання безробіття стало особистою проблемою кожного громадянина, а тому призвело до ряду факторів, які негативно позначаються на суспільному добробуті в цілому. Досягнення соціальної стабільності і прогресу не можливе без вирішення проблем соціального захисту безробітних громадян. В умовах сьогодення політика держави на ринку праці повинна бути спрямована на скорочення рівня безробіття, тобто на забезпечення можливості реалізації своєї трудової активності всім працездатним громадянам, що забезпечується, насамперед, нормальним функціонуванням суспільства, його еволюційним розвитком.

Аналіз даної проблематики, дозволяє відзначити, що основною можливістю зниження безробіття на сучасному етапі є активізація державної політики зайнятості разом із загальним оздоровленням економіки держави, що має здійснюватися відразу в декількох напрямках, комплексно, і орієнтуватися на довгостроковий період.

Соціально-економічні реформи в Україні в умовах глобалізації передбачають зниження рівня бідності та примноження багатства нації. Головною рушійною силою досягнення таких цілей є виважена державна політика щодо зменшення втрат людського капіталу. Створення умов нормальної життєдіяльності всіх і кожного є передумовою не тільки покращення життя народу, а й досягнення економічного поступу країни, її соціальної та політичної стабільності. Тому дослідження стримуючих чинників розвитку людського капіталу є надзвичайно актуальним.

У найширшому сенсі під людським капіталом розуміють сукупність притаманних кожній людині знань, навичок, здібностей і кваліфікацій носіїв робочої сили, які можуть бути використані нею у виробничих чи споживчих цілях. Він, як і фізичний капітал, формується завдяки інвестиціям, перебуває у власності, використовується в економічній діяльності, сприяє створенню додаткової вартості, характеризується нагромадженням та ефективністю.

Держава повинна посилити соціальну функцію через обґрунтовану оплату праці та соціальні гарантії та забезпечити зацікавленість працівників і роботодавців у покращенні соціально-трудових відносин, що є важливим чинником мотивації, вирішити питання транспортного зв'язку сільської місцевості з містом, забезпечити впровадження на державному рівні гарантованого робочого місця в аграрному секторі із забезпеченням рівня середньої заробітної плати за відповідним регіоном. Застосування різноманіття запропонованих методів подолання безробіття в Україні в умовах олігархічної економіки не увінчається успіхом. Особливо беручи до уваги те, що формально (на рівні декларацій) для працівників встановлюється максимальний 10-годинний робочий день, фактично ж знято будь-які обмеження стосовно граничної тривалості як робочого дня, так і робочого тижня, понаднормова робота більше не буде вимагати оплати у підвищеному розмірі. Недосконалість існують і в законодавчій базі, наприклад у ч. 4 ст. 143 у проєкті нового Трудового кодексу України декларується 48-годинний робочий тиждень як "максимальний" і водночас дозволено продовжувати робочий тиждень до 48 год. Тривалість робочого тижня "за підсумованим обліком робочого часу" за проєктом ТКУ фактично взагалі не має будь-яких граничних меж. Не існує жодної норми, яка забороняла б встановлення, скажімо, 96-годинного тижневого графіка роботи "за погодженням з виборним органом первинної профспілкової організації".

Такі нововведення викликають обурення і зовсім не заохочують до пошуків роботи. Заклики до відмови від розвитку стандартизованого великого виробництва також є вкрай небезпечними. Зовсім невиправданими є надмірно високі ставки на роль служби зайнятості у встановленні балансу між попитом та пропозицією праці, переоцінка її реального впливу на становище на українському ринку праці.

Висновок. Стан ринку праці й тенденція до зростання числа безробітних свідчать про потребу прийняття термінових і радикальних заходів, необхідних для вирішення проблеми зайнятості та створення робочих місць. Подолання безробіття в Україні можливе лише тоді, коли державна ідеологія висуне зовсім інші ідеали, ніж "бути ідеальним споживачем" та "ефективним власником". Держава повинна передбачити можливість переходу прав власників до тих, хто зможе керувати ними ефективно і на користь нації.

Ситуація, що склалась в Україні потребує глибокого аналізу та вибору оптимального шляху щодо подальшого розвитку ринку праці, зменшення безробіття, інфляційних процесів і зростання конкурентоспроможності національної економіки. Тому однією з найбільш актуальних проблем в Україні є здійснення ефективної політики щодо подолання безробіття та проведення ефективного реформування ринку праці. Важливим у подоланні наслідків економічної кризи є створення в державі нових робочих місць та працевлаштування молоді після закінчення навчальних закладів в Україні.

В Україні безробіття з'явилося з процесом переходу до ринкової економічної системи, причому домінуючою є прихована його форма. Переважним типом безробіття в Україні є циклічне безробіття. Головна складність у визначенні масштабів циклічного безробіття – приховане безробіття (люди, котрі перебувають у відпустках за свій рахунок або ті, хто отримують не тривалий час зарплату). Структурне безробіття пов'язане з переходом до нового типу господарювання, зміною споживчого попиту й технологій. Вкрай негативною ознакою є постійне зростання тривалості безробіття і збільшення у складі безробітних осіб, які не мають роботи тривалий період. І саме проблема безробіття є однією з фундаментальних у розвитку і функціонуванні людського суспільства. Отож, ці аспекти потребують подальшого наукового обґрунтування з метою глибшого дослідження проблеми та пошуку найбільш актуальних рішень.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Пиголенко І.В., Мехрані В.В. Проблема безробіття працездатного населення в умовах трансформаційної економіки / Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. Випуск 3 (11) 2011, с.80-85
2. Гальків Л.І. Втрати людського капіталу України: чинник безробіття / Економіка і регіон № 2 (21) - 2009 – ПолтНТУ, с.110-113
3. Заярна Н.М., Недибалюк І.М. Причини безробіття в різних умовах економічного розвитку України та методи її подолання / Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.2, с.196-200
4. Машика Ю.В. Стан зайнятості та безробіття в Україні в умовах фінансово-економічної кризи / Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.5, с.257-261
5. Сайт державної служби зайнятості. – Режим доступу: <http://www.dcz.gov.ua>.
6. Держкомстат України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

REFERENCES

1. Pigolenko, I. V., Mehran V. V. the Problem of unemployment of able-bodied population in conditions of transformational economy / Vestnik NTUU "KPI". Political science. Sociology. Right. Issue 3 (11) 2011, pp. 80-85. (Ukr)
2. Halkb L. I. Loss of human capital in Ukraine: a factor of unemployment / Economy, and region No. 2 (21) - 2009 – Polntnu, pp. 110-113(Ukr)
3. Zayarna N. M. Nedbaliuc, I. M. causes of unemployment in different conditions of economic development of Ukraine and methods of its overcoming / Scientific Herald NLTU Ukraine. – 2011. – Vol. 21.2, p. 196-200 (Ukr)
4. Mashik V. State of employment and unemployment in Ukraine in conditions of financial crisis / Scientific Herald NLTU Ukraine. – 2012. – Vol. 22.5, p. 257-261 (Ukr)
5. The website of the state employment service. – Mode of access: <http://www.dcz.gov.ua>. (Ukr)
6. The State Statistics Committee Of Ukraine. – Mode of access: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Ukr)

РЕФЕРАТ

Дудка Т.В. Безробіття як одна з основних соціально-економічних проблем України / Т.В. Дудка, Ю.О. Ващишина, О.М. Голік // Вісник Національного транспортного університету. Серія «Економічні науки». Науково-технічний збірник. – К. : НТУ, 2016. – Вип. 3 (36).

Об'єкт дослідження - безробіття як економічне явище з негативними наслідками.

Мета роботи – визначення сутності, видів, причин та соціально-економічних наслідків безробіття.

Метод дослідження: системно-структурний підхід.

Визначено причини та фактори, які формують рівень безробіття в Україні. За статистичними даними проведено аналіз динаміки рівня безробіття та причини незайнятості за останні роки. На основі проведеного аналізу запропоновано основні напрями вдосконалення регулювання безробіття в Україні.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК, РИНОК ПРАЦІ, БЕЗРОБІТТЯ, ЗАЙНЯТИСТІ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ, КВАЛІФІКАЦІЯ І ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА.

ABSTRACT

Dudka T.V., Vashishchina J.A., Golik A.M. Unemployment as a major social economic problem of Ukraine. Visnyk National Transport University. Series «Economic sciences». Scientific and Technical Collection. – Kyiv: National Transport University, 2016. – Issue 3 (36).

The object of study - unemployment as an economic phenomenon with negative consequences.

Purpose – definition of the nature, types, causes and socio-economic consequences of unemployment.

Method of study: systemic approach.

The article identifies the causes and factors that shape the level of unemployment in Ukraine. Based on the statistical data, the author conducts analysis of the dynamics of the unemployment rate and causes of unemployment in recent years. On the basis of analysis, the main directions of improving the regulation of unemployment in Ukraine are suggested.

KEYWORDS: ECONOMIC DEVELOPMENT, LABOR MARKET, UNEMPLOYMENT, JOB PLACEMENT, QUALIFICATION, ECONOMIC POLICY.

РЕФЕРАТ

Дудка Т.В. Безработица как одна из основных социально-экономических проблем Украины / Т.В. Дудка, Ю.А. Ващишина, А.М. Голик // Вестник Национального транспортного университета. Серия «Экономические науки». Научно-технический сборник. – К. : НТУ, 2016. – Вып. 3 (36).

Объект исследования - безработица как экономическое явление с негативными последствиями. Цель работы – определение сущности, видов, причин и социально-экономических последствий безработицы.

Метод исследования: системно-структурный подход.

Определены причины и факторы, которые формируют уровень безработицы в Украине. По статистическим данным проведен анализ динамики уровня безработицы и причины незанятости за последние годы. На основе проведенного анализа предложены основные направления совершенствования регулирования безработицы в Украине.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ, РЫНОК ТРУДА, БЕЗРАБОТИЦА, ЗАНЯТОСТЬ И ТРУДОУСТРОЙСТВО, КВАЛИФИКАЦИИ ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ПОЛИТИКА.

АВТОРИ:

Дудка Т. В., Національний транспортний університет, доцент кафедри "Економіка", email: kaf-ekonomika_ntu@bigmir.net, тел. +380673783603, Україна 01010, Київ, вул. Суворова 1.

Ващишина Ю. О., Національний транспортний університет, бакалавр кафедри "Транспортні та інформаційні технології", email: jylia@gmail.com, тел. +380983773767, Україна 07400, Бровари, вул. Кірпиноса 18.

Голік О.М., Національний транспортний університет, бакалавр кафедри "Транспортні та інформаційні технології", email: Alex1995@i.ua, тел. +380983773767, Україна 01103, Київ, вул. Кіквідзе 26.

AUTHORS:

Dudka T. V., National Transport University, docent of "Economics" department, email: kaf-ekonomika_ntu@bigmir.net, phone +380673783603, Ukraine 01010, Kyiv, Syvorova st., 1.

Vashishchina J. A. , National Transport University, bachelor of "Transport and informational technology" department, email: jylia@gmail.com, phone: +380682401742, Ukraine 07400, Brovary, Kirponosa st., 18

Golik A. M., National Transport University, bachelor of "Transport and informational technology" department, email: alex1995@i.ua, phone: +380665278035, Ukraine 01103, Kikvidze st., 26

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Бондаренко Євгеній Валентинович, доктор економічних наук, професор, Президент академії інвестицій в науку і будівництво України.

Швець Л.В., кандидат економічних наук, Національний транспортний університет, професор кафедри економіки, м.Київ, Україна

REVIEWER:

Bondarenko Eugene V., Doctor of Economics, professor, President of the Academy of investment in science and Construction of Ukraine.

Shvets L. V., candidate of economic Sciences, national transport University, professor, Department of Economics, Kyiv, Ukraine

УДК: 332.14
UDC: 332.14

АНТИКРИЗОВА ОЦІНКА УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ

Заплітна Т.В., кандидат економічних наук, доцент, Національний транспортний університет, Київ, Україна

Зюзіна В.П., Національний транспортний університет, Київ, Україна

Дяченко В.В., Національний транспортний університет, Київ, Україна

ANTI-CRISIS EVALUATION OF MANAGEMENT OF REGIONAL DEVELOPMENT

Zaplitna T.V., PhD in Economics, Associate Professor, National Transport University, Kyiv, Ukraine

Zyuzina V.P., National Transport University, Kyiv, Ukraine

Dyachenko V.V., National Transport University, Kyiv, Ukraine

АНТИКРИЗИСНАЯ ОЦЕНКА УПРАВЛЕНИЯ РЕГИОНАЛЬНЫМ РАЗВИТИЕМ

Заплитная Т.В., кандидат экономических наук, доцент, Национальный транспортный университет, Киев, Украина

Зюзина В.П., Национальный транспортный университет, Киев, Украина

Дяченко В.В., Национальный транспортный университет, Киев, Украина

Постановка проблеми. Забезпечення стабільності регіонального розвитку передбачає уточнення функцій управління регіоном з точки зору реалізації антикризової діяльності, теоретико-методологічні принципи якої можуть ґрунтуватися на використанні досвіду побудови антикризових систем на мікро- і макрорівнях управління, а також за допомогою розробки спеціального інструментарію. Сучасне антикризове управління або антикризовий менеджмент розуміється як діяльність, необхідна для подолання стану, що загрожує існуванню економічної системи. Слід зазначити, що в теорії регіонального управління антикризова діяльність органів управління розглядається при аналізі питань економічної безпеки регіону. Однак, зіставляючи поняття економічної безпеки регіону та антикризового управління необхідно підкреслити, що перше відноситься до більш широкого спектру регіональної діяльності та вітчизняними дослідниками безпосередньо пов'язується з територією регіону. Одночасно, антикризова діяльність може здійснюватися задовго до моменту утворення критичних для безпеки регіону процесів і явищ. Також, на відміну від питань регіональної безпеки, що включають широкий спектр не тільки економічних, а й технологічних, соціальних, екологічних та інших проблем, антикризове регіональне управління більше орієнтоване на попередження та запобігання проблемних ситуацій у виробничій структурі на рівні регіональних підприємств, яка відображає інфраструктурну систему регіону.

На сучасному етапі функціонування регіональних господарських комплексів в Україні постають питання пропорційності та комплексності їх розвитку в межах країни. Деформація галузевої структури в розрізі регіонів з роками посилюється, зменшуючи віддачу галузей із високим наявним експортним потенціалом. Сучасні процеси глобалізації, які супроводжуються посиленням регіоналізації, вказують на необхідність проведення досліджень галузевої структури та потенціалу саме на регіональному рівні. Тому актуальність модернізації системи державного управління регіональним розвитком зростає значення антикризового оцінювання як інструменту прямого впливу держави на досягнення збалансованого регіонального розвитку.

Загальна мета антикризового оцінювання полягає в переході до індикативного прогнозування, інформаційного забезпечення прийняття об'єктивних управлінських рішень на регіональному, місцевому та загальнодержавному рівні, у т.ч. щодо нарощення і ефективної реалізації ресурсного потенціалу регіону, подолання репресивності територій, реалізації структурних перетворень. Запропонована антикризова оцінка орієнтована на задіяння механізмів комплексної модернізації соціально-економічного розвитку регіону, визначення базових пріоритетів регіонального розвитку на середньо- і довгострокову перспективу, підвищення конкурентоспроможності регіональних комплексів.

Через наростання кризових явищ в економіці та інтенсивного впровадження ринкових реформ в Україні посилилася міжрегіональна диференціація. Це пов'язано, по-перше, з включенням

механізму ринкової конкуренції, що розділяє регіони за їх конкурентними перевагами і недоліками, коли виявилася різна адаптація до ринку регіонів з різною структурою економіки та різним менталітетом населення і влади. По-друге, значне послаблення регулюючої ролі держави, що відображено в скороченні державних інвестицій у регіональний розвиток, скасування більшості регіональних економічних і соціальних компенсаторів. По-третє, позначилася фактична нерівність різних суб'єктів господарювання в економічних відносинах з центром.[2]

Така різка диференціація має своїм неминучим наслідком розширення ареалів депресивності і бідності, ослаблення механізмів міжрегіонального економічного взаємодії і наростання міжрегіональних протиріч. Все це значно ускладнює проведення єдиної загальнодержавної політики соціально-економічних перетворень. В сучасних умовах практично неможлива повна реабілітація депресивних територій, і мова може і повинна йти тільки про зняття первинної аномальної гостроти проблеми. Необхідні системні механізми підтримки територій, здатних одночасно впливати на ситуацію в економіці і соціальній сфері на базі багатофункціональних регуляторів. Підтримка депресивних територій носить індивідуальний (по цілях, формам і методам) характер, при цьому варіанти підтримки настільки ж різноманітні, наскільки різні причини депресії. Вивчення спеціальної літератури з регіональної економіки показало, що в рамках діючої класифікації регіонів на проблемні, відсталі і депресивні, поняття депресивної та кризової території зазвичай використовуються як синоніми, проте, на нашу думку, їх необхідно розділити за суттєвими ознаками і за методами управління.

Найбільша практика та нормативно-правова база антикризового регулювання склалися на мікрорівні підприємств, тому облік і використання цієї бази необхідний при розробці заходів регіонального антикризового регулювання. Сам криза на регіональному рівні буде проявлятися у масштабному прояві підприємств-банкрутів, до яких повинні бути застосовані антикризові процедури передбачених законом - як санаційні, так і реорганізаційних (ліквідація). Для регіональної економіки такий стан підприємств провідних галузей регіону є небезпечною ситуацією, якої необхідно уникнути, тому вкрай значуща профілактична антикризова робота по впливу на проблемні підприємства.

Антикризова діяльність на профілактичному рівні в значній мірі ґрунтується на здатності виявляти сигнали кризових змін і знаходити той чи інший вихід з кризової ситуації. Значну роль у цій роботі можуть зіграти регіональні органи влади шляхом формування інформаційних, кадрових, організаційно-правових умов, що сприяють стабілізації діяльності підприємств. Для цього необхідно враховувати такі методи, форми і засоби прийняття рішень, які б максимально орієнтували господарюючих суб'єктів на шлях виживання в кризовій ситуації.

Антикризовими заходами що до ефективної політики управління регіонального аспекту можуть вважатись адаптований інструментарій оцінювання рівня економічної безпеки виробничого потенціалу на основі сукупного критерію економічної безпеки підприємства. Найбільш об'єктивну оцінку можна запропонувати на основі обчислення таких складових економічної безпеки: фінансову, інтелектуальну, кадрову, техніко-технологічну, політико-правову, екологічну, інформаційну, силову, інноваційну, ретроспективну. Дані складові економічної безпеки запропоновано вимірювати за шкалою порядку, яка застосовується для опису належності об'єкта до певного класу та встановлення пріоритетів і порівнянь. Ця шкала широко використовується при експертному оцінюванні. Для визначення кожної складової обираються ті показники, які найбільше відповідають характеристиці даної складової (наприклад, рівень інтелектуальної складової пропонується визначати за допомогою таких коефіцієнтів: кваліфікації працівників, інтелектуальної озброєності та норми доходності співробітників підприємства від використання інтелектуальної власності). Статистичним методом визначають верхні та нижні границі показників кожної складової економічної безпеки. За допомогою експертів визначають вагомість кожного показника відповідної складової. Після визначення рівня стану економічної безпеки за показниками відповідної складової кожному показнику призначають відповідне число. Для визначення узагальненого показника відповідної складової використовується формула середньо зваженості [1].

Також сукупність та середньозваженість цих показників можна визначити як інтегральний показник економічної безпеки підприємства, який би задовольняв вимогам: наявність чітких фіксованих меж; можливість порівняння різнотермінових оцінок рівня економічної безпеки одного підприємства, а також підприємств різних галузей; простота і доступність методики розрахунку.

Проведений аналіз дозволяє говорити про те, що методика оцінювання економічної безпеки підприємства чи то регіону як система антикризового управління може вдосконалюватись завдяки комплексному вирішенню і врахування сучасних умов державного програмування розвитку регіону,

використанням новітніх інформаційних технологій. Це означає, що мова йде не стільки про виявленні умов для мінімально допустимої рівноваги в системі, при порушенні якої система перестає існувати, а про розробку стабілізуючих заходів, розрахованих на перспективу.

У цьому зв'язку необхідна розробка змісту і сучасних методів системної організації антикризових впливів органів регіонального управління, що дозволяють концентрувати ресурси і резерви учасників економічної діяльності на вирішенні ключових проблем економічної системи шляхом виявлення кризових симптомів і своєчасного реагування на них.

Запровадження антикризові пропозицій світового досвіду на період 2014 – 2020 років Єврокомісією запропоновано скоротити бюджет регіональної політики. Одночасно Комісія пропонує інновації, які мають посилити роль програм підтримки конкурентоспроможності, поряд із програмами єднання (згуртування), які в основному спрямовані у регіони і міста нових країн-членів ЄС. Найбільш контраверсійною пропозицією є новий антикризовий принцип «макрокондиціональності» – залежності виплат структурних фондів від дотримання національними урядами оцінювання макроекономічних показників, що гарантують стабільність економіки ЄС. [3]

Антикризове оцінювання не лише розкриває але й враховує мінливості соціально-економічної ситуації, кон'юктурних коливань на внутрішніх та зовнішніх ринках, що змінює ситуацію на регіональних ринках, обумовлює необхідність моделювання соціально-економічного розвитку на регіональному рівні на середньо- та довгостроковий період.

Узагальнюючи викладений критичний аналіз щодо орієнтованості ринковим вимогам інструментів аналізу соціально-економічного розвитку регіону та розробки методичних підходів до їх класифікації в цілях антикризового управління необхідно підкреслити невід'ємну складову нового регіонального розвитку адаптованого до сучасних соціально-економічних умов ринкових перетворень. В сучасну методику оцінювання задля уникнення ірраціональних ризиків в умовах обчислення соціально-економічних показників ринкових параметрів необхідно закласти взаємоузгодження ланок суспільного виробництва на певній території, як підґрунтя оптимального антикризового управління регіоном.

Також для ринкової оцінки невід'ємними повинні стати врахування специфіки національних умов економічної та правової систем, враховуючи різноманітність груп показників на упередженість інформаційних ресурсів. На нашу думку така постановка методичної концепції оцінювання призведе до максимального зниження ризиків наступних проблем, які вже на сьогоднішній день потребують детального вивчення та вимагають прийняття негайного втручання задля вирішення, а саме:

- відсутність єдиного методичного підходу щодо антикризового управління, розробленого щодо врахування національних умов економічної та правової систем;
- наявність існуючих методик оцінювання економічної безпеки через орієнтованість некоректними показниками визначення ринкових параметрів призводить до асиметрії інформації, що вкрай деформує результат оцінки;
- відсутність оцінки соціально-економічних наслідків (адаптації підприємницького потенціалу до ринкових умов діяльності, соціальної спроможності у виборі уподобань).

Узагальнюючи, можна додати, що розробка принципів і методів стабілізаційного механізму регіональної економіки в рамках збереження економічної безпеки, допоможе комплексному і цілеспрямованому вирішенню проблеми антикризового управління підприємств та організацій регіону.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Управління регіональним розвитком: проблеми та перспективи: монографія / Н. Л. Гавкалова, Л. Й. Аведян, Г. М. Шумська та ін.; за заг. ред. докт. екон. наук, професора Гавкалової Н. Л. –Х.: Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2013. –400с.
2. Реформування державного управління регіональним розвитком: стан, проблеми, перспективи. - К.: НІСД, 2012. – 56 с.
3. EU Regionalpolicy: post-crisisreality / Mrinska O. / http://regionalnyaktsenty.blogspot.com/2012/02/blog-post_20.html; Commissionlaysfoundationstoboostimpactofcohesioninvestmentsafter 2013 / <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/11/1159&format>

REFERENCES

1. Management of regional development: problems and prospects: Monograph / NL Havkalova, L. J. Avedyan, G. M. Shumskata etc.; by zah.red.dokt. Econ., Professor Havkalovoyi NL -X.: Type. KhNUE. S. Kuznets, 2013. -400s.(Ukr)

2. Reforming the governance of regional development: progress, problems, prospects. - К. : NISS, 2012. - 56 p. (Ukr)

3. EU Regional policy: post-crisis reality / Mrinska O. / http://regionalnyaktsenty.blogspot.com/2012/02/blog-post_20.html; Commission lays foundation to boost impact of cohesion investments after 2013 / <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/11/1159&format>

РЕФЕРАТ

Заплітна Т.В. Антикризова оцінка управління регіональним розвитком / Т.В. Заплітна, В.П. Зюзіна, В.В. Дяченко // Вісник Національного транспортного університету. Серія «Економічні науки». Науково-технічний збірник. – К. : НТУ, 2016. – Вип. 3 (36).

В статті запропоновано оціночний підхід, що до антикризового управління регіонального розвитку.

Об'єкт дослідження – антикризове оцінювання як інструменту прямого впливу держави на досягнення збалансованого регіонального розвитку.

Мета роботи розкрити роль антикризового оцінювання як основного інструменту полягає в переході до індикативного прогнозування, інформаційного забезпечення прийняття об'єктивних управлінських рішень на регіональному, місцевому та загальнодержавному рівні.

Метод дослідження. Запроваджені аналітичні засоби надання критичного матеріалу, запропоновано оціночні інструменти у пошуку нової моделі державного управління регіональним розвитком передбачає оптимальне поєднання самостійності регіонів, насамперед у сфері вирішення повсякденних питань місцевого (регіонального) розвитку та координуючої, стимулюючої ролі центру (що представляє інтереси суспільства, країни в цілому). Синергія цих двох складових формує основу успішного реформування системи державного управління регіональним розвитком – запоруки конкурентоспроможності регіонів України.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: АНТИКРИЗОВА ОЦІНКА, РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК, ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ, МАКРОКОНДИЦІОНАЛЬНІСТЬ.

ABSTRACT

Zaplitna T.V., Zyuzina V.P., Dyachenko V.V. Anti-crisis evaluation of management of regional development. Visnyk National Transport University. Series «Economic sciences». Scientific and Technical Collection. – Kyiv: National Transport University, 2016. – Issue 3 (36).

This paper proposes an evaluation approach to crisis management of regional development.

The object of study - the anti-crisis assessment as an instrument of direct influence of the state to achieve balanced regional development.

The aim of highlighting the role of anti-crisis assessment as a basic tool in the transition to an indicative forecast, information support decision-objective management decisions at the regional, local and national level.

The method of investigation. Introduced analytical methods for the study of critical material suggested assessment tools in the search for a new governance model of regional development requires an optimal combination of independence of the regions, especially in the sphere of everyday issues of local (regional) development and coordination, enabling the role of the center (representing the interests of society and the country as a whole). The synergy of these two components forms the basis for successful reform of the public administration system of regional development - the key to the competitiveness of Ukrainian regions.

KEYWORDS: EVALUATION OF ANTI-CRISIS, REGIONAL DEVELOPMENT, GOVERNANCE.

РЕФЕРАТ

Заплитная Т.В. Антикризисная оценка управления региональным развитием. / Т.В. Заплитная, В.П. Зюзина, В.В. Дяченко // Вестник Национального транспортного университета. Серия «Экономические науки». Научно-технический сборник. – К. : НТУ, 2016. – Вып. 3 (36).

В статье предложен оценочный подход к антикризисному управлению региональным развитием.

Объект исследования - антикризисная оценка как инструмент прямого влияния государства на достижение сбалансированного регионального развития.

Цель работы раскрыть роль антикризисного оценивания как основного инструмента в переходе к индикативному прогнозированию, информационного обеспечения принятия объективных управленческих решений на региональном, местном и общегосударственном уровне.

Метод исследования. Введены аналитические способы исследования критического материала, предложено оценочные инструменты в поиске новой модели государственного управления региональным развитием предполагает оптимальное сочетание самостоятельности регионов, прежде всего в сфере решения повседневных вопросов местного (регионального) развития и координирующей, стимулирующей роли центра (представляющий интересы общества, страны в целом). Синергия этих двух составляющих формирует основу успешного реформирования системы государственного управления региональным развитием - залог конкурентоспособности регионов Украины.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: АНТИКРИЗИСНАЯ ОЦЕНКА, РЕГИОНАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ, ГОСУДАРСТВЕННОЕ УПРАВЛЕНИЕ, МАКРОКОНДИЦИОНАЛЬНОСТЬ.

АВТОРИ:

Заплітна Т.В., кандидат економічних наук, доцент, Національний транспортний університет, доцент кафедри економіки, Київ, Україна, e-mail: ztv2000@mail.ru, тел. +380673581825, Україна, 01010, м. Київ, вул. Суворова 1

Зюзіна В.П., доцент, Національний транспортний університет, доцент кафедри економіки, Київ, Україна, тел. +380673581825, Україна, 01010, м. Київ, вул. Суворова 1

Дяченко В.В., магістр спеціальності: 051 Економіка, Національний транспортний університет, магістр, кафедри економіки, Київ, Україна

AUTHOR:

Zaplitna T.V., PhD in Economics, Associate Professor, National Transport University, Associate Professor of Economics, Kyiv, Ukraine, e-mail: ztv2000@mail.ru, Tel. +380673581825, Ukraine, 01010, m. Kyiv, vul. Suvorov 1

Zyuzina V.P., Associate Professor, National Transport University, Associate Professor of Economics, Kyiv, Ukraine, Tel. +380673581825, Ukraine, 01010, m. Kyiv, vul. Suvorov 1

Dyachenko V.V., Master Economics 051, National Transport University, MA, Department of Economics, Kyiv, Ukraine

АВТОРЫ:

Заплитная Т.В., кандидат экономических наук, доцент, Национальный транспортный университет, доцент кафедры экономики, Киев, Украина, e-mail: ztv2000@mail.ru, тел. +380673581825, Украина, 01010, г. Киев, ул. Суворова 1

Зюзина В.П., доцент, Национальный транспортный университет, доцент кафедры экономики, Киев, Украина, тел. +380673581825, Украина, 01010, г. Киев, ул. Суворова 1

Дяченко В.В., магистр, специальность: 051 Экономика, Национальный транспортный университет, магистр, кафедры экономики, Киев, Украина

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Малий І.Й., доктор економічних наук, професор, Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана, професор кафедри макроекономіки та державного управління Київ, Україна

Бондаренко Є.В., доктор економічних наук, професор, Національний транспортний університет, кафедра економіки, Київ, Україна

REVIEWER:

Mali I.Y., Doctor of Economics, Professor, Kyiv National Economic University. Hetman, professor of macroeconomics and public administration Kyiv, Ukraine

ondarenko E.V. Doctor of Economics, professor, National Transport University, MA, Department of Economics, Kyiv, Ukraine

УДК 338.4
UDC 338.4

КОМПЛАЄНС ЯК СИСТЕМА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ ТА ЗАПОБІГАННЮ РИЗИКІВ НА РІВНІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Іванов В.Б., кандидат технічних наук, Національний транспортний університет, Київ, Україна
Лаврик І.Ф., кандидат технічних наук, Національний транспортний університет, Київ, Україна

COMPLIANCE AS A SYSTEM OF ANTI-CORRUPTION AND THE PREVENTION OF RISKS AT THE LEVEL OF ENTITIES

Ivanov V. B., PhD, National Transport University, Kyiv, Ukraine
Lavrik, I. F., PhD, National Transport University, Kyiv, Ukraine

КОМПЛАЄНС КАК СИСТЕМА ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ КОРРУПЦИИ И ПРЕДОТВРАЩЕНИЮ РИСКОВ НА УРОВНЕ СУБЪЕКТОВ ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ

Иванов В.Б., кандидат технических наук, Национальный транспортный университет, Киев, Украина
Лаврик И.Ф., кандидат технических наук, Национальный транспортный университет, Киев, Украина

Впровадження на макрорівні заходів з протидії корупції, зокрема електронних закупок, відкритих конкурсів на заміщення керівних посад і т. ін. відображають напрямки протидії корупції в Україні. Проте на рівні суб'єктів господарювання системна боротьба з корупцією залишається здобутком незначної частини підприємств. В той же час, скорочення ринків, погіршення фінансового стану в умовах економічної кризи, невиконання взаємних зобов'язань, зростання дебіторської заборгованості сприяють розповсюдженню корупційних дій в середовищі менеджменту підприємств та одночасно підвищують і ризики ведення господарської діяльності.

Логістичні, транспортні та експедиційні підприємства є серед найбільш вразливих як до господарських ризиків, так і до корупційних проявів. Крім того, треба враховувати специфіку діяльності вказаних підприємств як елементів інфраструктури бізнесу, що працюють в умовах високої конкуренції. Для таких підприємств велике значення має підтримання їх ділової репутації, що характеризується відсутністю негативних прецедентів у виконанні зобов'язань а також відповідністю правовим та етичним нормам поведінки. Це вимагає від керівників підприємств розробки механізмів, що мінімізують вірогідність не лише фінансових втрат, а також втрати довіри з боку клієнтів підприємства, ділових партнерів, акціонерів та регулюючих органів.

В сучасному бізнес-суспільстві система заходів, що направлені на досягнення вказаної мети, характеризується терміном «Комплаєнс». Прямий переклад з англійської слова «Compliance» означає «відповідність», однак він не відображає в повній мірі зміст цього терміну. Тому під COMPLIANCE розуміють функціонування організації у відповідності із встановленими принципами та визначеннями, внутрішньою політикою та процедурами, що базуються на вимогах місцевого законодавства та поширеної міжнародної практики ведення бізнесу. Відповідність законам, правилам та стандартам в сфері комплаєнса зазвичай стосується таких питань як виконання відповідних стандартів поведінки на ринку, управління конфліктами інтересів, справедливе відношення до клієнтів. До сфери комплаєнса відносяться також такі специфічні сфери, як протидія легалізації доходів кримінального походження та фінансування тероризму, розробка документів та процедур, що забезпечують діяльність компанії у відповідності з вимогами законодавства, захист інформації, протидія корупції, встановлення етичних норм поведінки співробітників і т.ін.

Комплаєнс, як напрямок професійної діяльності підприємств, привнесений західними компаніями, та набув розповсюдження, в першу чергу в фінансово-банківській сфері. Проте, досвід зарубіжних компаній свідчить про значну увагу політиці COMPLIANCE також на підприємствах виробничої, торгівельної, освітньої сфер, а також медичних, страхових та органах державного

управління [1]. Відповідно, в залежності від сфери діяльності визначається пріоритетність певних напрямків комплаєнсу та формується політика компанії в: управлінні інвестиціями (Fair Investment Policy), оподаткуванні (Fair Tax Policy), кредитуванні (Fair Lending Policy), постачанні (Fair Purchasing policy), реалізації продукції (Fair sales policy) і т. ін.

Наприклад, головними складовими елементами політики Комплаєнс відомої Української компанії «Групи ДТЕК» є:

- неухильне виконання норм Кодекса корпоративної етики, процедур та внутрішніх етичних норм ведення бізнесу;
- розвиток Комплаєнс-культури на всіх підприємствах групи;
- запобігання потенційним конфліктам інтересів серед працівників;
- забезпечення профілактики корупційних дій і фінансових злочинів.

Закладені в Комплаєнс-політику ДТЕК механізми повинні забезпечити внутрішнє здоров'я Компанії та успішну взаємодію із зовнішнім середовищем на основі виконання принципів етичного ведення бізнесу і слідуванню вимогам, що застосовуються до групи, найвищих стандартів етичної поведінки у всіх сферах діяльності. Програма передбачає, що група ДТЕК виконує усі законодавчі та регуляторні вимоги, що застосовуються до компанії на ринках, на яких вона здійснює свою діяльність, та очікує від своїх партнерів розуміння важливості Етичних вимог до ведення бізнесу і їх дотримання в рамках бізнес – партнерства з ДТЕК.

Важливою складовою внутрішнього здоров'я підприємств є також запобігання фінансовим, операційним та бізнес-ризикам, що досягається встановленням чітких стандартів та правил роботи, постійним наглядом за виконанням розроблених процедур. Система управління ризиками повинна запобігти ризикам невідповідності або невиконання вимог законодавства, нормативних документів, правил та стандартів, галузевих вимог, кодексів поведінки тощо.

Вказані ризики невідповідності в кінцевому результаті можуть проявитись у формі застосування юридичних санкцій або санкцій регулюючих органів, фінансових та репутаційних втрат як наслідок невідповідності законам, діючим правилам та стандартам. Контроль бізнес-ризиків, в першу чергу репутаційних, призначений мінімізувати ймовірність виникнення любого із них та зменшити наслідки для компанії. Управління репутаційними ризиками здійснюється шляхом розробки внутрішніх документів та створенні умов, за яких співробітники виконують свої функції у відповідності із високими професійними та етичними стандартами по відношенню всіх учасників ринку. Це забезпечує набуття та утримання репутації надійного учасника ринку, робота з яким виключає ймовірність невиконання контрактів або порушень податкових норм. Разом із відсутністю негативних прецедентів в роботі компанії на її репутацію впливає також відповідність правовим та культурним нормам в практичній діяльності.

Для переважної більшості організацій набір політик Комплаєнс включає:

- Кодекс корпоративної етики або корпоративної поведінки, що встановлює морально-етичні принципи, стандарти поведінки, пріоритети компанії та обов'язки співробітників;
- Політику чесної конкуренції, що вимагає від кожного співробітника виконання конкурентних правил та умов, та направлена на формування вільного ринку та відкритої конкуренції товарів та послуг;
- Політику протидії відмиванню доходів, отриманих злочинним шляхом, що захищає легальний сектор економіки від проникнення тіньових доходів;
- Політику отримання та надання подарунків, запрошень, що забезпечує відокремлення понять «подарунок» та «хабар» шляхом встановлення граничної вартості подарунків та процедур контролю за їх наданням;
- Політику інформування про порушення етичних стандартів (Whistleblowing Policy), що надає можливість працівникам, замовникам та постачальникам як офіційно, так і анонімно повідомляти про випадки корупції та інших порушень норм і стандартів поведінки;
- Політику, що регулює конфлікт інтересів завдяки впровадженню етичних стандартів поведінки співробітників в разі виникнення подібних конфліктів (інтереси співробітника вступають в протиріччя з інтересами компанії, інтереси одного клієнта з інтересами іншого і т. ін.). Політика вимагає, щоб інтереси компанії завжди ставилися вище за інтереси її окремих співробітників;
- Політику захисту майна компанії, що поширюється як на матеріальні, так і нематеріальні цінності, забезпечує захист патентів, «ноу-хау», інтелектуальних прав;

- Політику конфіденційності інформації, що гарантує нерозголошення інформації про клієнтів, регулює зберігання та обробку персональних даних, надання коректної звітності.

З метою реалізації вище згаданих політик вибудовуються робочі процеси, що передбачають постійний контроль виникнення потенційних проблем та їх швидке вирішення в режимі реального часу. Постійний моніторинг контрагентів та осіб, з якими здійснюються ділові контакти, передбачає оцінку ступеню їх здатності до корупційних проявів, рівня розвитку в компанії-контрагенті системи протидії корупції [2]. Предметом зовнішнього моніторингу є також ризики корупції при взаємодії з державними органами, зокрема необхідності винагороди за участь у тендерних закупівлях за державні кошти, за прискорення процедур, за отримання дозвільних документів, за вирішення питань у правоохоронних органах та судовій системі. Важливе місце в системі контролю займає також внутрішній контроль, проведення перевірок та аудиту.

Система внутрішнього контролю реалізує функцію запобігання ризикам шляхом:

- виявлення, класифікації та обліку ризиків;
- кількісної оцінки ймовірності виникнення та можливих наслідків;
- моніторингу ефективності управління ризиками;
- участі в розробці заходів по зниженню рівня ризиків, розробка рекомендацій та внутрішніх документів по управлінню ризиками;
- виявлення конфлікту інтересів в діяльності організації та її працівників;
- аналіз показників динаміки зауважень клієнтів та дієвості запроваджених заходів
- аналіз економічної доцільності аутсорсинга послуг та використання підрядних організацій;
- розробці внутрішніх документів, що направлені на протидію комерційному підкупу та корупції
- розробці документів та організації заходів по впровадженню норм корпоративної поведінки та професійної етики;
- виконанні інших функцій, що запобігають ризикам та передбачені внутрішніми документами організацій.

Фундаментом для побудови всіх елементів системи внутрішнього контролю є контрольне середовище, що включає 3 головні елементи [3]:

- менеджмент, як виконавець функцій контролю;
- організація, що визначає завдання, компетенцію та відповідальність персоналу;
- ІТ-система, що забезпечує як виробничі процеси, так і потреби внутрішнього контролю.

Як показує досвід аудиторських перевірок ключовими бізнес-процесами, що вимагають постійного внутрішнього контролю, є наступні:

- касове обслуговування, готівкові та карткові розрахунки;
- закупівлі товарів;
- розрахунок компенсацій за відрядження;
- розрахунки витрат та підготовка рахунків;
- реалізація товарів;
- облік та управління засобами виробництва.

Типові порушення вказаних бізнес-процесів включають:

- невиконання стандартних управлінських процедур;
- непрозоре ведення документації, коли відсутні важлива ділова інформація та бухгалтерські документи;
- перевищення встановлених повноважень при прийнятті рішень;
- порушення принципу «чотирьох очей», коли одноосібно приймаються та оформлюються рішення, які передбачають участь декількох працівників;
- недоліки в системі автоматизованої обробки інформації, що допускає помилкові розрахунки та використання неправдивої інформації;
- відсутність баз даних відносно клієнтів, що унеможлиблює оцінку їх ділової репутації, кредитоспроможності, конкурентоздатності і т.ін.;
- недосконалий контроль витрат, що веде до непрозорого та нецільового використання коштів;

Розглянемо систему внутрішнього контролю на прикладі такого універсального для всіх видів підприємств бізнес-процесу, як процедура закупівлі товарів та послуг (Рис.1).

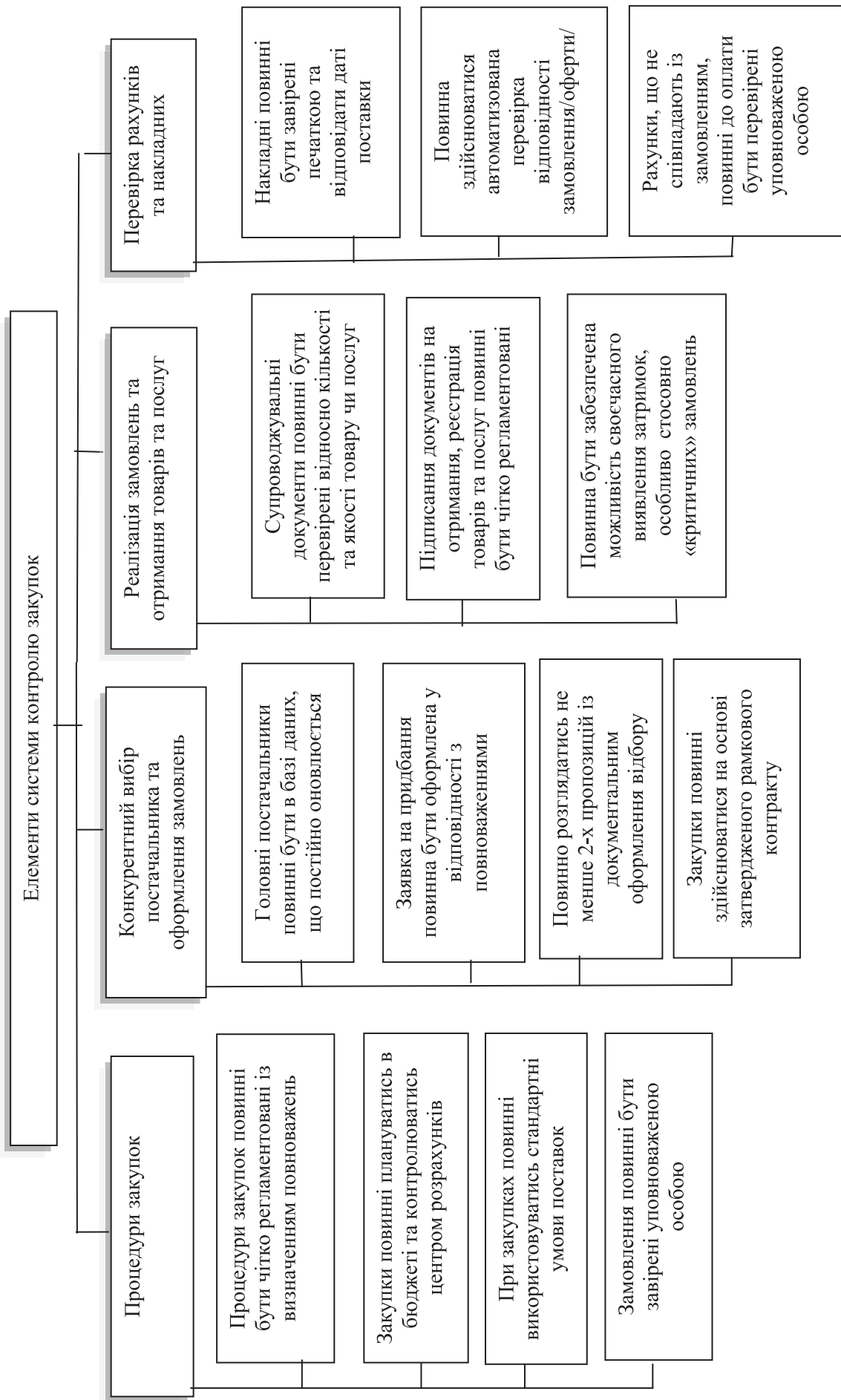

Рисунок 1 - Зміст системи контролю закупок на підприємстві

Необхідність регламентування та контролю діяльності по закупівлі товарів та послуг пояснюється існуванням ризиків корупційних дій з боку виконавців та вірогідними втратами коштів підприємства. Так, розглядаючи окремі елементи можна відмітити, що:

- без чітко встановлених процедур на кожному з етапів закупівель можливі порушення заради власних інтересів окремих виконавців;
- без конкурентного відбору постачальників та відповідного оформлення замовлень можливі придбання товарів та послуг низької якості та за завищеними цінами;
- без прозорого процесу реалізації замовлень можливі втрати товарів та невиконання замовлень в повному обсязі;
- без ефективної перевірки супроводжувальних та платіжних документів можливі помилкові платежі, втрата коштів підприємства та податкові порушення.

Розглянута вище система контролю закупівель показує необхідність виконання вимог та чітких процедур кожним із робітників, що мають відношення до процесу придбання товарів та послуг. Відповідні системи контролю необхідно розробити і для інших згаданих вище бізнес-процесів. Це дозволить комплаєнс-контролерами, що безпосередньо не взаємодіють із зовнішнім середовищем, не володіють всією сукупністю інформації, своєчасно ідентифікувати зміст проблем та шляхи їх вирішення.

В той же час жорстка регламентація діяльності виконавців здатна не лише мінімізувати ризики, але і обмежити ініціативу працівників, зупинити розвиток організації. Так чином, від керівництва підприємства необхідне визначення певної межі регламентування, що відображає як реальний стан підприємства та його перспективи розвитку, так і ринкові тенденції та поточні зміни законодавства. Розробка та впровадження адекватної політики Комплаєнс забезпечує ефективну взаємодію та справедливі відношення між учасниками ринку, мінімізує правові, фінансові та репутаційні ризики, сприяє розвитку організації та персоналу підприємства.

Система Комплаєнс актуальна не лише для підприємств, що ведуть господарську діяльність. Для вищих учбових закладів її впровадження має подвійне значення: з одного боку – це включення відповідного розділу в курс «Менеджменту організацій», з іншого - розробка системи запобігання корупції та мінімізації втрат безпосередньо в учбовому закладі.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Берінгер С. Дотримання компакт – кращі практики дотримання комплаєнс - Управління / С. Берінгер, Верлаг Е. Ш. // Берлін – 2010 - № 317.
2. Паєт М. Антикорупційний комплаєнс: практичне керівництво для компанії / М. Паєт, Діке // Цюріх – 2011 - № 157.
3. Віланд Й. Інструкція Комплаєнс-Менеджмент. Концептуальні основи, практичні фактори успіху, глобальні проблеми. / Й. Віланд, Р. С. Шанмаєр, С. Грюнінгер. // 2015 - С 44-47.

REFERENCES

1. Stefan Behringer, (2010). Compliance kompakt – Best Practice im Compliance - Managemen. Erich Schmidt Verlag, Berlin, 317. (Ukr)
2. Mark Pieth, (2011) Anti-Korruptions-Compliance : Praxisleitfaden für Unternehmen. Dike, Zürich, 157. (Ukr)
3. Josef Wieland, Roland Steinmeyer, Stephan Grüninger, (2015) Handbuch Compliance-Management. Konzeptionelle Grundlagen, praktische Erfolgsfaktoren, globale Herausforderungen. Erich Schmidt Verlag, 44-47. (Ukr)

РЕФЕРАТ

Іванов В.Б. Комплаєнс як система протидії корупції та запобігання ризиків на рівні суб'єктів господарювання / В. Б. Іванов, І. Ф. Лаврик. // Вісник Національного транспортного університету. Серія «Економічні науки». Науково-технічний збірник. – К. : НТУ, 2016. – Вип. 3 (36).

В статті розглянута вище система контролю закупівель, яка показує необхідність виконання вимог та чітких процедур кожним із робітників, що мають відношення до процесу придбання товарів

та послуг. Відповідні системи контролю необхідно розробити і для інших згаданих вище бізнес-процесів.

Об'єктом дослідження - система заходів, яка характеризується терміном «Комплаєнс».

Мета роботи визначення відповідності законам, правилам та стандартам в сфері комплаєнса.

Методи дослідження статистичний, експертний, порівняльно-описовий, системно-структурний. Тому в статті і представлення функціонування організації у відповідності із встановленими принципами та визначеннями, внутрішньою політикою та процедурами, що базуються на вимогах місцевого законодавства та поширеної міжнародної практики ведення бізнесу. Відповідність зазвичай стосується таких питань як виконання відповідних стандартів поведінки на ринку, управління конфліктами інтересів, справедливе відношення до клієнтів.

Результати статті можуть бути упроваджені в підприємства та нові бізнес структури.

Прогнозні припущення щодо розвитку об'єкта дослідження – пошук оптимальної системи та чіткі процедур в управлінні підприємства в сучасних економічних умовах.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: КОМПЛАЄНС, КОРУПЦІЯ, РИЗИКИ, СИСТЕМА КОНТРОЛЮ.

ABSTRACT

Ivanov V., Lavrik I. Compliance as a system of anti-corruption and the prevention of risks at the level of entities. Visnyk National Transport University. Series «Economic sciences». Scientific and Technical Collection. – Kyiv: National Transport University, 2016. – Issue 3 (36).

In the article above, control system procurement, which shows the need for compliance and clear procedures for each of the workers, which are relevant to the process of acquisition of goods and services. Suitable monitoring systems should be developed for other the above mentioned business processes.

The object of research - system of measures, which is characterized by the term "Compliance".

The aim of the work determination of compliance with laws, regulations and standards in the field of compliance.

Research methods statistical, expert, comparative, descriptive, and systematic-structural. Therefore, this article and presentation functioning of the organization in accordance with established principles and definitions, internal policies and procedures based on local regulations and international common business practices. Compliance usually relates to such issues as the implementation of the relevant standards of market conduct, managing conflicts of interest, fair treatment of customers.

The results of the article can be introduced into the enterprises and Novi business structure.

Forecast assumptions about the object of study – the search for the optimal system and clear procedures in the management of the enterprise in modern economic conditions.

KEY WORDS: COMPLIANCE, CORRUPTION, RISIK CONTROL SYSTEM.

РЕФЕРАТ

Иванов В. Б. Комплаєнс как система противодействия коррупции и предотвращению рисков на уровне субъектов хозяйствования. / В.Б. Иванов, И. Ф. Лаврик. // Вестник Национального транспортного университета. Серия «Экономические науки». Научно-технический сборник. – К. : НТУ, 2016. – Вып. 3 (36).

В статье рассмотренная выше система контроля закупок, которая показывает необходимость выполнения требований и четких процедур каждым из рабочих, которые имеют отношение к процессу приобретения товаров и услуг. Соответствующие системы контроля необходимо разработать и для других упомянутых выше бизнес - процессов.

Объектом исследования - система мероприятий, которая характеризуется термином «Комплаєнс».

Цель работы определение соответствия законам, правилам и стандартам в сфере комплаєнса.

Методы исследования статистический, экспертный, сравнительно-описательный, системно-структурный. Поэтому в статье и представления функционирования организации в соответствии с установленными принципами и определениями, внутренней политикой и процедурами, основанными на требованиях местного законодательства и распространенной международной практики ведения бизнеса. Соответствие обычно касается таких вопросов, как выполнение соответствующих

стандартов поведения на рынке, управление конфликтами интересов, справедливое отношение к клиентам.

Результаты статьи могут быть внедрены в предприятия и нови бизнес структура.

Прогнозные предположения относительно развития объекта исследования – поиск оптимальной системы и четкие процедур в управлении предприятия в современных экономических условиях.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: КОМПЛАЕНС, КОРРУПЦИИ, РИЗИКИ, СИСТЕМА КОНТРОЛЯ.

АВТОРИ:

Іванов Вадим Борисович, кандидат технічних наук, професор, Національний транспортний університет, e-mail: ket13@net, тел. +38042808438, Україна, 01010, м. Київ, вул. Суворова 1, к. 01.

Лаврик Иван Федорович, кандидат технічних наук, професор, Національний транспортний університет, e-mail: ket13@net, тел. +38042808438, Україна, 01010, м. Київ, вул. Суворова 1, к. 01.

AUTHOR:

Ivanov Vadim B, Ph.D., associate professor, National Transport University, associate professor, e-mail: ket 13@ukr.net, tel. +38042808438 Ukraine, 01010, Kyiv, Suvorova str. 1, of. 01.

Lavrik, Ivan Ph.D., associate professor, National Transport University, associate professor, e-mail: ket 13@ukr.net, tel. +38042808438 Ukraine, 01010, Kyiv, Suvorova str. 1, of. 01.

АВТОРЫ:

Іванов Вадим Борисович, кандидат технических наук, профессор, Национальный транспортный университет, e-mail: ket13@net, тел. +38042808438, Украина, 01010, г. Киев, вул. Суворова 1, к. 01.

Лаврик Иван Федорович, кандидат технических наук, профессор, Национальный транспортный университет, e-mail: ket13@net, тел. +38042808438, Украина, 01010, г. Киев, вул. Суворова 1, к. 01.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Бідняк Миайло Несторович, доктор технічних наук, професор, Національний транспортний університет, завідувач кафедри «менеджменту» Національного транспортного університету, e-mail: Ket 13 @ukr.net, тел. +3804428438, Україна, 01010, м. Київ, вул. Суворова, 1, к. 240.

Гречан А.П., доктор економічних наук, професор, Національний транспортний університет, Київ, Україна.

REVIEWER:

Bidnjak Michael N., Ph.D., Engineering (Dr.), professor, National Transport University, head of Department of management, National Transport University, e-mail: ket13@ukr.net, tel. +3804428438, Ukraine.

Grezan., Ph.D., Economic (Dr.), professor, National Transport University, Kyiv, Ukraine.

УДК 338.48
UDC 338.48

ПРОБЛЕМИ ВИБОРУ ІНОЗЕМНОГО ПАРТНЕРА ТУРИСТИЧНОЮ ФІРМОЮ

Ільченко В.Ю., кандидат економічних наук, Національний транспортний університет, Київ, Україна

THE PROBLEMS OF SELECTING A FOREIGN PARTNER IN THE SPHERE OF TOURISM

Ilchenko V.J., Ph.D, National Transport University, Kyiv, Ukraine

ПРОБЛЕМЫ ВЫБОРА ИНОСТРАННОГО ПАРТНЕРА ТУРИСТИЧЕСКОЙ ФИРМОЙ

Ильченко В.Ю., кандидат экономических наук, Национальный транспортный университет, Киев, Украина

Постановка проблеми. Партнерські відносини у сучасному світі зазвичай призводять до позитивних результатів, саме тому багато країн світу співпрацюють, ставлячи за мету покращення та розвиток політичної, економічної або іншої сфери країни, враховуючи при цьому національні інтереси обох держав. Ефективний механізм налагодження міжнародних партнерських відносин напряму впливає на розвиток туристичної сфери України та країн-партнерів.

Досвід туристичних підприємств країн Європи свідчить, що ефективність міжнародного партнерства залежить від вдало побудованих партнерських відносин між компаніями, що, у свою чергу, сприяє появі у фірм значної кількості переваг, які в подальшому дозволяють розширити асортимент послуг, збільшити обсяги прибутку, зменшити витрати, здобути досвід та знання, отримати конкурентні переваги, чи навіть подовжити період життєвого циклу бізнесу та забезпечити його стійке функціонування в умовах глобальної нестабільності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням розвитку міжнародних партнерських відносин у світовій економіці присвяли свої праці такі зарубіжні вчені як: С. Карделл, Г. Клейнер, Б. Райзберг, А. Томсон, Б. Гаррет, Дж. Уокер. Серед вітчизняних слід відзначити: Л. Антонюка, С. Банашова, М. Босовську, В. Будкіна, Л. Бабій, К. Гаджієва, І. Гладій, А. Ігнатюка, В. Куриляка, Н. Мікули, В. Мельника, Д. Лук'яненка, Т. Орехової, О. Чернеги, Є. Панченка, А. Поручника, Є. Савельєва, П. Седова, С. Соколенка, О. Сохацької, Д. Фельдмана, Г. Філюк, П. Циганкової, С. Чеботара, О. Ястремської та інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз досліджень показав, що методологічні засади формування партнерських відносин характеризуються фрагментацією, положення наявних методологічних підходів до вибору оптимального бізнес-партнера потребують узгодження та деталізації в розрізі окремих етапів. Це обумовлює необхідність поглиблення методологічних досліджень наукової проблеми формування міжнародних партнерських відносин в туристичній сфері.

Мета статті. Підвищити ефективність процесу пошуку та вибору оптимального іноземного партнера туристичним підприємством.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі розвитку туристичної галузі неможливо ефективно реалізувати всі потенційні проекти зусиллями одного, навіть великого туристичного підприємства, натомість, використання досвіду, інформаційної та матеріальної бази міжнародних партнерів дозволяє в процесі співпраці досягати синергетичних ефектів та вирішувати завдання стратегічного розвитку кожного із них.

Деякі автори розглядають стратегічні альянси як єдину змістовно-адекватну форму партнерських відносин та визначають їх як форму організації відносин туристичних підприємств, при якій вони можуть використовувати ресурси одне одного для досягнення спільних цілей при збереженні автономності кожного з них [1, 2, 3]. Метою формування міжнародних партнерських відносин є розподіл ризику, збільшення ринкової влади, вихід на нові ринки, отримання нових технологій, прагнення туристичних підприємств до організаційного навчання, отримання нових знань та досвіду. Дослідження західних вчених свідчать, що у довгостроковій перспективі компанії, орієнтовані на навчання, отримують більш високі доходи у порівнянні з іншими, а ефективним механізмом отримання ноу-хау та навчання у інших фірм можуть бути партнерські відносини [4, 5, 6].

Автор вважає, що під міжнародними партнерськими відносинами туристичного підприємства слід розуміти систему договірних відносин між підприємствами туристичної сфери з приводу досягнення ними стратегічних цілей на основі спільного використання ресурсів та отримання синергетичного ефекту.

Будь-яка компанія прагне знайти довгострокового і надійного партнера, який принесе максимальний прибуток за мінімальних витрат часу, коштів та людських ресурсів. Процес оптимального вибору є достатньо складним і поділяється на кілька етапів (табл. 1) [7, 8].

Таблиця 1 – Сутність етапів процесу вибору оптимального іноземного партнера

Назва етапу	Сутність етапу
Етап 1. Створення портрета ідеального партнера	Детально прописуються критерії та властивості, притаманні ідеальному партнеру.
Етап 2. Складання попереднього списку потенційних партнерів за критеріями	Спочатку із загального опису відбираються первинні критерії, які можна швидко визначити, дивлячись на коротку інформацію про потенційного партнера (місце розташування, кількість згадувань у пресі, каталоги туристичних фірм, рекомендації знайомих та друзів), і на їхній основі здійснюється первинна вибірка партнерів. Надалі обрані компанії опрацьовуються ретельніше, відбираються найпривабливіші за додатковими критеріями (економічний та організаційний потенціал, ділові якості, наявність конкурентів і вітчизняних партнерів). З'ясовується, хто безпосередньо у відібраних іноземних туристичних фірмах відповідає за контакти з бізнес-партнерами (ім'я людини, його електронна адреса і телефон).
Етап 3. Виявлення перспективних партнерів	Формується список перспективних іноземних партнерів (альтернативи вибору партнерів), які відповідають критеріям вибору партнерів і зацікавлені у співробітництві (<i>первинна вибірка партнерів</i>).
Етап 4. Підготовка пропозиції про співпрацю	Здійснюється оцінка власного організаційно-економічного потенціалу та потенційних стратегічних потреб, що сприятиме визначенню сукупності наявних та необхідних ресурсів для діяльності підприємства та досягнення стратегічних цілей. Створюється короткий, але змістовний опис по суті пропозиції (техніко-економічне обґрунтування необхідності партнерства).
Етап 5. Визначення готовності потенційних іноземних партнерів до співпраці	Організовується тур в країну партнерів і зустрічі з ними. По суті, відбувається процес продажу потенційному іноземному партнеру співпраці з компанією, тому пропозиції про співробітництво потрібно підготувати з урахуванням всіх особливостей партнера і локального туристичного ринку.
Етап 6. Формування портфелю іноземних партнерів	Розробляється проект портфелю іноземних партнерів (<i>вторинна вибірка</i>) на основі <i>показника оптимальності</i> . Доцільним є складання профілю кожного зацікавленого партнера та порівняння їх між собою за певними показниками (місце розташування, покриття, розмір, асортимент туристичних послуг, контакти, особливості тощо).
Етап 7. Вибір іноземного бізнес-партнера	Здійснюється <i>остаточна вибірка</i> партнера на основі перевірки його репутації на туристичному ринку. Дуже часто недовгостроковість планування і співробітництва прозводить до того, що коротка вигода стає важливішою за інвестиції в майбутні дивіденди від надійного довгострокового співробітництва. Для перевірки репутації іноземного партнера пропонується зробити наступне: • запросити контакти партнерів і посередників компанії (бажано з конкретними іменами і номерами телефонів); • переглянути список клієнтів компанії і відібрати кілька з тих, хто не був заявлений самою туристичною компанією;

Продовження таблиці 1 – Сутність етапів процесу вибору оптимального іноземного партнера

Назва етапу	Сутність етапу
	• переглянути інформацію в локальному інтернеті на предмет скандалів або позитивних згадувань про компанію; • перевірити судові реєстри на предмет суперечок і позовів. Якщо такі є, знайти контакти учасників судового розгляду; • зібравши всі ці дані, продзвонити всі відібрані контакти і поставити кілька запитань про співробітництво з обраним партнером. Вся зібрана інформація дасть дуже хороше розуміння того, наскільки надійним є обраний партнер.
Етап 8. Формалізація відносин	Відбувається погодження умов співпраці, вибір способу, характеру, виду взаємодії та укладання договірних зобов'язань. Здійснюється визначення показники результативності виконання проектних документів та оптимальність умов співпраці.
Етап 9. Реалізація стратегічного партнерства	Визначається обсяг та структура консолідованих ресурсів, критерії формування системи управління спільною діяльністю, положення та цільові показники стратегії розвитку, механізмів контролю тощо.
Етап 10. Оцінка та контроль результативності стратегічного партнерства	Здійснюється оцінка і контроль результативності стратегічного партнерства: • діагностика виконання існуючих договірних зобов'язань, що забезпечує здійснення аналізу причин та наслідків порушень договірних зобов'язань; • комплексна оцінка ефективності використання консолідованого економічного потенціалу учасників в умовах реалізації партнерства; • аналіз ефективності партнерства (висновок про доцільність продовження відносин, штрафні санкції та мотивування відносин).

Для оцінки портфелю іноземних партнерів (етап 6 в табл. 1) автором пропонується використати показник вибору оптимального партнера, що дасть змогу детальніше вивчити партнерів за групами критеріїв та обрати найкращого для укладання договору про співпрацю.

Показник вибору оптимального іноземного партнера – це система комплексних критеріїв кількісної оцінки фінансово-економічного потенціалу іноземного партнера, кожен з яких складається з одиничних показників оцінки складових потенціалу партнера.

За допомогою методу експертних оцінок виділяємо критерії кількісної оцінки вибору оптимального іноземного партнера та їх складових. Паралельно експерти (топ-менеджери, які працюють в провідних компаніях туристичної галузі) також визначають коефіцієнти вагомості (значущості) кожного критерію та одиничного показника (v_i) для розрахунку показника вибору оптимального іноземного партнера $\left(\sum_{i=1}^n v_i = 1 \right)$.

Проведені автором дослідження дозволили визначити показник вибору оптимального іноземного партнера туристичного підприємства методом середньозваженої арифметичної:

$$ПВ_{opt} = 0,24 \cdot K_{nc} + 0,2 \cdot K_{da} + 0,22 \cdot K_p + 0,1 \cdot K_k + 0,24 \cdot K_{kl}, \quad (1)$$

де: $ПВ_{opt}$ – показник вибору оптимального іноземного партнера;

K_{nc} – критерій платоспроможності;

K_{da} – критерій ділової активності;

K_p – критерій рентабельності;

K_k – критерій кадрової політики;

K_{kl} – критерій конкурентоспроможності туристичних послуг.

Усі зазначені критерії відповідно можуть бути розраховані наступним чином:

$$K_{nc} = 0,27 \cdot k_{al} + 0,21 \cdot ЧОК + 0,29 \cdot k_{пл} + 0,23 \cdot k_{фс}, \quad (2)$$

де: k_{al} – коефіцієнт абсолютної ліквідності;

ЧОК – чистий оборотний капітал;

$k_{пл}$ – коефіцієнт поточної ліквідності;

$k_{фс}$ – коефіцієнт фінансової стійкості.

$$K_{da} = 0,30 \cdot k_{oa} + 0,22 \cdot k_{odz} + 0,20 \cdot ФВ + 0,28 \cdot k_{oos}, \quad (3)$$

де: k_{oa} – коефіцієнт оборотності активів;
 k_{odz} – коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості;
 $ФВ$ – коефіцієнт фондівдачі;
 k_{ooz} – коефіцієнт оборотності оборотних засобів.

$$K_p = 0,253 \cdot R_a + 0,226 \cdot R_{ek} + 0,306 \cdot R_{od} + 0,213 \cdot R_d, \quad (4)$$

де: R_a – коефіцієнт рентабельності активів;
 R_{ek} – коефіцієнт рентабельності власного капіталу;
 R_{od} – коефіцієнт рентабельності основної діяльності;
 R_d – коефіцієнт рентабельності діяльності.

$$K_k = 0,25 \cdot ЧП_{п} + 0,25 \cdot ПП + 0,28 \cdot k_{kv} + 0,22 \cdot k_{ob}, \quad (5)$$

де: $ЧП_{п}$ – частка прибутку на одного працівника;
 $ПП$ – продуктивність праці;
 K_{kv} – середній рівень кваліфікації персоналу;
 k_{ob} – коефіцієнт загального обороту кадрів.

$$K_{kn} = 0,25 \cdot РБ + 0,25 \cdot ДР + 0,25 \cdot КУ + 0,25 \cdot НП, \quad (6)$$

де: $РБ$ – розмір клієнтської бази;
 $ДР$ – досвід роботи на ринку;
 $КУ$ – кількість укладених угод з партнерами;
 $НП$ – наявність національних представництв.

Запропонована система комплексних критеріїв кількісної оцінки потенційних партнерів дозволить підприємствам туристичної галузі всебічно підходити до вибору оптимального іноземного бізнес-партнера.

Висновки. Партнерські відносини визначені пріоритетним вектором розвитку інтеграційних процесів у туризмі, що дає можливість підприємствам галузі отримати додаткові стратегічні переваги. З метою вдосконалення міжнародного партнерства підприємств туристичної галузі запропоновано етапи процесу пошуку та вибору оптимального бізнес-партнера. Отримана в результаті дослідження система критеріїв і одиничних показників (показник оптимальності) сприятиме комплексній оцінці фінансово-економічного потенціалу портфеля іноземних партнерів.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Гаррет, Б. Стратегические альянсы / Б. Гаррет, П. Дюссож. – М. : ИНФРА - М, 2002. – 332 с.
2. Гордон, Я. Маркетинг партнерских отношений / Я. Гордон. – СПб. : Питер, 2001. – 384 с.
3. Склад, Г.П. Свідомий розвиток партнерства у сфері туризму в умовах модернізації економіки [Електронний ресурс] / Г.П. Склад - Режим доступу: <http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/3799/1/pdf>. – Назва з екрану.
4. Oster, Sh. Modern competitive analysis / Sh. Oster. – New York : Oxford University Press, 1999. – 434 p.
5. Уокер, Дж. Введение в гостеприимство : учебное пособие для высших и средних спец. учеб. зав. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. - 595 с.
6. Квартальнов, В.А. Стратегический менеджмент в туризме. Современный опыт управления / В.А. Квартальнов. – М. : Финансы и статистика, 2010. – 491 с.
7. Босовська, М.В. Методологія формування та розвитку стратегічного партнерства в туризмі [Електронний ресурс] / М. В. Босовська // Науковий вісник ЧДІЕУ – 2014. - № 4 (24). – С. 115-122. – Режим доступу: <http://ir.stu.cn.ua/bitstream/handle/123456789/8184/115-122.pdf>. – Назва з екрану.
8. Сухар, М. Пошук бізнес-партнера в ЄС. Кілька практичних порад [Електронний ресурс] / М. Сухар // Європейська правда – Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/experts/2015/03/17/7031895/> – Назва з екрану.

REFERENCES

1. Garret B., Dyussozh P. Strategicheskie alyansy [Strategic alliances]. Moskva, INFRA – M Publ., 2002. 332 p. (Rus).

2. Gordon Ya. Marketing partnerskikh otnosheniy [Relationship marketing]. Sainkt Peterburg, Piter Publ., 2001. 384 p. (Rus).
3. Skliar H.P. Svidomyi rozvytok partnerstva u sferi turyzmu v umovakh modernizatsii ekonomiky (Conscious development of partnership in the sphere of tourism in the conditions of modernization of economy). Available at: <http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/3799/1/pdf>. (Ukr).
4. Oster Sh. Modern competitive analysis. New York, Oxford University Press, 1999. 434 p.
5. Uoker Dzh. Vvedenie v gostepriimstvo [Introduction to hospitality]. Moskva, YuNITI – DANA Publ., 2002. 595 p. (Rus).
6. Kvartalnov V.A. Strategicheskiiy menedzhment v turizme. Sovremennyy opyt upravleniya [Strategic management in tourism. Modern management experience]. Moskva, Financy i statistika Publ., 2010. 491 p. (Rus).
7. Bosovska M.V. Metodolohiia formuvannia ta rozvytku stratehichnogo partnerstva v turyzmi (Methodology of formation and development of strategic partnership in tourism). *Naukovyi visnyk ChDIEU - Scientific journal of ChSIEM*, 2014, no 4 (24). Available at: <http://ir.stu.cn.ua/bitstream/handle/123456789/8184/115-122.pdf>. (Ukr).
8. Suhar M. Poshuk biznes-partnera v YeS. Kilka praktychnykh porad (Search of a business-partner in ES. A few practical tips). *Yevropeiska Pravda - European True*. Available at: <http://www.eurointegration.com.ua/experts/2015/03/17/7031895/>. (Ukr).

РЕФЕРАТ

Ільченко В.Ю. Проблеми вибору іноземного партнера туристичною фірмою. / В.Ю. Ільченко // Вісник Національного транспортного університету. Серія «Економічні науки». Науково-технічний збірник. – К. : НТУ, 2016. – Вип. 3 (36).

В статті розглянуті деякі аспекти пошуку та критерії вибору оптимального іноземного партнера підприємствами туристичної галузі.

Об'єкт дослідження – міжнародні партнерські відносини туристичних підприємств.

Мета роботи – підвищити ефективність процесу пошуку та вибору оптимального іноземного партнера туристичним підприємством.

Методи дослідження – метод теоретичного порівняння та узагальнення, метод аналізу та синтезу, метод експертних оцінок.

Аналіз досліджень показав, що методологічні засади формування партнерських відносин характеризуються фрагментацією, положення наявних методологічних підходів до вибору оптимального бізнес-партнера потребують узгодження та деталізації в розрізі окремих етапів. З метою вдосконалення міжнародних партнерських відносин підприємств туристичної галузі представлені етапи процесу пошуку та вибору оптимального бізнес-партнера; запропонований комплексний підхід до формування системи критеріїв кількісної оцінки потенційних партнерів, що дозволить підприємствам туристичної галузі всебічно підходити до вибору оптимального іноземного партнера.

Результати статті можуть бути застосовані для покращення міжнародних партнерських відносин туристичних підприємств, більш глибокого розуміння тенденцій розвитку міжнародного партнерства між суб'єктами туристичної діяльності, пошуку та вибору оптимального іноземного партнера.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ТУРИСТИЧНЕ ПІДПРИЄМСТВО, ІНТЕГРАЦІЙНИЙ ПРОЦЕС, ПАРТНЕРСЬКІ ВІДНОСИНИ, АНАЛІЗ, МЕТОДИКА, ОЦІНКА.

ABSTRACT

Ilchenko V. J. The problems of selecting a foreign partner in the sphere of tourism. Visnyk National Transport University. Series «Economic sciences». Scientific and Technical Collection. – Kyiv: National Transport University, 2016. – Issue 3 (36).

The article deals with some aspects of searching and selection criteria of optimal foreign partner by the enterprises of tourist sphere.

The research object - international partnership relations of tourist enterprises.

The aim of the research – to promote the efficiency of searching and selection of optimal foreign partner by the tourist enterprise.

Research methods - method of theoretical comparison and generalization, method of analysis and synthesis, method of expert estimations.

Analysis of researches has shown that methodological principles of forming partnership relations are characterized by fragmentation. Current methodological approaches of the best business partner selection

require coordination and specification in certain stages. In order to improve international partnership relations of enterprises in the sphere of tourism stages of searching and selecting optimal business partner are represented. The author offers integrated approach to the system of forming the quantity criteria evaluation of potential partners that allows enterprises in the sphere of tourism industry a comprehensive approach to the selection of optimal foreign partner.

The results of this article can be applied to improve international partnership relations of the enterprises in the sphere of tourism, deeper understanding of trends of international development of partnership between tourism subjects, search and selection of optimal foreign partner.

KEYWORDS: TOURIST ENTERPRISE, INTEGRATION PROCESS, PARTNERSHIP RELATIONS, ANALYSIS, METHODOLOGY, EVALUATION.

РЕФЕРАТ

Ильченко В.Ю. Проблемы выбора иностранного партнера туристической фирмой. / В.Ю. Ильченко // Вестник Национального транспортного университета. Серия «Экономические науки». Научно-технический сборник. – К. : НТУ, 2016. – Вып. 3 (36).

В статье рассматриваются некоторые аспекты поиска и критерии выбора оптимального иностранного партнера предприятиями туристической отрасли.

Объект исследования – международные партнерские отношения туристических предприятий.

Цель работы – повысить эффективность процесса поиска и выбора оптимального иностранного партнера туристическим предприятием.

Методы исследования – метод теоретического сравнения и обобщения, абстрагирования, метод анализа и синтеза, метод экспертных оценок.

Анализ исследований показал, что методологические основы формирования партнерских отношений характеризуются фрагментацией, положение имеющихся методологических подходов к выбору оптимального бизнес-партнера нуждаются в согласовании и детализации в разрезе отдельных этапов. С целью совершенствования международных партнерских отношений предприятий туристической отрасли представлены этапы процесса поиска и выбора оптимального бизнес-партнера; предложен комплексный подход к формированию системы критериев количественной оценки потенциальных партнеров, которая позволит предприятиям туристической отрасли всесторонне подходить к выбору оптимального иностранного партнера.

Результаты статьи могут быть применены для улучшения международных партнерских отношений туристических предприятий, более глубокого понимания тенденций развития международного партнерства между субъектами туристической деятельности, поиска и выбора оптимального иностранного партнера.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: ТУРИСТИЧЕСКОЕ ПРЕДПРИЯТИЕ, ИНТЕГРАЦИОННЫЙ ПРОЦЕСС, ПАРТНЕРСКИЕ ОТНОШЕНИЯ, АНАЛИЗ, МЕТОДИКА, ОЦЕНКА.

АВТОР:

Ильченко Вікторія Юліанівна, Національний транспортний університет, кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту, e-mail: nika-ivg@ukr.net, тел. +380674795543, Україна, 01010, м. Київ, вул. Суворова 1, к. 241.

AUTHOR:

Ilchenko Victoria, National Transport University, Ph.D, associate professor of management department, e-mail: nika-ivg@ukr.net, tel. +380674795543, Ukraine, 01010, Kyiv, Suvorova str. 1, of. 241.

АВТОР:

Ильченко Виктория Юлиановна, Национальный транспортный университет, кандидат экономических наук, доцент кафедры менеджмента, e-mail: nika-ivg@ukr.net, тел. +380674795543, Украина, 01010, г. Киев, ул. Суворова 1, к. 241.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Россоха В.В., доктор економічних наук, професор, Національний університет «Києво-Могилянська академія», професор кафедри маркетингу та управління бізнесом, Київ, Україна.

Гришук О.К., кандидат технічних наук, професор, Національний університет, професор кафедри туризму, Київ, Україна.

REVIEWER:

Rossokha V.V., Ph.D., Economics (Dr.), professor, National University of "Kyiv-Mohyla Academy", professor, department of marketing and business management, Kyiv, Ukraine.

Grischuk O.K., Ph.D., Engineering (Dr.), professor, National Transport University, professor, department of tourism, Kyiv, Ukraine.